

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

82

İSMAİL BEŞİKÇİ

**BİR AYDIN
BİR ÖRGÜT
VE
KÜRT SORUNU**

İSMAİL BEŞİKÇİ

**BİR AYDIN
BİR ÖRGÜT
VE
KÜRT SORUNU**

YURT KİTAP-YAYIN: 82

İSMAİL BEŞİKÇİ BÜTÜN ESERLER: 24

Yurt Kitap-Yayın'da Birinci Basım: Ekim 1993

(Bir Aydın Bir Örgüt ve Kürt Sorunu kitabının ilk basımı, Melsa Yayınları tarafından, İstanbul'da, Mart 1990 tarihinde; ikinci basımı, yine Melsa Yayınları tarafından, İstanbul'da, Aralık 1991 tarihinde yapılmıştır.)

Dizgi: Yurt Kitap-Yayın

Baskı: Aydınlar Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

YURT KİTAP-YAYIN

GMK Bulvarı Onur İşhanı Kat: 7 No: 176

Tel, fax: 417 35 49 KIZILAY ANKARA

Ücretsiz Pdf Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İSMAİL BEŞİKÇİ

**BİR AYDIN
BİR ÖRGÜT
VE
KÜRT SORUNU**

MELSA YAYINLARI'NIN BİRİNCİ BASKIYA NOTU

Kürt sorununun gündemin baş maddesi olduğu bir dönemi yaşıyoruz. İsmail Beşikçi'nin, *“Bir Aydın, Bir Örgüt ve Kürt Sorunu”* adlı eseri ile yayın hayatına ilk adımımızı atıyoruz.

Bir döneme, o dönemin tartışmalarına ışık tutacak nitelikteki bu yazıları yayınlamayı, yayın politikamızın gereği olarak görüyoruz; yazıların güncelliğini koruduğu, hatta bu yazıların her geçen gün daha bir güncellik kazandığına inandığımızdan.

Yayın politikamız, yüksek sesle Türkiye gerçeğini dile getirmek isteyenleri kucaklamayı hedeflerken, baskı mekanizmasından dolayı ‘suspens’ olmuşları da vicdani muhasebeye davet etmeyi ihmal etmeyecek ve bu temelde şekillenecek.

Ne kadar yol alabileceğiz? Biz yol aldıkça baskının dozajı ne kadar artacak? Bütün bunları zaman gösterecek.

Nitelikli, içten ve dürüst yayıncılık ilkesini benimsiyoruz. Nitelikli yayınlarımızla okurların karşısına çıkmak ve onlardan güç almak ümidiyle herkesi selamlıyoruz.

İsmail Beşikçi'nin **“Bir Aydın, Bir Örgüt ve Kürt Sorunu”** adlı eseri 1990 Martı'nda yayınevimizin ilk kitabı olarak yayımlanmıştı. O günden bu yana iki yıla yakın bir zaman geçti. Devrimci dinamikleriyle ayağa kalkmış bir halk için az bir zaman değil bu. Siyaset ve yazın tacirlerinin “Kürt Sorunu”nu bilimsel özünden uzaklaştırıp, basitleştirerek metalaştırma çabalarına karşın, Kürt halkının özgürlük mücadelesi, kendi sorununu, asırlık bir yaşam derinliği ve gücüyle sadece Türkiye'nin baş gündemine değil, dünyanın gündemine de oturtmasını bildi.

Bu arada bizler de yayıncılıkta ilk günlerdeki kadar acemi değiliz. Ancak, hangi noktalarda yetersiz olduğumuzun da bilincindeyiz. Büyük bir duyarlılık ve özveriyle yetersizliklerimizi aşma çabasıındayız.

“Bir Aydın, Bir Örgüt ve Kürt Sorunu” adlı eserin yeni düzenlemelerle ikinci baskısını yaptığımız şu günlerde İsmail Beşikçi için sayısız tutuklama kararlarından sonuncusu yeni kaldırılmıştı. O güleç yüzün ardındaki gür ve kararlı sesi kısmaya yine kimsenin gücü yetmiyor... O güzel insanı bir kez daha saygıyla anıyor ve dayanışmasını eksiltmeyen okurlarımızı selamlıyoruz.

BELGELER HAKKINDA

BAZI NOTLAR

1. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve daha sonra Başbakan olan **Bülent Ecevit**, 1976-1977 yıllarında, "**Halklara Özgürlük**" sloganına çok büyük bir tepki gösteriyordu. "Halklar" olmadığını, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu vurguluyordu. "Halklar" diyenlerin halk düşmanları olduğunu söylüyordu. (*Belge 1*)

2. Birgün, **Türkiye Yazarlar Sendikası**'nın Mart 1978 bülteni elime geçti. Bültende, sendikanın başkanı **Aziz Nesin**'in Başbakan **Bülent Ecevit**'e ve hükümetin bazı üyelerine yazdığı mektuplar yer alıyordu. Bu mektuplarda, **Aziz Nesin**, "**Doğu Edebiyat Seferi**" düzenlendiğini belirtiyor, bu seferin gerçekleştirilebilmesi için hükümetin maddi ve manevi yardımlarını istiyordu. (*Belge 2*)

3. Başbakan **Bülent Ecevit** ve hükümetin pek çok üyesi, "**Halklara Özgürlük**" sloganına karşı çıkıyordu. Bu politikanın doğal bir sonucu olarak Kürt diline ve Kürt kültürüne karşı yoğun bir baskı sürdürüyordu. **TYS** ise, bu ırkçı tutumu hiç eleştirmemişti. Fakat şimdi, hükümet, bu ırkçı ve sömürgeci politikalarını daha rahat ve güçlü bir şekilde sürdürebilsin diye; ona hizmetini sunuyordu. "**Doğu Edebiyat Seferi**" yapalım, Türk edebiyatını, Türk kültürünü orada tanıtalım, diyordu. "Ora halkını Türkçe'ye alıştıralım" diyordu. Bu sefer sırasında, hükümetin, yazarların bazı masraflarını karşılamasını istiyordu.

Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskılara ses çıkarmayan Türk yazarlarının, Kürtlere, Türk edebiyatını, Türk kültürünü, Türk dilini götürmeye çalışmaları, ancak, kültür emperyalizmi kavramı içinde değerlendirilebilirdi. Ve bu, eleştirilmesi gereken bir tutum, tavır ve davranıştı. (*Belge 3*)

4. "**Doğu Edebiyat Seferi**" projesiyle ilgili olarak **TYS** Başkanlığı'na yazdığım eleştiri mektubunun, sendikaya ulaşıp ulaşmadığını bilmiyordum. Birgün, sendikanın Ankara Temsilciliği'nden bir davet yazısı aldım. Bu yazıda "**TYS** Başkanı **Aziz Nesin** Ankara'da, Anka-

ra'daki yazarlarla sohbet etmek istiyor" deniyordu. Bu toplantıya ben de katıldım.

Aziz Nesin, sohbe, **Tahsin Saraç**'ın bir sorusu üzerine başladı. **Tahsin Saraç**, "Doğu Edebiyat Seferi projemiz vardı, ne oldu?" diye soruyordu. **Aziz Nesin**'in konuşmalarından, uzun süreden beri merak ettiğim mektubun sendikaya ulaştığını anladım. Zira, **Aziz Nesin**, mektupta yazdığım şeylerden söz ederek beni suçluyordu. Bunun üzerine **Aziz Nesin**'le benim aramda önemli bir tartışma oldu. (*Belge 4*)

5. Bu olaydan bir müddet sonra, **TYS**'nin 4. Kongresi oldu. Orada, **TYS**'nin Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskılara karşı durmamasını eleştirmeye çalışmıştım. Fakat, **TYS** Kongresi'nde rahat bir konuşma olanağı bulamadım. Konuşmamı gerek delegeler, gerek başkanlık divanı engellemeye çalışıyordu. **Aziz Nesin** de bana yaptığı suçlamaları sürdürdü. Fakat, 3 sayılı belgede belirtilen mektuptan, 4 sayılı belgede ifade edilen tartışmadan söz etmekten özenle kaçınıyordu. (*Belge 5*)

6. 1979'da bu beş belgenin kamuoyuna duyurulmasında yarar vardı. Arkadaşlara anlattım. Yayınlanması için Komal Yayınevi'ne teslim ettim. Broşür olarak yayınlanacaktı. Arkadaşlar da bunun gerekli olduğuna inanıyorlardı.

7. Fakat Komal öteki birkaç çalışmada olduğu gibi, bunu da zamanında yayınlamadı. 12 Eylül sırasında da kaybetti. Ötekilerden farklı olarak, bunun başka bir arkadaşıta fotokopisi vardı.

II

8. 1986 yılında, **Aziz Nesin-Yalçın Küçük** tartışmasında, bir okuyucu, **Nokta** dergisine **Aziz Nesin**'i eleştiren, **Yalçın Küçük**'ten yana tavır koyan bir mektup gönderdi. Mektubun bir yerinde, benim adım da geçiyordu. **Aziz Nesin**, ilgili okuyucuya, benimle ilgili olarak söylediklerinin yanlış olduğunu anlatmak için, yine **Nokta** dergisinde bir cevap yayınladı. (*Belge 6*)

Aziz Nesin bu cevabında, benim **TYS**'nin kongresinde, "gündem dışı, konu dışı, yasa dışı bir konuşma" yaptığımı söylüyordu. Bu, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. **TYS**'nin bir kongresinde bir üye, Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskıları

dile getirmeye çalışıyor. **TYS**'nin başkanı da o üyeyi “yasa dışı” konuşma yapmakla suçluyor. Konuşmayı “yasa dışı” bulduğu için engellemeye çalışıyor. Ancak polisin, savcılarının, devlet, hükümet ve parti yöneticilerinin kullanabildiği kavramları, **TYS**'nin Başkanı nasıl ve neden bu kadar rahat bir şekilde kullanabiliyor? Cezaevlerinde onbinlerce genç insan, “yasa dışı” örgüte üye olmaktan, “yasa dışı” düşünmekten suçlandığı ve yargılandığı bir dönemde, **TYS**'nin başkanı neden bu suçlayıcılar kervanına katılma gereği duyuyor?

III

9. 12 Eylül'den sonra, Kürtlerin önemli bir kısmı yurt dışına çıktılar. Yaşamlarını, yurt dışında siyasi mülteci olarak sürdürmeye başladılar.

Aziz Nesin, 1986 yılının sonlarından itibaren **TYS** Başkanı olarak yurt dışına çıkmaya başladı. Gittiği her yerde, konuştuğu her toplantıda Kürdistan Press muhabiriyle karşılaştı. Kürdistan Press muhabirleri **Aziz Nesin**'e, benimle ilgili sorular soruyorlardı. Özellikle, bana “İngiliz ajanı” deyip demediğini soruyorlardı. **Aziz Nesin** bu tür sorularla karşılaşmak istemiyordu. Fakat *Kürdistan Press* muhabirleri bu konuyu ısrarla dile getiriyorlardı.

Öte yandan mülteci Kürtler, Kürt sorununu, Avrupa'nın, dünyanın demokratik kurumlarına, demokrat insanlara anlatabilmek için yoğun bir çaba içindeydiler. Bu çabalar, dünyanın, özellikle Avrupa'nın demokratik kamuoyunda, Kürt sorununa karşı çok olumlu tepkilerin oluşmasına neden oluyordu. (7-29 arasındaki belgeler bu süreci açıkça ortaya koymaktadır.)

10. Örneğin, **Aziz Nesin**'in Kürtler hakkında bazı olumlu sözler söylemesi, ilk defa Londra'daki bir toplantıda gerçekleşmiştir. Ve ancak, İngiliz İşçi Partisi milletvekili **Jeremy Cornby**'nin konuşmasından sonra gerçekleşmiştir. (**Belge 8**) **Jeremy Cornby** Kürtler hakkında o kadar güzel şeyler söylemiştir ki, **Aziz Nesin** de bundan sonra artık bazı şeyler söylemek zorunluluğunu hissetmiştir. Bir müddet sonra da benzer açıklamayı, Türkiye'de 2000'e Doğru dergisi aracılığıyla yapmıştır. (**Belge 10, 11**)

11. Aziz Nesin'i, anıları büyük ölçüde yanıltmaktadır. O kadar ki, insan, anıların hiç de sağlıklı kaynaklar olduğunu düşünmemektedir. **Aziz Nesin** benimle ilgili suçlamalarını sürdürürken 3 sayılı belgedeki mektuptan, 4 sayılı belgedeki tartışmadan hiç söz etmemeye büyük bir özen göstermektedir. Zaten **Aziz Nesin'in** anılarını yanıltlayan belgeler de bunlardır.

a) Aziz Nesin, beni sendikaya onur üyesi yaptığını, fakat benim, vefasızlık edip sendikayı eleştirdiğimi söylemektedir. Halbuki ben, 1974 yılında, yani **TYS** ilk kurulduğu sırada, **Yaşar Kemal** başkanken üye oldum. O zaman Adana Cezaevi'nde kalan **Can Yücel**, **Abdullah Nefes**, **Yaşar Uçar**, **Ahmet Hamdi Dinler** gibi arkadaşlar arasında bana da mektup yazılmış, sendikanın ilk üyeleri olduğumuz belirtilmişti. Mektup **Yaşar Kemal'in** imzasını taşıyordu.

Zaten sendikanın üyesi olan bir kişiyi 1979'da, 1980'de, sendikaya "onur üyesi" yapmak elbette olmaz. Ama yazar cezaevine kournursa, dayanışma telgrafı vs. çekilebilir.

b) Aziz Nesin, "yasa dışı konuştuğu ve suç işlediği için, kurultayda, Beşikçi'nin konuşmasını kesmek zorunda kaldım" diyor. (**Belge 6**) Bazı anlatımlarında da aynı olayı, "Beşikçi'yi kürsüden indirdim" (**Belge 23, 29**) diye vurgulama yapıyor.

Bunun mümkün olmadığını **Aziz Nesin** de bilmeli. Zira kurultayda, **Aziz Nesin** de sadece herhangi bir delegedir. Delege olanların, kürsüde konuşmakta olan bir kimseyi "kürsüden indirme"ye, "sözünü kesme"ye yetkisi var mıdır? Bunlar kurultay başkanlık divanının yetkilerindendir. 5 sayılı belgede bu yetkinin başkanlık divanı tarafından kullanıldığını belirtmiştim. Fakat **Aziz Nesin**, "Bu yetkiyi kullanmadan önce kurultayın onayını da aldım" (**Belge 6**) diyor. Başkanlık divanı bu görevi yerine getirmedi.

c) Anıları, **Aziz Nesin'i** yanıltmaktadır. Bir taraftan, "hiç kimseyi üyelikten çıkarmadık, **Beşikçi'yi** de çıkarmadık" demektedir, (**Belge 6**) öte yandan da "Onun yeniden üyeliğe alınması için ben önerdim" demektedir. (**Belge 12**)

d) Aziz Nesin olayların zaman ve mekân boyutlarını da birbirine karıştırmaktadır. Hem de içinden çıkılmaz bir şekilde birbirine karıştırmaktadır... **Belge 23**, bu bakımdan ilgi çekicidir. "**Beşikçi** hapis-

teyken", "**Beşikçi** cezaevinden çıktı. Sendikanın kongresine gelmiş..." gibi ibareler kullanıyor. Bunların zamanını ve mekânını belirtmediği gibi, olayları da birbirine karıştırmaktadır. Örneğin, bu belgede, "birdenbire kürsüye çıktı bu arkadaş, ilk kez orada gördüm ve başladı bizi suçlamaya, propaganda yapmaya..." demektedir. Bir kongrede, herhangi bir kişinin, "birdenbire" kürsüye çıkıp konuşmaya başlaması mümkün müdür? Kurultayın başkanlık divanı niye var? Konuşmalar, onun bilgisinin, iradesinin dışında mı geliyor? Konuşmacılar önceden başkanlık divanına, konuşmak istediklerini bildiriyorlar mı?

"İlk defa orada gördüm" sözü ne kadar yanıltıcı... Halbuki orada, Başkan **Aziz Nesin** ile daha önce cereyan eden tartışmalara ilişkin bazı şeyler söylenmeye çalışılmaktadır. (**Belge 5**)

"Başladı propaganda yapmaya!" sözü yine ilgi çekici. Eleştiri ve propaganda kavramları farklı farklı kavramlardır. **Aziz Nesin** burada da, polislerin, savcılarının, mahkemelerin, devlet, hükümet ve parti yöneticilerinin kullandığı kavramları kullanmaktadır. Bu kavramları kullanmayı tercih etmektedir. **Aziz Nesin**, "Kürt diline baskı yapıyor, Kürt kültürüne baskı yapılıyor. **TYS** bu baskılara karşı çıkmalıdır" biçimindeki düşünce açıklamasını propaganda olarak değerlendiriyor. Tıpkı polisler gibi, savcılar gibi.

e) Aziz Nesin sık sık, **Beşikçi**'ye "gerekli yardımlar"ın yapıldığından da söz ediyor. "Biz onu onur üyesi yaptık, gerekli yardımları yaptık, o bizi suçladı (eleştirdi)" diyor. Belge 30, bu "gerekli yardımlar"ın niteliğini belirtiyor.

f) Aziz Nesin'i anıları pek çok yanıltıyor. Bunun bir göstergesi de **Aziz Nesin**'in sık sık ileri sürdüğü, "**Beşikçi**'nin zincirlenen kitapları" konusudur. (**Belge 6, 23**) Fakat **23. Belge**'de, bu konu açıklığa kavuşturulmuş olduğu için burada ayrıca üzerinde durulmasına gerek yoktur.

V

12. Aziz Nesin sık sık, "**Beşikçi**'nin konuşmasına izin verseydik sendika kapatılırdı, zaten daha önce Türkiye İşçi Partisi bu konular yüzünden kapatılmıştı" diyor. (**Belge 23**)

Bu, hiç de isabetli bir görüş değildir. Yanıltıcıdır. Fakat **Aziz Nesin**'in neden bu çaba içine girdiği dikkatli bir şekilde irdelenmesi ge-

reken bir konudur. Burada kısaca bu konuyu irdelemeye çalışacağım.

Herhangi bir kurumun kongresinde, bir üyenin yapacağı konuşma, sırf kendisini bağlar. Üye orada, kendi görüşlerini açıklamaktadır. Bu durum kuşkusuz **TYS** için de böyledir. Üyenin konuşmasının sendikayı bağlayabilmesinin bir tek koşulu vardır. O da üyenin konuşmasının genel kurul tarafından aynen benimsenmesi, bu konuda bir genel kurul kararı alınmasıdır. Türkiye İşçi Partisi'nin kapatılmasının nedeni, bazı kişilerin Kürtlerle ilgili bazı görüşleri ileri sürmesi değildir. İleri sürülen düşüncelerin kurultay kararı olarak, parti kararı olarak benimsenmesidir.

Aynı şey **TYS** içinde de söz konusudur. Herhangi bir üyenin konuşması sırf kendisini bağlar. Bu, bizim olayımızda ise özellikle geçerlidir. Çünkü, benim konuşmama karşı genel kurulda büyük bir tepki vardı. **Necati Cumalı, Vehbi Belgil, İlhami Bekir Tez, Aziz Nesin** gibi kişiler, konuşmama karşı tepkilerini sesleriyle, gürültüleriyle, hareketleriyle, tehditleriyle, kısaca her şeyleriyle ifade ediyorlardı. Kurultay delegeleri de onların bu tutum ve davranışlarını benimsiyorlardı. Kaldı ki, başkanlık divanı da aynı görüşteydi... Böyle bir ortamda herhangi bir üyenin konuşması, elbette sadece kendisini bağlar. Çünkü **TYS**'nin bu görüşlere nasıl karşı çıktığı, hem de canla-başla karşı çıktığı, açıkça ortadadır. Bu ortam içinde kurultayı izleyen hükümet komiseri, belki şöyle düşünmüş dahi olabilir: "Aslında burada, benim varlığım bile fazla. Zararlı düşüncelere karşı sendika yöneticileri canla-başla mücadele ediyor. Hatta bizden daha iyi mücadele ediyor. Fakat, bu durumu, **TYS**'nin yaptığı mücadeleyi izlemek, seyretmek de hoş bir şey..."

Bu durum açık bir şekilde ortada olduğu halde, **Aziz Nesin**, neden, sık sık, "Sendikanın kapatılmaması gerekiyordu. **Beşikçi** konuşmasını sürdürse sendika kapatılabilirdi..." demektedir. Kanımca bunun önemli ve açık bir nedeni vardır. O da şu:

Türkiye'de Kürt sorunuyla ilgili önemli bir devlet politikası var. Birinci olarak bu sorun üniversitelere bulaştırılmayacaktır. Türk üniversiteleri böyle bir sorunla meşgul olmayacaklardır. Eğer Kürt sorunuyla ilde meşgul olan kimseler varsa, onların üniversiteyle ilişkileri kesilecektir. İkinci olarak, Türk siyasal partilerinin de Kürt sorunuyla ilgilenmelerinin önüne geçilecektir. Kürt sorunuyla ilgilenen siyasal partiler kapatılacaktır. Üçüncü olarak, demokratik kitle

örgütlerine, derneklere vs. de bu sorunun bulaştırılmamasına özen gösterilecektir.

Türkiye’de gerek üniversiteler, gerek siyasal partiler, gerekse öteki kurum ve kuruluşlar. Kürtlerle ilgili devlet politikasını yürekten benimsemişlerdir. Aynı politikayı **TYS** de benimsemiştir. Bundan bir kuşkumuz yoktur. Onun için, “Kürt diline baskılar var. Kürt kültürüne baskı yapılıyor. **TYS** bu baskılara karşı durmalıdır, bu baskıları eleştirmelidir” biçimindeki eleştirilere tahammül edilemiyor. Fakat, coşkulu bir şekilde, “**Doğu Edebiyat Seferi**” düzenleme çabası içine giriyor. Bu, tam anlamıyla devlet politikasının bir gereğidir. Türkiye’de Kürt sorunuyla ilgili politikalar hükümet politikaları değildir. Ordunun ve MİT’in politikasıdır, yani devlet politikasıdır. “**Doğu Edebiyat Seferi**” ibaresindeki “sefer” kavramı bile askeri bir kavramdır. Bu, bilerek, bilinçli olarak seçilmiş bir sözcüktür. İşte, **Aziz Nesin**’in çabaları, Kürt sorununu, **TYS**’ye bulaştırmamak olarak değerlendirilmelidir. Yoksa herhangi bir üyenin konuşmasının sadece kendisini bağlayacağını **Aziz Nesin** de bilir. Fakat o, “kutsal devlet politikası”nı uygulamaktadır. Kürt sorununu **TYS**’ye bulaştırmamak gayreti içindedir. Veya **TYS**’nin Kürt sorununa bulaşmaması gayreti içindedir.

Aziz Nesin’in Kürt sorununa bulaşmamak için gösterdiği önemli bir bahane de, “Bir sürü önemli işimiz var, Kürtlerle uğraşamayız”, “Kürtlere gelinceye kadar daha nice nice işlerimiz var” demektedir. (**Belge 4, 12**)

Aziz Nesin’in hükümet komiserinin de bulunduğu bir toplantıda, Kürt sorununu dile getirmeye çalışan bir üyeye karşı gösterdiği mücadeleden de bir beklentisi daha vardır. Devletin çok hassas olduğu bir meselede, devlet gibi düşünmektedir. Bu ise, ona devlet kurumlarında itibar kazandırmaktadır. Böylece, siyasal olmayan işlerini daha kolay çözmektedir. Zira, vakıf kurmaktadır. Demir, çimento vs. sorunları vardır... Bu, **Aziz Nesin**’in açıklamadığı bir nedenidir.

13. Türkiye’de Kürt sorunuyla ilgili politikalar tam anlamıyla devlet politikalarıdır. Bu politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında halk yığınlarının gelişen demokratik özelemlerinin ve isteklerinin dikkate alınması hiç önemli değildir.

14-15 Ekim 1989 tarihlerinde Paris’te düzenlenen, “**Kürtler: İnsan Hakları ve Kültürel Kimlik**” toplantısına katılan SHP milletvekillerinin partiden ihracı dolayısıyla **Erdal İnönü**’nün yaptığı konuş-

malar, bu bakımdan çok ilgi çekicidir. Bu milletvekilleri merkez yürütme kurulu tarafından kesin ihraç istemiyle merkez disiplin kuruluna sevk edilmişlerdir. Merkez disiplin kurulu da, 17 Kasım 1989'da yaptığı bir toplantıda, bu milletvekillerinin partiden kesin olarak ihraç edilmeleri yolunda bir karar almıştır.

Kesin ihraç olayından önce, bazı milletvekilleri ile Kürdistan'dan gelen bazı heyetler, Genel Başkan **Erdal İnönü**'yle görüşerek şöyle söylüyorlardı: "Eğer bu milletvekillerini ihraç edersek başka milletvekilleri de partiden ayrılır." **Erdal İnönü**'nün bu milletvekillerine ve bu heyetlere verdiği cevap şudur: "7 değil 57 milletvekili de gitse yine bu ihraç olacaktır. Çünkü bu, Türk Devleti'nin yaşam sorunudur." Kürdistan'dan gelen heyetler ile il ve ilçe delegeleri de şöyle söylüyorlardı: "Eğer bu arkadaşları ihraç edersek, o bölgelerden hiçbir milletvekili çıkaramayız." Buna karşı **Erdal İnönü**'nün cevabı da şöyle: "O bölgelerden tek bir milletvekili çıkarmasak bile, gereken karar alınacaktır. Bu, Türklerin ulusal sorunudur." Bu, devlet politikasının ne kadar sadık bir şekilde uygulandığının kanıtıdır. SHP'nin iktidar olup olmaması önemli değildir. Önemli olan, Kürtlerle ilgili devlet politikasının kararlı bir biçimde uygulanmasıdır. Kürt bölgelerinden bir milletvekili bile çıkarmayan bir partinin iktidara geleceği ise hayaldır. Bütün bunlar halk yığınlarının gelişen demokratik isteklerinin ve özlemlerinin hiç dikkate alınmadığını göstermektedir.

Bu olaylarla ilgili olarak, SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**'nün söylediği şu sözler de önemlidir: **Erdal İnönü**, "O bölgede PKK var oldukça, devletin baskıları da sürer" demektedir. "Siz sorunu nasıl çözeceksiniz, PKK ile nasıl mücadele edeceksiniz?" diye sorulduğu zaman, "gerekirse karargâhımızı bile oraya taşırız" demektedir. 16,17,18 Kasım tarihli gazeteler incelendiği zaman bu süreci izlemek kolayca mümkün olmaktadır. "Karargâh" sözcüğü de askeri bir kavramdır.

Türk aydınlarının Kürdistan sonununa ilişkin düşünceleri de böyle oluşmaktadır. Yani Türk aydınları, Kürdistan sorununa ilişkin politikalarını halk yığınlarının kabaran demokratik isteklerine ve özlemlerine göre planlamamaktadır. Daha çok devletin, yani Milli Güvenlik Kurulu'nun, yani resmi ideolojinin kabullerine göre oluşturmaktadır.

14. Burada, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu daha vardır. O da, **Aziz Nesin**'in ajanlık suçlamasıdır. **Belge 4**'ün ve **Bel-**

ge 23'ün bu bakımdan ciddiyletmesi gerekiyor. **Aziz Nesin**, **Belge 23**'de, bu suçlamayı inanarak yapmadığını söylemektedir. **"Beşikçi**'ye hakaret etmek istiyordum. O'nu aşağılamak istiyordum, bu bakımdan O'na İngiliz ajanı dedim, senden kuşkulaniyorum, dedim" diyordu. Kanımca konu bu kadar basit değildir. Konunun başka boyutları üzerinde de durmak gerekir.

Türkiye'de resmi ideoloji sanıldığından çok daha etkin bir kurumdur. İnsanların zihin yapılarını kötürümleştiren, insanları köleleştiren bir kurumdur. Ve Türk resmi ideolojisi, yani Kemalizm, bütün kurumların, kuruluşların en küçük birimlerine kadar nüfuz etmiştir. Resmi ideoloji, Kürt diye bir ulus, Kürtçe diye bir dil tanımamaktadır. Kürtleri Türk kabul etmekte, Kürtçe ise Türkçe'nin bir şivesidir, demektedir. Bütün kişilere, kurumlara, bunu kabul ettirmiştir. Veya bütün kişiler ve kurumlar bu devlet görüşünü benimsemişlerdir. 1970'li yılları düşünelim.

MİT, polis gibi kurumlar ideolojik olarak, hukuksal olarak böyle düşünür, böyle uygular. Fakat fiili olarak durum çok farklıdır. MİT gibi, polis gibi kurumlar, Kürdü de konuşur, Kürdistan'ı da konuşur. Kürtçe'den de söz eder. Bu kurumlar Kürdün, Kürdistan'ın, Kürtçe'nin gerçek olduğunu yakından bilmektedirler. Bunların yok edilmesi, insanların ve kurumların bilincine çarptırılmaması için düşünceler, planlar ve projeler üretmektedirler. Bunun için de bir yandan Kürtlerin, Kürdistan'ın, Kürtçe'nin varlığını inkâr etmekte, bir yandan da Kürtlerle, Kürdistan'la, Kürtçe'yle ilgili belgeleri, kanıtları yok etmeye çalışmaktadırlar.

Demek ki, Kürt, Kürdistan, Kürtçe gibi sözcüklerin, Türk üniversitesi, Türk siyasal partileri, Türk yazarları vs. tarafından kullanılması yasaktır, ama, MİT gibi, polis gibi kurumlar bunları gayet rahat bir şekilde kullanabilmektedirler. Bu durum **Aziz Nesin** gibi yazarlar tarafından da çok açık bir şekilde bilinmektedir. Böylece herhangi bir kişi, Kürtlerden, Kürdistan'dan, Kürtçe'den, Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskılardan söz edince, herhalde "Olacak iş değil, bu olsa olsa ajandır, çünkü, Kürtlerden, Kürdistan'dan, Kürtçe'den söz etmek sadece bu kurumların hakkıdır" diye düşünüyor. Türk yazarları, insanların, resmi ideolojinin dışında, MİT, polis gibi kurumların emirlerinin dışında şeyler söyleyebileceğine ihtimal vermiyor. Bu, sadece **Aziz Nesin**'in ileri sürdüğü bir düşünce, gösterdiği bir tavır ve davranış da değildir. Veya sadece, **Aziz Nesin**'in tavrılarıyla ve davranışlarıyla belirlenen bir durum da değildir. **Seyh Said** Kürt ha-

reketinden, belki de daha öncesinden beri bu böyledir... 1960'lı yılları hatırlayalım. Kürtlerden söz edenler, "Kürt dili baskı altındadır", "Kürtçe serbetçe konuşulmalıdır" diyenler hep İngiliz ajanlığı ile suçlanmışlardır. Bu tür kişilere hep, "emperyalizmin ekmeğine yağ sürüyor" diye bakılmıştır.

VII

15. Aziz Nesin, 1978'de Kürtlerle ilgili bazı şeyler söyleyenleri, Kürtler vardır, ayrı bir halktır diyenleri, "Kürt dili ve Kürt kültürü üzerindeki baskılar kaldırılmalıdır" diyenleri "İngiliz ajanı" olmakla suçluyordu. (**Belge 4, 23**) Halbuki kendisi 1987'de "Kürtler vardır, Kürtlerin hakları da vardır. Bu haklar verilmelidir" demektedir. (**Belge 8, 10, 11**)

Bu değişimi nasıl yorumlamak gerekir? Bu değişimin iki boyutu üzerinde durmanın gerekli olduğu kanısıdayım. Birinci olarak **Aziz Nesin** bu sözlerini, 1986 yılında, Londra'da düzenlenen bir toplantıda ifade ediyor. Ve de İngiliz İşçi Partisi milletvekili **Jeremy Corbyn** de ifade ediyor. Daha doğrusu, ifade etmek zorunda kalıyor. (**Belge 8**) Sorun artık kendini dayatmış, Batılı demokratlar, Batı'nın demokratik kurumları bu konuyla yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu durumda, artık **Aziz Nesin** gibi Türk yazarları da bazı şeyler söylemek zorunluluğunu hissediyorlar.

Bu durum ayrıca dış etkenlerin, Türk aydınları üzerindeki etkilerinin sanıldığından çok daha derin ve etkili olduğunu gösteriyor. Dış dinamikler, dış etkenler, Türk hükümetini nasıl etkiliyorsa, Türk aydınlarını da etkiliyor. Şunu ifade etmeye çalışıyorum: Türk aydınlarıyla Kürt aydınları arasında organik bir ilişki kurulamıyor. Türk aydınları Kürt kökenli olan insanları, ancak kendi kimliklerini, yani Kürt kimliklerini inkâr ediyorlarsa bağırlarına basıyorlar. **Tahsin Sarrac** örneğinde olduğu gibi. Fakat kendi kimliğine sahip çıkmak isteyenleri, bunun gereklerini yerine getirenleri çeşitli biçimlerde suçluyorlar. Halbuki, Kürt aydınları Batılı demokratlarla çok daha sıcak, çok daha sağlıklı, çok daha kalıcı ilişkiler kurabiliyorlar. Kürt sorununun onlara anlatabiliyorlar. Bu ilişkiden sonra Batılı demokratlar, Kürt sorunu konusunda çok daha duyarlı oluyorlar. Kürt sorunuyla ilgili toplantılara, tartışmalara katılıyorlar. Dünyanın çeşitli merkezlerinde, demokratik kurumlarda Kürt sorunuyla ilgili konuşmalar yapıyorlar. Onların söylediklerinden artık, Türk yazarları da etkileni-

yorlar. Ve Türk yazarları da artık, Kürt sorunu konusunda bazı şeyler söylemek zorunda kalıyorlar. Böylece, Kürtler, Türk yazarlarını ancak Avrupalı demokratlar aracılığıyla etkilemiş oluyorlar.

Değişimin ikinci boyutu konusunda da şunları söylemek gerekir: **Aziz Nesin**, her ne kadar, "Kürtler vardır, Kürtlerin hakları vardır, Kürtlere haklarının verilmesi gerekir" gibi şeyler söylüyorsa da, "Kürtler akıllarını başlarına toplamalıdır. Bağımsız Kürdistan olmaz" gibi şeyler de söylüyor. "Bağımsız Kürdistan sadece Türkiye'nin değil Kürtlerin de aleyhinedir" diyor. Hatta bu sözlerini sık sık vurguluyor.

Bu, tam anlamıyla sömürgeci bir zihniyettir. Bu sömürgeci anlayışa göre, Kürtlere neyin gerekli olduğunu, Kürtler için neyin iyi olduğunu sadece sömürgeciler bilebilir. Ne gerekiyorsa sömürgeciler verir. Sömürge olanların böylece, daha fazla bir şey istememesi gerekir. Bu sömürgeci ve ırkçı zihniyete göre, 1978'de Kürtlerden söz etmek, "Kürtler vardır, Kürtçe vardır" demek, "Kürt dili üzerinde baskı yapılıyor, Kürt kültürü üzerinde baskılar var, **TYS** bunları eleştirmektedir" demek Kürtlerin de aleyhinedir. Kürtlerin çıkarlarını gözetmemektir. Günümüzde ise, Kürtlerin varlığından söz etmek Kürtlerin lehine olabilir. Ancak Bağımsız Kürdistan'dan söz etmek Kürtlerin lehine değildir. Kürtler akıllarını başlarına toplamalıdır!

Fakat **Aziz Nesin** gibi kişiler kendi devletlerinin politikalarını eleştirmek gereğini hiç duymuyor. Ta 1920'li yıllardan beri Kürdistan'ın nasıl bölündüğü, nasıl parçalandığı ve paylaşıldığı bu insanların sorunu değil. Kürtler lehine bir iki söz söylemeye çalışan **Aziz Nesin**, onları suçlamak için de büyük bir çaba gösteriyor. "Ermeni katliamını Türkler Kürtlerle birlikte yaptı" diyor.

Ermeni soykırımının yapıldığı sırada Türkler bir devlet idi. Devlet yönetiyorlardı. Kürtler ise o devletin bir sömürgesi idi. **Aziz Nesin** bu iki kategoriye neden, nasıl aynı kefeye koyabiliyor? Halbuki bütün emperyalist ve sömürgeci devletler, yönettikleri halkları birbirlerine kırdırıp, onlar üzerindeki egemenliklerini pekiştirmek ve sürekli kılmak isterler. Onların biriyle birliktymiş gibi gözüküp, bir başkasını yok etmeye çalışırlar. Sonra birliktymiş gibi gözüksüklerinin de defterini dürmeye çalışırlar. Bu, emperyalizmin ve sömürgeciliğin böl-yönet politikasının taktiklerindendir. Bu, elbette, Ermeni soykırımında "Kürt egemen sınıfları"nın rolünü küçümsemek anlamına gelmez.

16. Üzerinde ciddiyetle ve cesaretle durulması gereken bir konu daha var: Tarihsel olaylara yaklaşım sorunu. Çeşitli tarihsel olaylar Kürtler ve Türkler açısından çok farklı şeyler ifade etmektedir. Kürtler tarihsel olaylara Kürt olarak bakmak, bu olayları Kürt olarak yorumlamak yeteneğini kazanmalıdırlar. Örneğin Lozan Antlaşması'nı ele alalım. Bu, Türkler ve Kürtler için çok farklı mesajlar veren bir tarihsel olaydır. Lozan, Türkler için yeni bir devletin kuruluşudur, bir "kurtuluş"tur. Kürtler için ise bir esarettir. Kürdistan'ın bölünmesinin, parçalanmasının ve paylaşılmasının, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasının garantiye alındığı uluslararası bir antlaşmadır. **Mustafa Kemal'e** Kürtler, Türkler gibi bakamazlar; Kürtler, **Mustafa Kemal'i** Türkler gibi değerlendiremezler. **Mustafa Kemal Atatürk**, Türkler için bir kurtarıcıdır; Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmaya çalışan bir liderdir. Kürtler için ise, **Mustafa Kemal Atatürk** bir emperyalisttir, sömürgeci, ırkçıdır; Kürdistan'da jenosid uygulamıştır. İngiliz emperyalizmiyle ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yaparak, Kürdistan'ın bölünmesine, parçalanıp paylaşılmasına katılmıştır. Kürt ulusunu böl-yönet politikasının uygulanmasına önyak olmuştur.

Türk-Yunan savaşlarını Türkler ve Yunanlılar çok farklı biçimlerde anlatmaktadırlar. Türk-Ermeni savaşlarının da, tarafları tarafından çok farklı anlatıldığı bilinmektedir. İran-Irak savaşının Farslarca ve Araplarca anlatılan biçimleri birbirini çürütmektedir... Bütün bunlar gibi tarihsel olaylar için Kürtlerin de bir bakışı, bir değerlendirişi olmalıdır. Kürtler tarihsel olaylara Türkler gibi, Araplar gibi, Farslar gibi bakamazlar; tarihsel olayları onlar gibi değerlendiremezler. Kürtler, tarihsel olaylara, tarihsel kişiliklere Araplar gibi, Türkler gibi, Farslar gibi bakmamak, olayları ve kişilikleri onlar gibi değerlendirmemek yeteneğini kazanmalıdırlar.

Aziz Nesin konusunda da durum böyledir. **Aziz Nesin**, Kürt sorununu konu edinmek, Kürt sorununu savunmak zorunda değildir. Ezilen halkın yanında yer almıyor diye **Aziz Nesin'i** eleştirmek yanlıştır. Ama O'nun düşüncesindeki, tavır ve davranışlarındaki çelişkiler elbette ortaya konmalıdır. **Aziz Nesin** Türkler için 80 yaşında 80 kitap yazmış saygın bir Türk yazardır. Kürtler için ise ırkçı, sömürgeci bir kişidir. **Aziz Nesin** gibi kişiler, Kürdistan'da uygulanan Türk sömürgeciliğinin en önemli halkalandırlar. **Aziz Nesin'in** Kürtleri sevmek, Kürtleri savunmak zorunluluğu yoktur. Fakat, Kürtlerin tarihsel olaylar ve kişiliklere, örneğin **Mustafa Kemal Atatürk'e**, örne-

ğın **Şeyh Sald'e**, örneğin Ermeni soykırımına, örneğin **Saddam Hüseyin'e**, **Aziz Nesin** gibi bakmamak, olayları **Aziz Nesin** gibi değerlendirmemek bilincine ulaşmak zorunlulukları vardır. Tarihsel olaylara **Aziz Nesin** gibi kişilerden farklı bakabilme yeteneğini kazanmayan, tarihsel kişilikleri **Aziz Nesin** gibi insanlardan farklı bir şekilde değerlendirme yeteneğini kazanmayan bir Kürt, kölelikten kurtulamaz.

Belge 12'de Aziz Nesin ile bir Kürt arasında ilgi çekici bir tartışma var. Kürt, **Aziz Nesin'e** sorduğu soruyu Kürtçe olarak soruyor, sorusunun Türkçe'ye çevrilmesini istiyor. Tartışma sırasında **Aziz Nesin**, O'nun Türkiye'den geldiğini öğreniyor. "Sen Türkiye'den geldiğine göre Türkçe biliyorsun, o zaman benimle neden Türkçe konuşmuyorsun" diyor. "Benimle Türkçe konuşmayarak bana hakaret ediyorsun" diye ekliyor. Kürtlerin Kürtçe konuşmaları, bu konuda kararlı ve ısrarlı olmaları çok güzel bir şeydir. Konuşmanın içeriğinden çok, bu konuda gösterilen kararlılık önemlidir. Bu tavır ve davranışın politik ve ideolojik bir içeriği vardır. Ama, "bir kereye mahsus" bile olsa, bu kararlılığın bozulması iyi değil.

Kürtlerin, tarihsel olayları, tarihsel kişilikleri, Türkler gibi değerlendirmelerinin elbette nedenleri vardır. Kürt varlığının inkâr edilmesi, Kürtlerin Türk sayılması, Kürtlere Türk dilinin ve kültürünün dayatılması bu nedenlerin başta gelenlerindendir. Yani Kürtler, Türkler gibi düşünmeye, Türkler gibi tavır ve davranışta bulunmaya mecbur edilmiştir. Aksi halde suçlu olacakları, cezalandırılacakları vurgulanmıştır. Resmi ideolojinin Kürtler üzerindeki etkileri sanıldığından çok daha derin, çok daha yaygındır. 70 yıldır ısrarlı ve kararlı bir biçimde, her türlü devlet olanaklarından yararlanarak sürdürülen bir ideolojinin, propagandanın Kürtler üzerinde etkiler yaratmaması da mümkün değildir. Fakat Kürtlerin bu resmi ideolojinin etkilerinden ve tortularından arınmaları gerekir. Zaten son yıllar bu etkilerin iyice azaldığını, azalmaya başladığını göstermektedir. Bu konuda Kürt toplumunda önemli ve hızlı bir değişim yaşanmaktadır.

Tarihsel olayların ve tarihsel kişiliklerin çeşitli uluslar tarafından farklı farklı değerlendirilmelerinin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidecek tek yol düşüncenin özgür olmasıdır. Herkes kendi düşüncesini özgürce ortaya koyabilmelidir. Başkalarının yazdıklarını ceza tehdidiyle karşılaşmadan, özgürce eleştirebilmelidir.

17. Aziz Nesin, kendistyle ısrarla Kürtçe konuşan, konuşması-

nın Türkçe'ye tercüme edilmesini isteyen bir Kürt için, "Bana hakaret ediyordu" demektedir. "Türkçe bildiği halde Kürtçe konuşuyordu ve bana hakaret ediyordu, bana saygısızlık ediyordu" demektedir. (**Belge 12**) **Aziz Nesin** bu durumu Avrupa'da yaptığı çeşitli gezilerinde de anlatmıştır. (**Belge 27**)

Bir Kürdün bu sözlerden çıkaracağı pek çok ders olmalıdır. Türkler elbette Kürtlerle Kürtçe konuşmuyorlar. Bu, çok önemli değil. Hiçbir Türk bu ihtiyacı duymuyor; memur olarak Kürdistan'a, örneğin Sirt'e, Hakkâri'ye, Mardin'e, Diyarbakır'a vs. gitse bile. Fakat Kürtçe 70 yıldır varlığı inkâr edilen bir dil. Kürtler varlığı inkâr edilen, hâlâ inkâr edilen bir ulus... Burada Kürtler için onur kırıcı bir durum yok mu? Bu, elbette, başta Kürtlerin sorunudur. Kürtler **Aziz Nesin** gibi insanları, "Bizim sorunumuzla ilgilenmiyorlar" diye eleştirmekten önce, toplum bilincine ve tarih bilincine ulaşmak durumundadırlar: Olayların, Kürt için, Kürtler bakımından ne anlama geldiğini değerlendirme yeteneğini kazanmalıdırlar.

18. Kürtler ve Kürt hareketleri, Türk demokratları ve Türk sosyalistleri tarafından, genel olarak "milliyetçilik"le suçlanır. Bu, yanlış bir gözlem, yanlış bir algılamadır.

a) Kürt hareketlerinde, Kürtlerde ağır basan yön milliyetçilik değildir, bilakis milli duygu eksikliğidir. Bu kanıyı bazı olgularla göstermek mümkündür.

Türkiye'yi ele alalım. 70 yıla yakın bir zamandır Kürtlerin varlığı, ayrı bir ulus olma özellikleri inkâr ediliyor. "Sen zaten yoksun" deyip aşağılamak, iteleyip kakalamak, o ulus için yapılacak en büyük hakaret olmalıdır. Kanımca bir ulusun, yaşadığı ülkenin adı söylenmiyorsa, kimliği söylenmiyorsa, o ulus çok büyük hakaretlerle karşı karşıyadır. Milli duyguları güçlü bir topluma böyle bir hakaret yapılamaz. Bulgaristan'daki Türkler olayı ile ilgili olarak, Azerbaycan olaylarıyla ilgili olarak Türk basınının, Türk kamuoyunun tepkilerini değerlendirmek, bu konuda bir ipucu verebilir.

b) Zilan Deresi'nde (1930), Dersim'de (1937-1938), Sefo Deresi'nde (1943) tam anlamıyla jenosid yaşanmıştır. Kemalist basın bile, "Zilan Deresi ağzına kadar ceset doldu" demektedir. (**Cumhuriyet**, 16 Temmuz 1930). Buna rağmen Kürtler, Zilan Deresi'ni bilmezler. Dersim'de nasıl soykırıma uğratıldıklarını bilmezler. Sefo Deresi'ndeki Kürt kırımını bilmezler. Buna rağmen, Sabra'daki, Şatil-

la'daki İsrail terörünü en ince ayrıntılarına kadar bilirler. Kürtlerin kendi toplumlarına uygulanan soykırımı bilmemelerinin, bunu dert edinmemelerinin önemli nedenini, "milli duygu" eksikliğine bağlamak gerekir.

c) Günümüze kadar Kürtler lehine bir düşünce ileri süren bir kişi, örneğin, "Kürt dili üzerindeki baskı kaldırılmalıdır" diyen bir kişi, İngiliz emperyalizminin ajanı olmakla, emperyalizmin ekmeğine yağ sürmekle suçlanmıştır. Halbuki, İngiliz emperyalizmi, Kürdistan'ı bölen, parçalayan, paylaşan en önemli güçtür. İngiliz emperyalizmi, Kemalistlerle, Arap monarşileriyle, İran Şahı'yla işbirliği yaparak Kürdistan'ı bölmüş, parçalamış ve paylaşmıştır. Bundan dolayı İran'ın bir Kürdistan'ı vardır, Irak'ın bir Kürdistan'ı vardır, Suriye'nin bir Kürdistan'ı vardır, Türkiye'nin bir Kürdistan'ı vardır. Ama, Kürtlerin bir Kürdistan'ı yoktur. Kürtlerin böyle bir konuyu gündeme getirememelerinin, kendi toplumlarını komşu toplumlarla karşılaştıramamalarının, bu konuda bir bilince ulaşamamalarının en önemli nedeni, "milli duygu" eksikliğidir.

d) Kürtler, böl-yönet politikasının bilincine ulaşmamışlarsa, Türklerin, Farsların, Arapların birer Kürdistan'ı olduğu halde, Kürtlerin Kürdistan'ı yoksa ve Kürtler bunu hiç dert edinmemişlerse, bunun nedenini "milli duygu" eksikliğinde aramak gerekir. Kaldı ki Kürtler, Ortadoğu'da az-buz bir toplum değildir. 30 milyonu aşkın bir nüfus. Türkiye'de 20 milyonu aşkın Kürt nüfus. Dünyada, 300 bin, 400 bin nüfuslu devletler var. Nüfusu 10 binden az olan devletler bile var. Birleşmiş Milletler'de temsil ediliyorlar. Bayrak dalgalandırıyorlar. Kürtler, Türkiye'de, Ortadoğu'da, dünyada kendi köle statülerinin bilincine ulaşmamışlarsa, bunun nedenini Kürtlerdeki "milli duygu" eksikliğinde aramak gerekir.

Bütün bunlar Kürtlerin belleksiz bir toplum olduğunu, Kürt aydınlarının da belleksiz aydınlar olduğunu da göstermektedir. Milli duyguların gelişip serpilmediği, derinleşip yaygınlaşmadığı toplumlar, beleksiz toplumlardır.

e) Hemen belirtiyim ki, 1984'de Kuzey Kürdistan'da başlayan Kürt hareketi, Kürt toplumunun, Kürdistan'ın bu yapısını hızla değiştirmektedir. PKK, Kürt hareketlerinin önderliğinin sınıf yapısını değiştirmiştir. Kürt davası artık, topraksız köylülerin, az topraklı köylülerin, işçilerin, esnafın, çeşitli toplum kesimlerinden gelen yurt-severlerin, devrimcilerin vs. davası olmuştur.

19. Türk aydınlarının, Kürdistan'a ilişkin düşüncelerinin, tavır ve davranışlarının, Kürt halkının gelişen demokratik istemlerine ve özelemlerine göre değil, "hassas çevreler"e göre belirlendiğini söylemiş-tik. Kürt aydınlarının durumu da çok farklı değildir. Onlar da Kürt halkının gelişen demokratik istemlerini ve özelemlerini pek dikkate al-muyorlar. Düşüncelerini, tavır ve davranışlarını daha çok, Türk solu-na, Türk solcularına göre belirliyorlar. Türk solcularının kendilerini, "devrimci değilsiniz, milliyetçisiniz" diye suçlamalarından korkuyor-lar. En az Türk solcuları kadar, hatta onlardan daha fazla devrimci olduklarını gösterebilmek için keskinlik yapıyorlar.

Halbuki, Kürtlerin hiç kimsenin eleştirisinden çekinmeksizin, Kürt toplumunu ve Kürdistan'ı kavramaları ve yorumlamaları gere-kir. Kaldı ki Türk solu, resmi ideolojinin, Kemalizmin etkisi altında-dır. Kemalizm ise, İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile birlikte, Kürdis-tan'ın bölünmesine, parçalanmasına ve paylaşılmasına katılmıştır. O halde, eleştirici olması gereken bilakis Kürtler olmalıdır.

Türk resmi ideolojisinin en büyük başarısı, Kürtler konusunda üretilen düşüncelerin "yasadışı" olduğunu herkese kabul ettirebilmiş olmasıdır. **Aziz Nesin** gibi insanlar tarafından, "Kürt diline baskı vardır, Kürt kültürüne baskı yapılmaktadır" sözlerinin yasadışı ola-rak kabul edilmesi resmi ideolojinin en büyük başarısıdır.

Kürtler mücadelelerini böyle bir yasal çerçeve içinde yürütemez-ler. Kürtler mücadelelerini meşruiyetçi temelde yürütmek zorunda-dırlar. Kürtlerin inkâr edilmesi, Kürtçe'nin yok sayılması, **Aziz Nesin** gibiler tarafından "yasal" kabul edilebilir. Fakat bu, hiçbir zaman meşru değildir. Ortadoğu'da 30 milyonu aşkın bir halkın varlığını in-kâr etmek meşru değildir. Yasalar insanların dillerini yasaklayabilir-ler. Bu konuda anayasa hükümleri de olabilir. Fakat bunlar hiçbir zaman meşru kabul edilemez.

Kürtlerin de bu bilince ulaşmaları gerekir. Örneğin, Kürtçe ko-nuşmak çok doğaldır. En temel bir haktır. Bunun için hiçbir ma-kamdan izin istenmez. Kürtler, bu en temel haklarını doğal olarak kullanmalıdırlar. Bugünkü koşullarda bu devrimci bir tutumdur da. Fakat bunun için Türk siyasal partilerinden, Türk basınından yar-dım istenmesi, Türk hükümetinden izin istenmesi çok yanlış bir tu-tumdur, teslimiyetçi bir tutumdur. "Falanca yasayı kaldırın da biz de serbestçe Kürtçe konuşalım, Kürtçe yazalım" demek yanlıştır. Kürt-ler bazı haklarının bilincine varmalı ve bunları doğal olarak kullan-malıdırlar.

20. Kürt sorunu, Türkiye'nin en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Türk aydınlarının bu sorunun ağırlığını taşımaları günden güne zorlaşmaktadır. Batı'nın demokratik kurumlarında, Türk aydınlarının karşılaştıkları en önemli sorular, Kürt sorunu üzerinedir. Türk aydınlarının bu sorular karşısında ne kadar zor durumlarda kaldıkları, 23, 24, 28 ve 29 sayılı belgelerde açıkça ortada durmaktadır.

Türk aydınları, bir sömürgeye sahip olarak aydın olma niteliklerini sürdüremezler. Sömürgelerinde, her gün, Türk halkının mutluluğu için işlendiği söylenen cinayetlerin, Kürt çocuklarının öldürülmesinin sorumluluğunu uzun süre taşıyamazlar. Türk aydınlarının bu sömürgeci kurtulmaları gerekir. Sömürgeci kurtuluşu için gerekli yardımları yapmaları, gerekli özveriye göstermeleri gerekir.

21. Türk Devleti'nin iki yüzlü politikası deşifre edilmeden, sömürge halka yardım edilemez. Türk Devleti her 23 Nisan'da bütün dünya çocuklarını Türkiye'ye davet etmektedir. "Dünyada, çocuklara bayram armağan eden ilk ülke biziz" diye övünmektedir. Bu eğlenceleri bir hafta boyunca sürdürmektedir. Halbuki, aynı devlet her gün Kürdistan'da Kürt çocuklarına karşı cinayetler işlemektedir. Baskın yapılan köylerde, güvenlik kuvvetleri, çocukları ve kadınları bir duvarın dibine dizmekte, karşıdaki duvarın dibinde de çocukların babalarına, dedelerine, ağabeylerine... işkence yapmaktadır. Onları cırılçırılak soymakta, binbir türlü hakaret etmektedir. Babalar, dedeler, çocuklarının gözleri önünde işkenceye, hakarete uğramaktadır. Analar, büyük analar, ablalar, çocukların gözleri önünde saçlarından sürüklenerek götürülmektedir. Dedeler, torunlarının gözleri önünde, sakallarından tutularak yere çarpılmakta, üzerlerinde tepinilmektedir.

Bağrıışan, çığrıışan, feryat eden çocukları, özel yetiştirilmiş timler dipçikleriyle, tekneleriyle tehdit etmektedir. Kadınlara, "Bu piçleri susturmazsan tamamınızı yok ederim, ezerim..." diye tehditler savrulmaktadır. Çocuklar için yapılacak en büyük saygısızlık, çocukların onurunu hiçe saymazlık budur. (Daha geniş olgular için bk. **2000'e Doğru**, Yıl 4, Sayı 4, 21 Ocak 1990)

Türk aydınları, kendi devletlerinin sömürgeci Kürdistan'da uyguladıkları bu politikalara karşı olmadıkları, bu politikaları eleştirmedikleri, bunlara karşı çıkmadıkları, olup bitenleri bildiklerini açıklamadıkları sürece, sömürgelerinin varlığının ağırlığı altında ezilmeye

mahkûmdurlar. Kadı ki, Kürdistan sömürge bile olmayan bir ülkedir. Kürt ulusu sömürge bile olmayan bir ulustur.

Türk aydınları bu ağırlığı daha fazla çekmemek durumundadırlar.

Eğer bir yanlış yapıldıysa muhakkak özeleşliri yapılmalıdır. Yanlış tekrârlamamanın tek yolu budur. Eğer bir yanlış yapılmış ve ardından bu sürdürülmeye, gizlenmeye çalışılıyorsa, yeni yeni yanlışların yapılması kaçınılmazdır. Fakat bunlar, artık, çok kısa bir zamandır bilinmekte, öğrenilmekte, deşifre edilmektedir. Kürdistan eski Kürdistan değildir.

Ankara, Şubat 1990

İsmail Beşikçi

CHP Genel Başkanı ve Başbakan Bülent Ecevit'in “Halklara Özgürlük” düşmanlığı.

CHP lideri **“Halklara Özgürlük”** diyenlerin, sağdaki katiller kadar milliyetçi gençlerin düşmanı olduğunu söyledi. (**İzmir**, Özel)

“Sağdaki katiller sizin ne kadar düşmanınız ise, bu sloganları taşıyanlar da o derece düşmanınızdır. Bu kışkırtmacıların oyunlarına gelmeyeceğiz. Birtakım sahte solcuların tuzaklarına düşmeyeceğiz. Birtakım sahte solcuların ardından gerçek solcular yürümeyecektir. Doğru bildiğimiz yolda mücadelemize devam edeceğiz. Türk halkını halklar diye bölmeye çalışanların oyunlarına gelmeyeceğiz.” (**Milliyet**, 22 Mart 1976)

“... Biz bölücülüğü teşvik ediyormuşuz! Biz CHP'liler ne biçim bölücüleriz ki, toplantılarımızı sabote etmeye kalkışanlar, gelirler, **‘Halklara Özgürlük’** diye bağırırlar, devir Cephe devridir, devlet onlara dokunmaz. CHP tek başına mücadele eder. Onları susturur. Onları meydanlardan uzaklaştırır!.. Her seferinde bunların kışkırtıcı ajanlara alet olmuş kimseler olduklarını söyledim. Oyunlarına gelmedik. Tuzaklarına düşmedik ve onların, bu ‘halklar’ oyununu tezgâhlamak istedikleri her yerde, halkla birlikte, halkın önünde defalarca yenilgiye uğrattık, burunlarını yere sürttük. Ama işkence etmeden, ama zor kullanmadan, rejimi tehlikeye düşürmeden başardık bunu.” (**Bülent Ecevit, Türkiye 1965-1975-1976 Yılı Bütçe Konuşması**, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, s. 201)

“... Biz her ne kadar sınırsız düşünce özgürlüğü istiyorsak da, bu demek değildir ki, ülkemizi bölmek isteyenlere de bu düşünce özgürlüğünü tanıyalım. Bu, düşünce özgürlüğü değildir. Bence bir milleti, bir devleti, bir ülkeyi bölmek istemenin, düşünce özgürlüğü ile ilişkisi yoktur. Biz iktidara gelip yasalarda değişiklik yapsak bile, bu türlü bölücü akımlar benim gözümde suç olmaya devam edecektir.

Elbette, böylelerine karşı anayasa ve yasa sınırları içinde her tedbiri almak devletin görevidir. Bizim bu konuda hiçbir itirazımız olmaz.”
(**Ecevit'in Açıklamaları, Milliyet**, 29 Haziran 1976)

TYS Başkanı Aziz Nesin'in, CHP Genel Başkanı ve Başbakan Bülent Ecevit'i kayıtsız şartsız desteklemesi. "Doğu Edebiyat Seferi" düzenlemek için O'ndan maddi ve manevi yardım isteyen mektubu.

"Sayın Bülent Ecevit

Başbakan,

Ankara,

Görüşmemizin ışığında, halkımıza yararlı olacağını umduğum bir önerimi sunuyorum.

Türkiye Yazarlar Sendikası olarak, '**Doğu Edebiyat Seferi**', '**Güneydoğu Edebiyat Seferi**', '**Doğu Karadeniz Edebiyat Seferi**' adları altında, edebiyatçılarımızdan bir kervan düzenlemeyi tasarlıyoruz.

İlk kervanımız, '**Doğu Edebiyat Seferi**' olacaktır. **Doğu Edebiyat Seferi**'mize, kadın ve erkek olmak üzere, tanınmış 20 edebiyatçımız katılacaktır. Bu 20 Edebiyatçımız, Diyarbakır'dan başlamak üzere, 20 gün süreyle Doğu Anadolu'daki il ve ilçelerimize, kimileyin de köylere dek giderek, oralardaki okul, hastane, cezaevleri, halkevleri gibi yerlerde konuşmalar yapacaklar, halkla ilgili bazı konulara değineceklerdir. Yazarlarımızın bu görev gezisi, İstanbul'dan kalkacak otobüsle yapılacaktır.

Bu edebiyat seferlerinin hem halkımız, hem de edebiyatçılarımız için çok yararlı olacağını ummaktayım. İlk denemeden aldığımız sonuca göre, yurdumuzun değişik bölgelerine edebiyat seferleri düzenlenecektir.

Türkiye Yazarlar Sendikası, bu edebiyat seferlerini yurt ve halk görevi saymaktadır. Ancak, **Türkiye Yazarlar Sendikası**'nın,

bu edebiyat seferlerinin parasal giderlerini karşılayacak özdeksel gücü yoktur.

Türkiye Yazarlar Sendikası üyelerini coşkulandıran bu görev, sizce de yararlı ve uygun görülüyorsa, ilk düzenleyeceğimiz '**Doğu Edebiyat Seferi**'ne konuyla ilgili bakanlıkça bu 20 günlük gezi için bir otobüs verilmesini ve 20 yazarımızın 20 gün sürecek gezi sırasındaki otel ve yiyecek giderlerinin karşılanmasını ya da bunlar için alacağımız faturaların bakanlık bütçesinden ödenmesini dilerim. Bu görev için alacağımız faturaların bakanlık bütçesinden ödenmesini dilerim. Bu görev için giderlerin, olabildiğince az tutulacağını ve çok tutumlu davranılacağını da bildiririm.

İlk yapacağımız '**Doğu Edebiyat Seferi**'ni Ekim ayında düzenlemeyi tasarlamaktayız. Bunun için şimdiden hazırlıklara başlamamız gerekir.

Umutla yanıtınızı beklemekteyiz.

Saygılarımla"

(**TYS Haber Bülteni**, Mart 1978, ss.8-9)

TYS Üyesi İsmail Beşikçi'nin, "Doğu Edebiyat Seferi" projesi ile ilgili olarak, TYS'nin tavır ve davranışlarını eleştiren mektubu.

"Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanlığı'na

Yönetim Kurulunda görüşülmesi istemi vardır.

18 Nisan 1978

Konu: 'Doğu Edebiyat Seferi' girişimi üzerine

TYS üyelerinin ve yöneticilerinin de yakından bileceği gibi, Türkiye'de, Kürt dilinin ve kültürünün gelişmesi üzerinde, devlet tarafından çok ağır baskılar uygulanmaktadır. Kürt diliyle yazanlar, Kürt kültürünün gelişmesi için çabalayanlar ceza tehdidi altında bırakılmakta, cezaî kovuşturmalara karşı karşıya kalmaktadır. Türk Devleti'nin Kürdistan ve Kürt ulusu üzerinde uyguladığı bu politika sömürgeci bir politikadır. Dünyada uygulanan kültür emperyalizmi çeşitlerinin en gerici, en katliamcısıdır. Çünkü Kürdistan'da uygulanan politika, Kürt dilini ve kültürünü, tamamen yok etmeyi, Kürt ve Kürdistan adlarını dillerden ve tarihlerden silmeyi amaçlamaktadır. Bu baskının boyutları konusunda 14 Mart 1978 tarihinde, **TYS** Genel Sekreterliği'ne gönderilen ve sekreterlik tarafından sorulan bazı soruların cevabını içeren mektupta, 'Bilim yazarı olarak karşılaşılan güçlükler' kısmında çeşitli örnekler verilmiştir. Burada tekrarlanmasının gereği yoktur. O halde; böylesine emperyalist içerikli ve sömürgeci bir baskıya karşı durmak, bu baskıyı protesto etmek, demokratik olduğunu söyleyen, demokrasi ve demokratikleşme mücadelesi yaptığını iddia eden bütün kişi ve kurumlar için kaçınılmaz bir görevdir.

Yine rahatça bilineceği gibi, **TYS** Kürdistan ve Kürt ulusu üze-

rinde uygulanan bu politikaya karşı hiç ses çıkarmamış, görmemezlikten, duymamazlıktan gelmiştir. Kürt dili ve kültürü üzerinde uygulanan ağır baskılara karşı olduğunu kamuoyuna duyurmamış, bu baskıları protesto etmemiştir. Kürtçe yayın yapan gazetelere, dergilere, yayınevlerine karşı devlet tarafından son derece ağır baskılar yürütülürken, **TYS** susmuştur. Yayınevi müdürleri, yazı işleri müdürleri bu eylemlerinden dolayı tutuklanıp yargılanırken, **TYS** bu anti-demokratik uygulamaları görmemezlikten gelmekte büyük başarı göstermiştir. Yayınlara daha matbaadayken elkonulurken, bu tür yayınların dizgisinin ve baskısının yapılmaması için matbaalara baskı yapılırken, **TYS** bu uygulamaları protesto etmek gibi demokratik bir görevi yerine getirmekten kaçınmıştır.

Hatta, kendi üyesi bir yazarın kitapları üstüste toplatıldığı, haklarında kamu davaları açıldığı halde, bunları bile protesto etmekten kaçınmıştır. Buna rağmen sık sık 'kitap imzalama törenleri', 'şenlikler' düzenlemiştir. Bültenlerinde, kitap imzalama törenlerini, şenlikleri kıvançla anlatan **TYS**, toplatılan ve haklarında kamu davası yürütülen kitaplar konusunda herhangi bir haber vermemeye özenle dikkat etmiştir.

Kendi üyesi bir yazarın yayınlanan bütün kitaplarının toplatılmasına hiç ses çıkarmayan, genel olarak yukarıda belirtilmeye çalışılan uygulamaları protesto etmekten bilinçle kaçınan **TYS**'nin bu eylemlerinden nasıl bir sonuç çıkarılabilir? Bu törenlerle, şenliklerle **TYS** maddi bakımdan güçlenebilir. Ama, demokratik görevlerin yerine getirilmesinden kaçınılarak elde edilmiş bir zenginliğin kime ne yararı olabilir? Bu ifadelerden bu eylemleri küçümsediğimiz anlamı çıkarılmamalıdır. Vurgulamak istediğimiz şey, demokratik görevlerini yerine getirmekten ısrarla kaçınan bir sendikanın, maddi bakımdan güçlenmesinin, demokratik bir örgüt için anlamlı bir sonuç olmadığıdır. Halbuki, 'demokratik' bir örgüt olduğunu iddia eden **TYS**, bu konularda da elbette, bazı şeyler yapabildi. Yukarıda sözü edilen 14 Mart 1978 tarihli mektupta, 'öneriler' bölümünde, bunların neler olabileceği de ana hatlarıyla belirtildiği için, burada tekrarlamayı gerekli görmüyorum.

Öte andan **TYS**, Kürtlüğünü inkâr ederek, bu yolla devlet ve hükümet makamlarına yaranamak isteyen, Türk yazarları arasında be-

lirli bir çevre edinen, objektif bakımdan Kürt, sübjektif bakımdan ise Türk olan, yani Türkleşen kişilerin, sahibi olduğu çirkinliği ve gerici-liği de deşifre etmemiştir. Bu gericiliğe prim vermiştir. Bütün sömürgeci devletlerde görüldüğü gibi Kürdistan'daki Türk sömürgeciliği de objektif bakımdan Kürt olan, yani Kürt anadan, Kürt babadan doğan, fakat Türkleşme yoluna giren kişilerden büyük ölçüde yararlanmıştır; yararlanmaktadır. Bu tür kişileri, Kürt ulusu için uygulanacak kültür emperyalizmi politikalarını saptayan ve uygulayan, Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, TRT, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu gibi kurumların en önemli mevkilerine getirmektedir. Kürtlüğünü inkâr eden, Türkçülük propagandası yapan bu kişilerin, profesör, doçent gibi üniversite öğretim üyesi olmalarına, tarih, dil, ekonomi, sosyoloji gibi bilim dallarında uzman olmalarına da özellikle dikkat edilmektedir. Politikacılar arasında da bu tür hain kişilerin seçilmesine büyük bir özen gösterilmektedir. Örneğin, Türkiye'nin Kıbrıs sorununun yabancı ülkelere, bu tür kişiler tarafından anlatılmasına olanak sağlanmaktadır. İşte Türk yazarları, bu tür kişilerin gerçek ulusal kimlikleriyle ortaya çıkmayıp, Türkleşmeleri gibi gerici bir sürecin teşvikçileri olmuşlardır; olmaktadırlar.

Sömürgeci Türk Devleti'nin bu eylemlerini radyo ve televizyonda da her gün, her akşam izlemek mümkündür. Kürt şarkıları, Kürt oyunları, Kürt folklor ürünleri, her türlü teknikten yararlanılarak Türkleştirilmekte, sonra da bunlar, 'Doğulu', yani aslı Kürt olan sözde sanatçılar tarafından icra ettirilmektedir. Böylece sömürgeci devlet hem hergün her gece 'Doğu' ile ilgilenmekte olduğunu göstermekte, hem de Kürt ulusunun bütün ulusal ve kültürel değerlerini yok etme eylemlerini sürdürmektedir. Bu bakımdan Kürt ulusuna karşı uygulanan Türk kültür emperyalizmi, dünyada uygulanmış ve uygulanmakta olan kültür emperyalizmi biçimlerinin en gericisi, en katliamcısıdır.

Bunlar, neden olmaktadır? **TYS** yukarıda ana hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız demokratik görevleri yerine getirmekten neden kaçınılmaktadır? Açık bir şekilde ortaya çıkıyor ki, **TYS**, Kürt ulus sorununa bulaşmamak gibi bilinçli bir politikayı sürdürmeye çalışmaktadır. Bu, resmi devlet ideolojisinin, bu ideolojiye uygun politikaların aynen benimsenmesi anlamına gelmektedir. Resmi ideolojiye uygun

olarak geliştirilen edebiyat ve kültür politikalarının uygulanması, yaygınlık kazanmasına yardımcı olmak demektir. Bu bakımdan Kürt ulus sorunu konusundaki yayınlara yapılan baskılara karşı çıkılmamaktadır. Kürt dili ve Kürt kültürünü yok etmek için girişilen katliamlar görmemezlikten gelinmektedir. Kürtçe, Türkçe olarak yayınlanan dergilerin daha matbaadayken toplatılmalarına, dağıtımlarının engellenmesine karşı çıkılmamaktadır. Çünkü, bunlar Kürt ulus sorunu ile, Kürt dili ve kültürü ile ilgili yayınlardır. Bunun için, değil bu yayınların içeriklerinin benimsenmesi, bu yayınlara karşı yapılan anti-demokratik, ırkçı ve sömürgeci baskıların protesto edilmesi, yani demokratik bir görevin yerine getirilmesi bile devleti rahatsız etmektedir. Bu yayınların içeriklerinin benimsenmesi ise, Kürt ulusuna karşı emperyalist içerikli ve sömürgeci ve ırkçı bir politika uygulayan Türk Devleti'ni elbette rahatsız etmektedir; ediyior.

Milli Eğitim Bakanlığı 16 Ekim 1975 tarihinde, valiliklere gönderdiği bir genelge ile, bazı Türk yazarlarının, okul kitaplıklarına girmiş kitaplarının kaldırılmasını istemiştir. **TYS**, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu idari tasarrufunu şiddetle protesto etmiştir. Bunun için basın toplantıları düzenlemiş, basın-bültenleri hazırlamıştır. Bültenlerinde bu konuya sık sık yer vermiştir. Olayı dünya kamuoyuna duyurarak, dünya yazarlarının tepkilerini sağlamaya çalışmıştır. Bu eylemlerini ayrı bir kitap halinde yayınlamıştır". (**Toplatılan Kitaplar-dan Seçmeler**, Hazırlayan **TYS**, İstanbul 1976, s. 352)

Görüldüğü gibi idari bir tasarrufla, okul kitaplıklarından, bazı Türk yazarlarının kitaplarının kaldırılması konusunda, yoğun ve etkili bir protesto faaliyeti sürdüren **TYS**, polisin, savcılarının ve mahkemelerin kitap toplamaları ve fiili yasaklar koymaları karşısında anlamlı bir suskunluk içindedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın eylemi ile polisin, savcılarının, mahkemelerin eylemi, elbette farklılık göstermektedir. Fakat **TYS**'nin, Kürt ulus sorununa, Kürt dili ve kültürüne ilişkin yayınlara karşı, anlamlı ve bilinçli bir suskunluk içinde olduğu kuşkusuzdur. Bu suskunluğu ise, sömürgeci ve ırkçı baskıların ve Kürt diline ve kültürüne karşı uygulanan kültür emperyalizminin tasvibi anlamına geldiği kuşkusuzdur. Zira, kendi devletinin, boyunduruk altında tuttuğu bir ulusa karşı uyguladığı emperyalist içerikli, ırkçı ve sömürgeci bir politikayı protesto etmeyen, bu uygulamalara

karşı olduğunu ısrarla belirtmeyen bir kişi veya kuruluş, bu politikaları benimsiyor, bunların yaygınlık kazanmasını istiyor demektir.

Bütün bunlara rağmen, yani Kürt ulus sorununu anlatmaya çalışan, Kürt dili ve kültürüne ilişkin yayınlara yapılan baskılara karşı durmaktan ısrarla kaçınan **TYS**'nin, '**Doğu Edebiyat Seferi**' düzenleme gibi bir eylemine şahit olmaktadır.

TYS'nin Mart 1978 bülteninde '**Doğu Edebiyat Seferi**' ile ilgili bir projeden söz edilmektedir. Sendika Genel Başkanı **Aziz Nesin**, Başbakan **Bülent Ecevit**'e gönderdiği mektupta, '**Doğu Edebiyat Seferi**' düzenleme girişiminden söz ederek, bu düşüncesinin gerçekleşmesi için, kendisinin maddi ve manevi yardımını istemektedir. Aynı şekilde Dışişleri Bakanı **Prof. Dr. Gündüz Ökçün**'e, Turizm ve Tanıtma Bakanı **Alev Coşkun**'a, Devlet Bakanı **Lütfi Doğan**'a gönderdiği mektuplarda, **TYS**'nin çeşitli sorunları dile getirilirken, yukarıda sözü edilen girişimin de, maddi ve manevi yollarla desteklenmesi, teşvik edilmesi istenmektedir. Yine Mart 1978 tarihli **TYS** bülteninde, Genel B. kan **Aziz Nesin**'in Başbakan **Bülent Ecevit**, Kültür Bakanı **Doç. Dr. Ahmet Taner Kışlalı**, Milli Eğitim Bakanı **Necdet Uğur**, Sanayi ve Teknoloji Bakanı **Orhan Alp**, Maliye Bakanı **Lütfü Doğan** ile karşılıklı görüşmeler yaptığı belirtilmektedir. Bültende bu görüşmeler sırasında neler konuşulduğu belirtilmiyorsa da, '**Doğu Edebiyat Seferi**' projesinin de konuşulduğu ve bu '**sefer**'in dört başı mamur bir biçimde düzenlenebilmesi için, adı geçen kişilerin ve devlet kuruluşlarının, maddi ve manevi yardımlarının, teşviklerinin istendiği açıkça belli olmaktadır. Çünkü Başbakan **Bülent Ecevit**'e yazılan mektup, 'Görüşmemizin ışığında, halkımıza yararlı olacağını umduğum bir önerimi sunuyorum' diye başlamaktadır.

Başbakanın, bakanlıkların ve devlet kuruluşlarının maddi yardımları, teşvikleri sağlandığı, yani bu kişi ve kuruluşlar, böyle bir '**sefer**'in devletin ideolojik ve politik amaçlarına uygun olduğuna inandıkları zaman, bu girişim gerçekleştirilecektir. Bu girişim neden '**sefer**' olarak adlandırılmaktadır? Örneğin, neden '**gezi**' değil de '**sefer**' denmiştir. Bu, hükümet yardım ettiği taktirde gerçekleştirilmesi düşünülen eylemin, Kürdistan'ın kültürel bakımdan da ilhakını amaçladığını göstermektedir. Yani, bu söz, böyle bir süreci ve bu sürecin gerekli olduğunu anımsatmaya çalışmaktadır. Böylece, siyasal

ve ekonomik bakımlardan ilhak etmek için gösterilen çabalar, kültürel bakımdan ilhak ile tamamlanarak, Kürt ulusu tastamam köleleştirilecektir. Bu bakımdan **'sefer'** denmiştir. 'Çaldıran Seferi', 'Merci-dabık Seferi', 'Bağdat Seferi', 'Mohaç Seferi' nasıl Osmanlı İmparatorluğu'na yeni yeni toprak parçaları kazandırmayı amaçlamışsa, günümüzde Kürdistan'a düzenlenen **'Edebiyat Seferleri'** de, Kürt ulusunun kültürel bakımdan ilhakını amaçlamaktadır.

TYS tarafından Kürdistan'a düzenlenen bu **'sefer'** sırasında, Türk yazarları ne söyleyecekler, ne anlatacaklardır? Kürt ulus sorunu karşısında, Kürt dili, Kürt kültürü karşısında nasıl tavır takınacaklardır? Bunlar, bültende belirtilmiyor. Fakat **TYS**'nin kuruluşundan bu tarafa sürdürdüğü politikadan ve davranışlardan, Türk yazarlarının neler konuşacakları, nasıl davranışlarda bulunacakları kolayca anlaşılabilir. Bu politikalardan birisi, **TYS**'nin Kürt ulus sorunu konusuna bulaşmamak için sürdürdüğü bilinçli politikadır. **TYS** bu sorunun anlatımından dikkatle, özenle uzak durmaktadır. Demek ki yalana dayalı resmi devlet ideolojisi çerçevesi içindedir. Suskun kalarak bu ideolojiyi benimsediğini belli etmektedir. **'Sefer'** sırasında bu politika sürdürülecektir. Örneğin, Türk Devleti, 50 yılı aşkın bir zamandır, Kürdistan'da sömürgeci bir politika izlediği, Kürt ulusunun ulus özelliklerini tümüyle yok etmeye çalıştığı, politikasının en temel unsurlarından birisi de bu olduğu halde, siyasi iktidarın, devletin demokratikleşmesinden, demokratikleştirilmesinden söz edeceklerdir. 'Devletin ülkesi ve milletiyle bir bütün olduğunu' söylemek 1919-1923 yıllarında, İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile ve **Şehinşah Rıza Pehlevi** yönetimi ile yoğun ideolojik, politik, askeri ve ekonomik işbirliği yapılarak, Kürdistan parçalandığı ve Kürt ulusuna karşı 'böl-yönet' politikası uygulandığı halde, 'böl-yönet emperyalizmin politikasıdır, dikkatli olalım, Türk Devleti ülkesi ve milleti ile bir bütün' diyeceklerdir.

Kürt ulusunun ana dili yasaklandığı, Kürt dili ve kültürüne karşı en ağır baskılar sürdürüldüğü, Kürt dili ve kültürünün geliştirilmesini hedef alan yayınlar, tamamen polis tedbirleriyle engellendiği halde, **'sefer'**deki Türk yazarları, bütün bunları da görmemezlikten gelip, kültürden, kültürün uluslaştırılmasından ve demokratikleştirilmesinden, ulusal demokratik kültürden söz edeceklerdir. Dünyada

uygulanmış ve uygulanmakta olan kültür emperyalizmi biçimlerinin en gericisi, en katliamcısı, kuşkusuz Kürdistan'da Kürt ulusuna, Kürt dili ve kültürüne karşı Türk Devleti tarafından uygulanmaktadır. Uluslararası sömürge Kürdistan'ın öteki kesimlerinde de, aynı sömürgeci, ırkçı ve emperyalist içerikli politika, öteki sömürgeciler tarafından uygulanmaktadır. **TYS** ve Türk yazarları, bunları da görmemezlikten, duymamazlıktan gelerek, 'ABD, Türk kültürünü yozlaştırıyor, buna karşı dikkatli olalım, mücadele edelim' diyeceklerdir. Türk Devleti'nin en önemli amaçlarından birisinin, Kürt ulus özelliklerini, bunların en önemlilerinden biri olan Kürt dili ve kültürünü yok etmek, giderek Kürt ulusunu köleleştirmek olduğu halde, Kültür Bakanlığı'nın Milli Eğitim Bakanlığı'nı, en önemli işlevlerinden birisinin, Kürt dili ve kültürünü yok etmek olduğu açık seçik bilindiği halde, **TYS** ve Türk yazarları bunları da görmemezlikten, gelip '**TYS** olarak kültür ve eğitim sorunlarında Kültür Bakanlığı'nın ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın yardımlarını aramalıyız' diyeceklerdir. Kürt diline ve kültürüne karşı girişilen katliamları görmemezlikten, duymamazlıktan gelip, 'Türkçe yazınız, Türkçe konuşunuz, öz Türkçe'yi, Türk edebiyatını seviniz' vs. diyeceklerdir. Resmi ideoloji içinde kalan, Kürt ulus sorunu karşısında sessiz kalan, Kürtçe ana diline karşı, Kürt kültürüne karşı girişilen baskıları protesto etmekten dikkatli bir şekilde uzak duran **TYS**'nin bütün bu çelişkilerden kendini kurtaramayacağı kuşkusuzdur.

Kürdistan'a '**sefer**' düzenleyen **TYS**'nin ve Kürdistan'a sefer çıkaran Türk yazarlarının orada neler söyleyeceklerinin, Kürt ulusuna, Kürt diline ve kültürüne karşı nasıl tavır takınacaklarının ikinci bir göstergesi, yeni hükümetle kurulan yoğun ilişkilerdir. Yeni hükümetle yoğun ilişkilere giren, Kürdistan'a edebiyat seferi düzenlemek için onun maddi ve manevi yardımını ve teşvikini arayan **TYS**'nin, hükümetin politik ve ideolojik görüşleri doğrultusunda hareket edeceği kuşkusuzdur. Kürt ulus sorunu gibi, Kürt dili ve kültürü gibi bir konunun onu rahatsız ettiğini çok yakından bildiği için, bu konuyu kuşkusuz ki konuşmayacaktır.

Bilindiği gibi Türkiye'de sol bölünmüşlük içindedir. Sol içinde çeşitli gruplar ve akımlar vardır. Bu akımlar ve gruplar **TYS** üyesi yazarlara da aksetmiş olabilir. **TYS** şimdiye kadar, sendikayı bu grup-

lardan herhangi birine teslim etmeme konusunda kararlı bir davranış içinde olduğunu sık sık belirtiyordu. Fakat şimdi görüyoruz ki, **TYŞ**, sendikanın etkili bir demokratik örgüt olmasından doğan olanakları bütünüyle CHP'nin emrine sunmaktadır. Bu, 'devletten, hükümetten destek alıyoruz' görüntüsü altında yapılmaktadır. **'Doğu Edebiyat Seferi'** adı altında Kürdistan'ın kültürel bakımından ilhakına ve Kürt ulusunun tastamam köleleştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülen seferin, CHP iktidarında gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır. Dolayısıyla sendikanın, etkili, bir 'demokratik' kitle örgütü olmasından doğan olanaklar, CHP'nin faydalanmasına sunulmaktadır. Amaç, Kürdistan'ın kültürel bakımından da sömürgeleştirilmesine, Kürt dili ve kültürünün tamamen yok edilmesine, Kürt ulusunun köleleştirilmesine katkı ise, sendika bu olanağını MC hükümetlerine de sunabilirdi. Zira, uluslararası sömürge statüsünde olan Kürdistan ve Kürt ulusu üzerinde, sömürgeci ve ırkçı eylemlerini sürdüren bütün devletler, etkinliği olan devrimci ve demokratik kişi ve örgütlerin desteğini her zaman sağlamak istemişlerdir. Örneğin, ırkçı ve sömürgeci BAAS yönetimi, yağmaladığı Kürdistan petrolünün büyük bir kısmını kendi ırkçı, sömürgeci ve emperyalist içerikli politikasını gizlemek için yaptığı propaganda masraflarında kullanmaktadır. Bunun için Türkiye'den de devrimci demokrat bilinen birçok yazarı Irak'a davet etmiş, onlara maddi ve manevi olanaklar sağlamıştır. Onlar da bunun karşılığında, BAAS'ın ırkçı ve sömürgeci politikasını bol bol övmüş, bu politikayı devrimci olarak nitelemiş, ulusal kurtuluşçu Kürtlere de bol bol sövmüşlerdir. Fakat ırkçı, sömürgeci ve faşist BAAS yönetimi, Kürt ulusunu daha iyi boğazlayabilmek için, kendisi gibi ırkçı, sömürgeci ve faşist İran yönetimi ile işbirliği yapınca, bu anti-Kürt, BAAS'çı yazarların sesi soluğu çıkmamıştır. Kürt devrimcileri, demokratları, kitleler halinde kurşuna dizilirken, yurtseverler idam sehpalarına götürülürken, Kürtler, Mig uçaklarının, tankların ve bombaların takibinde, çoluk-çocuk Güney Irak çöllere sürgüne gönderilirken, karı-koca ve çocuklardan meydana gelen ailenin, bir kısmını Kürdistan'da bırakıp, bir kısmını çöllere sürerken BAAS'çı yazarların yine sesi soluğu çıkmamıştır. Sözü edilen Türk yazarları BAAS celladını değil, BAAS celladı tarafından eli kolu bağlanan, dili dışı kitlenen, makinalı tüfeklerin ve tankların ve binbir türlü zulmün

hedef aldığı Kürt yurtseverlerini kötölemişlerdir. Çünkü, onun ırkçı, sömürgeci ve faşist ideolojisinin çerçevesi içine girmiş, bu ideolojiyi, devrimcidir diye sunmaya çalışmış, bunun için maddi ve manevi yardımlarını kabul etmişlerdir. Burada önemli olan, Kürdistan'ı ve Kürt ulusunu uluslararası sömürge statüsünde tutan devletlerin, ırkçı, sömürgeci ve faşist politikalarını gizleyebilmek için, yerine ve zamanına göre her çeşit olanağı kullanma yoluna gitmesidir. Devrimci ve demokrat kişi ve örgütlerden yararlanarak kendi çirkinliğini gizlemeye çalışmasıdır.

Bütün bunların ötesinde CHP sol olmak bir tarafa, kendisinin iddia ettiği gibi, sosyaldemokrat, demokratik sol bir parti bile değildir. Sadece, sosyaldemokrat olma özentisi içindedir. Bir ulusu boyunduruk altında tutan, onun ana dilini yok etmeye çalışan, ana dili yasaklayan, kültür emperyalizminin en gerici, en katliamcı biçimini uygulayan, ulusun varlığını kabul etmeyen bir siyasal kuruluş, bir hükümet, bir kişi demokrat olamaz. Çünkü CHP İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile ve **Şehinşah Şah Rıza Pehlevi** monarşisi ile Kürdistan'ı parçalayan, Kürt ulusuna karşı böl-yönet politikası uygulayan ana partidir. Önce, sivil-asker bürokrasinin giderek de Türk burjuvazisinin de en has partisidir. Şimdi değiştiğini söylüyor, halk kitlelerinin değiştiğine inanmasını istiyor. Fakat, değiştiğini söyleyen CHP, CGP-AP-MHP gibi partilerle, Kürdistan ve Kürt ulusu üzerinde, ırkçı, sömürgeci ve emperyalist içerikli bir politikayı sürdürmeye devam etmektedir.

Bütün bunlara rağmen hâlâ demokratik bir kuruluş olduğundan, özgürlükçü demokrasiden, özgürlükçü demokrasi anlayışını hayata geçireceğinden, eşitlikten, halkçılıktan vs. söz ediyorsa, bu, kabadayılık olarak yorumlanabilir. Demokratik olduğunu vurgulayan kişi ve kuruluşlar bu kabadayılığa boyun eğemezler. Bunu teşhir ederler. İlgili kuruluşa gerçekten demokratik bir içerik vermeye gayret ederler. Demokratik bir kişi veya kuruluş, bu arada **TYS** de, herhangi bir hükümetle elbette ilişkilerde bulunabilir. Ama onun ideolojik görüşleri ve politik amaçları içinde eriyerek değil. Bu amaçların gerçekleştiricisi olarak değil. Onun demokratik bir içerik kazanmasına yardımcı olarak. Demokratik bir politika izleyebilmesi için baskı grubu olarak.

O halde, **TYS**'nin '**Doğu Edebiyat Seferi**' adı altında Kürdistan'a seferler düzenleyip resmi ideolojiyi yaygınlaştırmaya gayret etmesi, demokratik bir kuruluşun demokratik olma vasfı ile çelişmektedir. **TYS** ve Türk yazarları, artık, bazı konuları gerçek nitelikleriyle tartışmak ve açıklığa kavuşturmak zorundadırlar. Kürt dilinin ve kültürünün gelişmesinin engellenmesi için her türlü devlet ve hükümet olanaklarının kullanıldığı, Kürtçe yazmanın ve konuşmanın yasaklandığı, cezai kovuşturmalara uğratıldığı bir ülkede, kültürden, demokrasiyen, ulusal demokratik kültürden nasıl söz edilebilir?

Kürdistan üzerinde kültür emperyalizminin en gericisi, en katliamcısı uygulanırken, Kürt ulusuna, devletin her türlü ideolojik, politik ve zorlayıcı baskı araçları ile Türk dili ve kültürü empoze edilirken, Türk kültürü nasıl demokratik bir kültür olabilir? Nasıl demokratikleşebilir? Değil Türk kültürünün demokratikleşmesi, Kürdistan üzerinde bu sömürgecilik sürdürüldüğü sürece, Türk Devleti'nin demokratikleşmesi mümkün müdür? Türk yazarları şimdiye kadar hep kolay yolları seçmişlerdir. Ülkede yoğun bir ulusal baskı uygulandığını görmemezlikten gelerek, kendi devletlerinin Kürdistan'a ağır bir kültür emperyalizmi uyguladığını hiç dert edinmeyerek, 'ulusal demokratik kültür' üzerine seminerler düzenlemişlerdir. Bol bol devrimcilikten, halk kültüründen vs. söz etmişlerdir. Türk yazarları cumhuriyetin ilanından itibaren, Kürdistan'da uygulanan Türk sömürgeciliğinin vazgeçilmez halkaları olmuşlardır. Kürt ulusuna karşı uygulanan kültür emperyalizminin taşıyıcıları, ajanları olmuşlardır. Anlaşıyor ki, Türk yazarları vazgeçilmez halka olma durumlarını hâlâ sürdürmektedirler. Yalnız, bu asli görevlerini artık, devrimci terminoloji ile yürütmeye çalışmaktadırlar.

TYS Genel Başkanı **Aziz Nesin**, Başbakan **Bülent Ecevit**'e gönderdiği mektupta, 'Bu edebiyat seferlerinin hem halkımız, hem de edebiyatçılarımız için çok yararlı olacağını ummaktayım' demektedir. Ana dili, kültürü yok edilmeye çalışılan, namusu gasp edilen Kürt halkının böylesine temel sorunlarına cevap vermeyen, bilakis Kürt kişiliğinin ve Kürdistan kişiliğinin gasp edilmesine katkıda bulunacak olan bu seferlerin Kürt halkına ne yararı olabilir? Böyle bir seferin sanıldığı gibi Türk yazarlarına da bir yararı olamaz. Kürdistan'a resmi ideolojinin taşıyıcılığını yapmak, Kürt ulusuna, Kürt diline ve

kültürüne karşı uygulanan kültür emperyalizminin ajanlığını yapmak, Türk yazarlarının demokratik gelişmelerine ne katkıda bulunabilir? **Franko**'nun, **Salazar**'ın yazarlarının Angola, Mozambik, Sahra gibi ülkelerde yerli halka ne kadar yarar olabildiyse, Kemalist yazarların da Kürt halkına o kadar yarar olabilir. İspanya'nın ve Portekiz'in ideolojik ve politik amaçlarını sömürgelerde gerçekleştirmeye çalışan yazarları için, bu eylemleri ne kadar yararlıysa, Kemalist yazarlar için de o kadar yararlı olabilir. Bu tür görevleri sürdürme gayreti içinde olanlar, siyasal iktidarlar tarafından her zaman ödüllendirilirler. Fakat bunların, yazarların, çağdaş toplumun yazarları olma görevleriyle ne ilişkisi vardır?

Genel Başkan **Aziz Nesin**, yukarıda adı geçen mektubundan bu görevin, yani, Kürdistan'a edebiyat seferi düzenlemenin '**TYS** üyelerini coşkulandıran bir görev' olduğunu da vurgulamaktadır. Bu durum, Kürt ulus sorunu karşısında bilinçli bir şekilde suskun kalmaya çalışan, Kürt dili ve kültürüne karşı uygulanan kültür emperyalizmini görmemezlikten gelen **TYS**'nin hangi noktalara kadar geldiğinin ibret verici bir belgesidir. Biz, böylesine emperyalist içerikli, ırkçı ve sömürgeci girişimlerin, kültür emperyalizminin taşıyıcılığını yapmanın ne **TYS**'nin herhangi bir üyesini, ne de yöneticilerini coşkulandıracığını düşünemiyoruz. Bunu, Kürt ulus sorununa bulaşmak istemeyenlerin, buna rağmen resmi ideolojiyi kayıtsız şartsız benimseyenlerin düştükleri dramatik bir durum olarak değerlendiriyoruz. Bu bakımdan, '**sefer**' sözünün kullanılmasının da bir talihsizlik olduğu kanısındayız.

Herhangi bir kişi veya kuruluş hatalarında ısrar ettiği zaman, yeni yeni hatalar yapması kaçınılmazdır. Zira, bu hatasını gizlemek için girişeceği her yeni eylem, yeni bir hata olacaktır. Bu yeni hatanın gizlenmesi veya meşru gösterilmeye çalışılması, yeni yeni hataları gerekli kılacak ve bu, zincirleme olarak sürüp gidecektir. Bu ise, kişinin veya örgütün demokratik özünü alıp götürecektir. Yapılan eylemlerin hata olmayıp gerçek devrimci bir görev olduğu da söylenebilir. Örneğin, Kürt ulus sorunu karşısında, resmi ideolojiyi kabul etmenin, Kürt dili ve kültürü karşısında kültür emperyalizmi uygulamanın gerçek devrimcilik olduğu iddia edilebilir. Kürtleri Türkleştirmenin, Kürt ulus özelliklerini yok etmenin devrimcilik olduğu belirtilir.

lebilir. Bu durumda ise, böyle bir devrimciliği, böyle bir demokratlığı bir an bile savunmak mümkün değildir. O halde hiç vakit kaybetmeden, **TYS**, Kürt ulus sorununu enine boyuna kavramaya çalışmalıdır. Sorunu zaman ve mekân boyutu içinde ele alarak gerçek niteliğini görme çabası içine girmelidir. Kürt diline ve kültürüne karşı gerekli demokratik tavır almalıdır.

Bu **'sefer'** düzenlendiği taktirde, bunun, Türk yazarları için önemli bir yararı olabilir; Türk yazarları, ana dili yasaklanmış, ulusal ve kültürel gelişmesine ağır baskılar konulmuş, namusu gasp edilmiş, köleleştirilmeye çalışılan Kürt ulusuna, valilerin, polislerin ve benzeri örgütlerin koruyuculuğunda kültür emperyalizmini taşımanın, ne kadar utanç verici bir olay olduğunu bizzat kavrayabilirler. Boyunduruk altında tutulan bir ulusa, ezen ulusun ideolojik, politik ve kültürel değerlerini götürmenin utancını duyabilirler. Ezilen ulusun ulusal ve demokratik savaşına karşı, ezen ulusun egemen sınıflarının saflarında yer almanın ne kadar utanç verici ve çirkin bir eylem olduğunun farkına varabilirler. Aslında Kürt olan unsurların, devletin çeşitli olanaklarından yararlanabilmek için, 'Türküm' demelerinin, öyle demeye zorunlu tutulmalarının, kişilerin ve ulusların onurunu ne kadar derinden yaraladığını anlama olanaklarını bulabilirler. Giderek Kürdistan'ın eski Kürdistan olmadığını anlayabilirler.

TYS'nin bu **'sefer'** girişimini dikkatle izleyeceğiz.

Saygılarımla

İsmail Beşikçi

18 Nisan 1978

Belge 3'ün baş tarafında sözü edilen 14 Mart 1978 tarihli yazı. Bu yazı, TYS'nin 2 Mart 1978 tarihli mektubuyla, "Bilim yazarı olarak sorunlarınız nelerdir" sorusuna cevap olarak yazılan, 14 Mart 1978 tarihli mektubun ekidir.

“... ”

A) Bilim Yazarı Olarak Karşılaştığınız Sorunlar:

Bilindiği gibi, doğa, tarih, toplum ve insan hakkında en sağlam, en geçerli ve kalıcı bilgiler bilim yolu ile elde edilirler. Din, mitoloji, metafizik, sanat, edebiyat, ideoloji gibi düşünce biçimleri ile de bu konular hakkında bilgi edinmek mümkündür. Fakat bu bilgilerin bilim yolu ile elde edilmiş bilgiler kadar sağlam, kalıcı ve kesin olduğu söylenemez.

Türkiye'de bilimsel düşünce üzerinde, resmi ideoloji olan Kemalizmin çok ağır baskıları vardır. Resmi ideoloji Kemalizm, Kürt ulusunu inkâr etmektedir. Kürt ulusunun varlığını yok etmek, Kürt ulusunu köleleştirmek için her türlü devlet olanaklarını seferber etmektedir. Hükümet, kamu kurumları, basın, radyo, televizyon, eğitim sistemi, karakol, jandarma, mahkeme, hapishane gibi devletin zorlayıcı baskı araçları ve devletin ideolojik baskı araçları, yerine ve zamanına göre Türk Devleti tarafından sık sık kullanılmaktadır.

Kürt ulus varlığını inkâr eden Kemalizm, yalana dayalı bir resmi ideolojidir; ırkçı ve sömürgecidir; emperyalist içeriklidir. 1923'e varan yıllarda İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile birlikte Kürdistan'ın paylaşılmasına katılmış ve önemli bir pay almıştır. Bu emperyalist devletlerle işbirliği yaparak Kürt ulusunun bölünüp yönetilmesini sağlamıştır. Buna rağmen, böylesine ırkçı, sömürgeci ve emperyalist içerikli bir ideoloji, Türk üniversitesi, yargı organları, Türk 'solu' ve 'sosyalist' hareketi, çeşitli demokratik kişi ve kuruluşlar tarafından, şartsız ve tercihsiz, 'ilerici', 'devrimci', bilimsel kabul edilebilmiştir. Başka bir deyişle kabul ettirilmiş ve benimsettirilmiştir. Bilgi, bu ide-

oloji içinde üretilmeye çalışılmaktadır. Bu ise bilim olamaz. Resmi ideolojiyi doğrulama ve yayma çabası olur.

Yayınlarımız resmi ideoloji Kemalizmi deşifre etmekte; onun, ırkçı, sömürgeci ve emperyalist içeriğini ortaya koymaktadır. Bu ise, devlet ve hükümet kurumları tarafından büyük bir ölke ve tepki ile karşılanmaktadır. MC hükümetleri dönemindeki baskılar, Ecevit hükümetleri döneminde de aynen sürmektedir. Baskıları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Zaman zaman kitap ve dergileri basacak matbaa bulmakta büyük güçlüklerle karşı karşıya kalıyoruz. Bu konuda olağanüstü baskı var. Polis, bu kitap ve dergilerin basıldığı matbaalara ağır baskılar yapmakta, tehdit etmektedir. **Rızgâri, Roja Welat** gibi dergileri basacak matbaa bulmakta çok büyük güçlükler çekilmektedir. **Rızgâri**'nin birinci sayısı daha matbaada iken mahkeme kararı olmadan toplatılmıştır.

2. Aynı baskı, kitapların ve dergilerin dağıtımında da sürmektedir. Daha mahkeme kararı olmadan kitap ve dergiler toplatılmaktadır. Kitap ve dergilere polis fiilen el koymaktadır. Daha sonra mahkeme kararı alınmaktadır.

3. İlerici gazeteler kitapların ilan edilmesine engel olmaktadır. Gazetelerine bu tür ilanları koymamaktadırlar. İlerici kitapçılar bu tür kitapları satmamakta, bazıları da polisin korkusu ile satamamaktadırlar.

4. Kitap ve dergiler daha ilk ayları, bazen haftaları dolmadan toplatılmakta, haklarında kamu davası açılmaktadır.

5. Böylece gerek yayınevi, gerekse yazar, ekonomik bakımdan çökertilmeye çalışılmaktadır. Devlet yılgınlık yaratabilmek için her türlü olanağı kullanmaktadır.

6. Devlet ve hükümet kurumlarının bu tür eylemlerine karşı, Türk 'solu' ve 'sosyalist' hareketinden, 'demokratik' kişi ve kuruluşlardan herhangi bir ciddi tepki gelmemektedir. 'İlerici' gazeteler, 'sosyalist' dergiler, bu tür haberleri almamakta büyük bir bilinç sahibidir. Zaten devlet ve hükümet kurumlarının, Kürt ulusal hareketinin çeşitli yönlerinin anlatımına karşı sürdürdüğü ağır baskılar, bu tür eylemlerine karşı herhangi bir tepkinin gelmeyeceği tespitinden de kaynaklanmaktadır.

B) Öneriler:

Türk Devleti, Kürdistan'da ırkçı, sömürgeci ve emperyalist içerikli çok ağır bir politika uygulamaktadır. Türk Devleti'nin Kürdistan'da uyguladığı kültür emperyalizmi, emperyalist politikaların en gericisi, en katliamcısıdır; çünkü Kürt ulusunun ulus özellikleri tümüyle yok edilmeye çalışılmakta, Kürt ve Kürdistan adları dillerden ve tarihlerden silinmek istenmektedir. Kürtler, Türkleştikleri, Kürt benliklerini, Kürt özelliklerini inkâr ettikleri, 'Türküm, mutluyum' diye haykırdıkları oranda, kapitalist burjuvazi, siyaset adamı, sanatçı, düşünür vs. olmaktadır. Kürt ulus özelliklerini sürdürmek isteyenlerin gelişmeleri için her türlü baskı uygulanmaktadır. Bu konularla ilgili olarak **TYS** şunları yapabilir:

1. Komal, Özgürlük Yolu, Rızgâri, Roja Welat gibi yayın organlarına yapılan baskılara karşı olduğunu bildirebilir.

2. Bu tür yayınların toplatılmasını protesto edebilir. Örneğin **TYS**, bazı yazarların kitaplarının okul kütüphanelerine alınmamasına, kütüphanelerden çıkarılmasına karşı çok hassas davranmış, tepkide bulunmuştur. Bu da demokratik bir görevdir. Ancak kitap toplatılmasına karşı durmak daha önemli bir demokratik görevdir. Şu sıralarda, herhalde, ilgili yazarların kitapları kütüphanelere tekrar konulmuştur. Fakat yukarıda sözü edilen yayınlara yapılan baskılar hâlâ sürmektedir.

3. Sanık Kürt diye bir varlıktan söz ederek suç işlemiştir. Halbuki anayasamız gereğince Türk ulusu bir bütündür vs. diye bilirkişi raporu veren **Ord. Prof. Dr. Recai Galip Okandan, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Prof. Dr. Cahit Tanyol** gibi kişilerin eylemleri deşifre edilebilir. Bu kişilerin bilimsel bilgi üretmedikleri, resmî ideolojinin doğrulayıcısı ve yayıcısı oldukları, yani resmî ideolojinin ajanı oldukları söylenebilir.

4. **TYS** Kürtlerle Kürt olarak ilişki kurmalıdır. Kürt ulus özelliklerinin korunmasını ve geliştirilmesini teşvik etmeli, Kürtlerin Türkleşmesine yardım ederek gericiliğin ve kültür emperyalizminin aleti olmamalıdır. Fakat bazı Kürtler, Türk yazarları arasında, Türk devlet ve hükümet makamları karşısında belirli bir çevre ve itibar kazanmak için kendi ulusuna karşı uygulanan ırkçı ve sömürgeci politikayı görmemektedir. Hatta, Kürtlüğünü inkâr edip, 'Ben Kürt değilim, Horasan'dan geldi atalarımız' diyerek, böyle demokratik bir görevden

kaçınılmaktadır. Kürdistan'da uygulanan kültür emperyalizmini hiç dert edinmemekte, buna mukabil, ABD'nin Türkiye'de uyguladığı kültür emperyalizmini konusunda uzun uzun nutuk çekmektedir. Bu konuda sorun şudur: Kendi ana diline, kültürüne karşı uygulanan ırkçı, sömürgeci ve emperyalist politikalara boyun eğenlerin, ezen ulusun kültürüne karşı girişilen saldırılar konusunda çok hassas olması samimi olabilir mi? Kendi ulusunun köleliğini hiç dert edinmeyenlerin, Kürt ulusunun diline ve kültürüne karşı yapılan baskıları görmemezlikten, duymamazlıktan gelenlerin, Kürt ulus özelliklerine karşı yapılan baskılara hiç ses çıkarmayanların; ABD, Türk dilini ve kültürünü yozlaştırıyor vs. demeleri ciddiye alınamaz. Bunu uluslararası devrimci dayanışma ve ittifak olarak da değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü devrimci dayanışma ve ittifak ancak, özgür uluslar ve özgürlüğü için mücadele eden uluslar arasında olur. Çeşitli alanlarda özgür bir ulus ile, uluslararası sömürge statüsündeki köle bir ulusun veya kişinin dayanışması, köle bir ulusun veya kişinin köleliğini sürdürmekten başka bir şey değildir. Bu bakımdan **TYS**, bu tür kişilere Kürtlüklerini hatırlatmalı, Kürt özelliklerinin geliştirilmesini teşvik etmelidir. Türk yazarları, Kürdistan'da uygulanan Türk sömürgeciliğinin ve ırkçılığının ve kültür emperyalizminin halkaları olmaktan kendilerini kurtarmalıdır.

Sorun herhangi bir kuruluşa veya kişiye yapılan baskılar olarak değil, demokratikleşmenin, çağdaşlaşmanın, devrimci ve demokratik mücadelenin gereği olarak ele alınmalıdır.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Bir Sohbet Toplantısı

Yer	: Sanat Sevenler Derneği (Ankara)
Tarih	: 2 Aralık 1978 Saat: 10.00
Katılanlar	: 20'ye yakın üye.
İsimlerini hatırladığımız kişiler	: Aziz Nesin (Başkan), Tahsin Saraç (Ankara Temsilcisi) Abdullah Nefes, Ahmet Telli, Dr. Muzaffer Hacıhasa- noğlu, Kemal Bayram Çukurkavaklı, Azer Yaran, Şükrü Üstün, Tuncer Cü- cenoglu, İsmail Beşikçi, Osman Nuri Koçtürk, Tevfik Çavdar, Mehmet Turgut, Şadan Karadeniz.

Toplantı **Tahsin Saraç**'ın bir sorusu ile açılıyor.

Tahsin Saraç: Doğu edebiyat gezimiz vardı. Ne oldu?

Aziz Nesin: (İsmail Beşikçi'yi göstererek) Bir arkadaşımız bizi kültür emperyalizmi yapmakla suçladı. Sendikaya 12-13 sayfalık mektup yazmış. Türk yazarlarını Kemalist olmakla, devlet ideolojisi içinde kalmakla suçluyor. Biz, Türkiye'nin her tarafına geziler düzenlemeyi planlıyorduk. Geri kalmış diye, önce Doğu'dan başlamak istedik. Burada bunların hepsi konuşuldu. Arkadaş bizi şiddetle suçluyor. Zaten devlet de bize istediğimiz yardımı vermedi.

İsmail Beşikçi: **Türkiye Yazarlar Sendikası**, Kürdistan'a, orada uygulanan ulusal baskıyı protesto etmeden, yani eleştiri mektubunda yazıldığı gibi giderse kültür emperyalizmi yapılmış olmaz mı? Öte yandan bu ciddi bir konudur. Üzerinde ciddi olarak, ayrı bir gündem maddesi olarak tartışmak gerekir. Bu konuya, aralık yerde, geçerken dokunmak doğru olmaz.

Aziz Nesin: Sendikamız devrimcidir, demokrattır. Her olayın arkasından yetişemeyiz. Sen bizi **Hisar** dergisi ile karıştırıyorsun. Sendika'ya gerekli bilgiler ulaştırıldığı zaman gerekli tepkileri gösteriyoruz. (Karşısında oturan kişiye hitap ederek) Sendika işlerini yürütmek çok zor. Hem dünya kadar işlerinin arasında, tek kuruş almadan, hiçbir çıkar gözetmeden çalış, hem de böyle nankörce olaylarla karşılaş. Yok yalana dayalı devlet ideolojisi yaymakmış, yok Kemalist olmakmış, yok kültür emperyalizmi yapmakmış. (**İsmail Beşikçi**'ye dönerek) Arkadaş, sendika içinde hiç kimse Kemalist değildir. Biz seni, Türk yazarları için kullandığın sözlerden dolayı Onur Kurulu'na sevk edebiliriz.

İsmail Beşikçi: Herhalde savunmamı da alırdınız. Ne ile suçlandığımı da açıkça yazardınız. Ben de aynı şeyleri daha da delillendirerek yazardım. **TYS** Kemalisttir. Temel sorun şudur: Türk Devleti, Kürdistan'da Kürt ulusuna karşı, ağır bir ulusal baskı uyguluyor. Kürtlerin dili, kültürü gasp edilmiş. Namusuna haciz konmuş. Önemli olan, en azından demokratik olduğunu iddia eden **TYS**'nin, böylesine bir baskı karşısında alacağı tavrın belirlenmesidir. Ben diyorum ki, **TYS** bu baskılar karşısında bilinçli olarak susmaktadır. Baskıları gözardı etmektedir. Ve ben yine diyorum ki, **TYS** böyle bir protesto eyleminde bulunamaz. Çünkü sendikanın genel başkanı, hükümete hizmet sunmak için yoğun bir gayret içine girmiştir. "**Doğu Edebiyat Seferi**"ni düzenlemek için devletten yardım istemektedir. "Otobüsümüzü temin et, yatacak otel temin et veya otel masraflarını karşıla, lokanta masraflarımızın faturasını öde, biz de Doğu'ya edebiyat seferi düzenleyelim" denilmektedir. Devletle bu kadar içli dışlı olan, "**Doğu Edebiyat Seferi**" için, ondan bu derece umutlu olan bir kişi veya kuruluş, Doğu'ya ancak, devletin resmi ideolojisi ile bütünleşerek, ancak o doğrultuda gidebilir. Halbuki önemli olan, Kürt ulusuna karşı sürdürülen baskıları protesto etmektir.

Aziz Nesin: Biz devletten para yardımı da alırız. Doğu'ya da gideriz. Devlete vergi veriyoruz. Yardım isteyebiliriz. Hep bu devletin okullarında okuduk. Devletten bazı yardımlar istemek, onun ideolojisi ile bütünleşmek anlamına gelmez. Yazarların kağıt sorunu vardır. Vergi bağışıklığı sorunu vardır. Bunlar elbette hükümetle konuşulacak. Bu, bütünleşmek değildir.

Osman Nuri Koçtürk: Bu konuda fazla katı olmamak gerekir.

Yardım da alınabilir, o yardımla başka işler de yapılabilir. Örneğin biz, UNESCO'dan yardım aldık. Fakat ona kazık attık.

İsmail Beşikçi: Bu, farklı bir konu. Kaldı ki, bu kazığı ancak bir kere atabilirsiniz. UNESCO, sizin, kendisine kazık attığınızı fark ederse bir daha yardım verir mi? Baskı grubu olmak başka şey, devletin baskı politikalarına ortak olmak başka şeydir. **TYS** demokratik bir kitle örgütü olarak, bir baskı grubu olarak yazarların haklarını koruyabilir. Yazarlar için yeni çıkarlar sağlayabilir. Fakat "bize araba temin et, yatacak yer temin et, yemek parası ver, Doğu'ya edebiyat seferi düzenleyelim" demek doğru değildir. Bu, devletin Kürt ulusu üzerindeki asimilasyon eylemine ortaklığı ifade eder.

Aziz Nesin: Etmez.

İsmail Beşikçi: Eder. Eğer Kürt ulusuna baskılar yapılıyorsa ve siz bu baskılar karşısında susuyorsanız, bu baskıları görmezlikten geliyorsanız, bu politikaları benimsiyorsunuz, hatta bu politikalara ortaksınız demektir. Doğu'ya gidilmez diye bir şey yoktur. Gidilir. Fakat, devletin ırkçı, şoven politikası eleştirilerek, bu politika protesto edilerek gidilir. Kürt ulusunun ulusal ve demokratik özlemleri dile getirilerek gidilir. Temel sorun son derece açıktır. Kürdistan'da Kürt ulusuna karşı 50 yılı aşkın bir zamandır ırkçı ve sömürgeci baskılar uygulanmaktadır.

Aziz Nesin: Baskı vardır, fakat sömürge değildir. Hem ben "**Kürt Yazarları Sendikası Başkanı**" değilim, Türk yazarıyım ve **Türk Yazarları Sendikası Başkanı'yım**.

İsmail Beşikçi: Siz Türk yazarı olarak, Türk Yazarlar Sendikası Başkanı olarak, Türkiye'de Kürtlerin örgütlenme özgürlüğünün olmadığını bilmelisiniz. Demokrat kişi ve kurumlar, Kürtlerin bu tür örgütlenme özgürlüğü için de mücadele vermek durumundadırlar. Türk yazarları bu imtiyazlarını, Kürtlere bir silah gibi kullanmamalıdırlar. Kürt ulusunun dili, kültürü gasp edilmiş, yurdu bölünmüş, parçalanmış, doğal kaynakları yağmalanmış. Namusuna haciz konmuş bir ulus. Kürt ve Kürdistan adlarını yok edebilmek, unutturabilmek için her türlü tedbir alınıyor ve uygulanıyor. Kürdistan'ın doğal kaynakları üzerinde Kürtlerin tasarrufu yok. Nedir bu baskının adı?

Aziz Nesin: Baskı vardır, fakat sömürge değildir. Ben 1944 yılında, sen daha dünyada yokken, Doğu halkına yapılan baskıcı muameleleri yazdım.

İsmail Beşikçi: Bu yazılar da araştırılır. Fakat 1944 yıllarında bu konularda devlet politikasını eleştirebilen bir kişinin, 1978'lerde, bu kadar bütünleşebilmesi de araştırılmalıdır. Fakat, benim eleştirilerim kişi olarak **Aziz Nesin**'i hedef almıyor. **TYS**'yi ve bu sendikanın başkanı olarak **Aziz Nesin**'i hedef alıyor.

Aziz Nesin: Senin ayakların yere basmıyor. Sen Türk yazarlarına hakaret ediyorsun. Yok devlet ideolojisi ile bütünleşmiş, yok Kemalist imiş, yok kültür emperyalizmi taşıyormuş vs. vs. Senin söylediklerin hiç kimse için inandırıcı olamaz. Herkeste akıl var, ızan var. Halbuki biz senin hakkında ne kadar iyi şeyler düşünüyorduk. Giriş aidatı almadık. Onur üyesi yaptık. Siz içerdeyken sizinle ilgilendik. Kitap imzalamaya törenlerinde de ne kadar iyi idin. Bu tür sözler söylemiyordun.

İsmail Beşikçi: Tutuklu yazarların sendika üyeliğini kabulleri de sendika için bir onurdur. Giriş aidatı konusunda ne söylemek gerekir bilmiyorum. Bilgimizin dışında üye kaydedildiğimize göre giriş aidatı alınmaması doğaldır. **TYS**'ye gelince: **TYS** Kemalist çizgidedir. İzin verin açıklayayım. Temel sorun şudur: Kürtler, Türkler için hiçbir zaman sorun olmayan, hiçbir zaman sorun yaratmayan konularda istek sahibi oldukları zaman çok ağır baskılarla, ceza tehditleriyle karşı karşıya kalıyor. Bunların en önemlisi Kürt dili üzerindeki taleptir. Türkiye'de gerek resmi, gerek özel, gerek devrimci, gerek karşıdevrimci çeşitli gruplar yarışmalar düzenliyorlar. Türk dilini en iyi kullananlara, Türk ulusal özelliklerin geliştirilmesine katkıda bulunanlara ödüller veriyorlar. Bir Kürt ise Kürtçe yazdığı için zindana atılıyor. Kürdistan'daki sömürgeci bir baskı bile değildir. Bu baskı sömürge toplumlarda uygulanan baskılardan çok daha barbar, çok daha katliamcıdır. Kürt ulusal özelliklerini parçalamak ve ulusu tümüyle köleleştirmek amacı vardır. İşte **TYS**'nin böylesine eylemleri protesto etmediğini, bilakis, devletin ırkçı ve sömürgeci politikasına destek olduğunu belirtmeye çalışıyorum.

Tahsin Saraç: **Aziz Nesin**, "**Böyle Gelmiş Böyle Gitmez**" kitabının ikinci cildinin sonunda Kemalist olmadığını açıkça söylemektedir.

İsmail Beşikçi: Kişinin ne dediği pek önemli değil. Önemli olan eyleminin muhtevasıdır. Bu eylem de, Kürt ulusuna karşı uygulanan ırkçı ve sömürgeci baskılar karşısında devletin yanında yer almak biçiminde ortaya çıkmıştır.

Aziz Nesin: Baskı vardır, sömürgeci değildir. Dikkatli konuş, ayakların yere bassın. Türkiye'de senin bu fikirlerine herkes güler geçer. Hiç kimse ciddiye almaz. Herkeste akıl var, ızan var. Senden köy de olmaz, kasaba da. O Doğu halkına da, Batı'ya da hiçbir fayda gelmez.

İsmail Beşikçi: Bizim ayaklarımız yerdedir. Söylenenler de, uzun süredir, olguların sistematik izlemi ve gözlemi sonucu elde edilmiştir. "Köy olmak, kasaba olmak", faydalı olmak, sübjektif bir yargıdır.

Aziz Nesin: Sendikaya gerekli bilgiler ulaştırıldığı zaman gerekli tepkileri gösteriyoruz. Her olayın ardından koşamayız. Ben Kürt yazarları sendikasının başkanı değilim.

İsmail Beşikçi: Ben TYS'nin üyesiyim. Yayınlanan bütün kitaplar üzerinde baskı vardır. Toplatılmışlardır. Kamu davası yürümektedir.

Aziz Nesin: Bunlardan haberim yok.

İsmail Beşikçi: Bunlardan nasıl habersiz olabilirsiniz? Ankara'da, burada, 15 Ocak 1978 tarihinde, yine bir kitap imzalamaya töreni vardı. Bu törende öteki iki arkadaşla birlikte (**Vedat Türkali, Erol Çankaya**) isimlerimiz birlikte yazılmıştı. Fakat kitaplar toplatılmış olduğu için ben bu törene katılmadım. Bu gerekçeyi de açıkladım. Bunu siz de biliyorsunuz. Fakat bu törenin ne başında, ne de sonunda, devletten gelen böyle bir baskıyı protesto etmek gereğini duymadınız. Konuşmadığım ve yazmadığım zaman, "o zaman ne kadar iyiydiniz" diyorsunuz. Konuşunca rahatsız oluyorsunuz. Yazılı eleştiriye tahammülünüz yok. Fakat benim burada anlatmaya çalıştıklarım kişisel sorunlarımızın çözümü ile ilgili değildir. Kürt ulus sorununun anlatılmasına karşı devletten gelen baskıları ve bu baskılar karşısında TYS'nin tutumunu belirtmeye çalışıyorum.

Bu konularla ilgili olan yazar arkadaşlar tutuklanıyor. Sık sık aramalar yapılıyor. Yazı araç ve gereçlerine fiili olarak el konuyor. Kitaplar ve dergiler toplanıyor, hatta matbaadayken el konuyor. İlerici denen gazeteler bu haberleri kamuoyuna ulaştırmamakta ısrar ediyor. Bütün bunlar demokrat kişi ve kuruluşlar tarafından protesto edilmesi gereken olaylardır. Fakat sendika bu görevi yerine getirmemiştir. Bunların ötesinde gazeteler, kitaplarımızın ve dergilerimizin

ilanını vermemektedir. Örneğin Cumhuriyet gazetesi, Kürtçe bir kelime diye, Rızgâri adı geçen bir ilanı koymayı reddetmiştir.

Aziz Nesin: Basında özel sermaye egemendir. İsteddiği ilanı koyar, istemediğini koymaz.

İsmail Beşikçi: Bu ne biçim bir sözdür? 1974 yılında Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği bir açık oturumda çok farklı şeyler söylüyordunuz. O açık oturumda, 1953 yılında başınızdan geçen bir olayı anlatıyorsunuz. Cumhuriyet gazetesi, adınızdan dolayı, kitabınızın ilanını koymayı reddetmiş. Bu nedenle, o zaman, bu gazetenin fikir gazetesi olamayacağını söylüyorsunuz. Bu gibi eylemlerin protesto edilmesi gerektiğini söylüyorsunuz. Bu da ona çok benzeyen bir olay. Cumhuriyet gazetesi, dergimizin, kitaplarımızın ilanını koymayı reddediyor.

Aziz Nesin: Basında özel sermaye egemendir. İsteddiği ilanı koyar, istemediğini koymaz. Buna ben de, sendika da karışamayız. Bu Doğu meselesinin arkasında daima İngiliz parmağı, emperyalizmin çıkarları vardır. Ben hep böyle düşünmüşümdür. Peki, Birinci Dünya Savaşı'nda, Ermenileri kıranlar kimlerdir? Kürt Kürt dediğiniz yerlerde Ermeniler yaşamıyor mu?

İsmail Beşikçi: Burada Kürt sorununun enini boyunu tartışmıyoruz. Kürdistan sorunu ile ilgili yazılara, Kürtçe yayınlara karşı devlet ağır bir baskı uygulamaktadır. Demokrat olduğunu iddia eden kişi ve kuruluşlar bu baskıya karşı olmalıdırlar diyoruz. Yani sorunun anlatımını engellemek için devlet baskı yapmaktadır, demokrat kişi ve kuruluşlar bu baskılara karşı olmalıdırlar diyoruz. Sizin söylediğiniz, konunun doğrudan doğruya kendisi ile ilgilidir. Kürtler, Ermeniler komşu uluslardır.

Bir yazar: O zaman Doğu illerini tekrar geri verelim.

Aziz Nesin: (Alayla) Ha... öyle yapalım! Sorunun arkasında İngiliz parmağı, emperyalizmin çıkarları vardır.

İsmail Beşikçi: Ermenistan da vardır. Kürdistan da. Bunlar birbirine komşu ülkelerdir. Sorunun arkasında İngiliz parmağı, emperyalizmin çıkarları olduğu doğrudur. Fakat bunu 1919 yılından itibaren, en az 1919 yılından itibaren ele almak gerekir. Kürdistan 1923'e varan yıllarda, İngiliz emperyalizmi ve işbirlikçileri tarafından bölün-

müştür. Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmıştır. Bu süreç içinde Kemalistler İngiliz emperyalizmi ile işbirliği yapmışlardır.

Tahsin Saraç: Doğru, şüphesiz ki Türkiye'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

Aziz Nesin: Ben senden kuşkulaniyorum, arkadaş. Şu sırada herkesten kuşkulaniyorum, senden de kuşkulaniyorum. Hem Türk olacaksın, hem de Kürt meselesinin ısrarla üzerine gideceksin. Bu, kuşkuyu getirir. Kürtlerin kendileri bu kadar ilgilenmiyor. Hatta yerli yersiz çıkışları yok. Sen ne karşıyorsun?

İsmail Beşikçi: Kuşku herhangi bir konuda bilgilenmenin temel koşuludur. Fakat insanlar kuşkularını daha geçerli bilgilere dönüştürmek için de çalışırlar. Bunun için araştırmalar, soruşturmalar yaparlar. Bu araştırmalar ve soruşturmalar sonunda, kuşkularının yerinde olduğu veya kuşkularının yerinde olmadığı sonucuna varırlar. Benden kuşkulandığınızı ifade ettiğinize göre, gerek özel hayatım ile ilgili olarak, gerek yazarlık hayatım ile ilgili olarak araştırmalar ve soruşturmalar yapmak ve bunu kamuoyuna, hiç olmazsa **TYS** üyelerine açıklamak sizin için görev olarak ortaya çıkmaktadır. Aksi halde devamlı kuşku içinde kalırsınız. Bu da sizi katılaştırır. Dogmatik yapar. Öte yandan, **TYS** Başkanı olduğunuza göre böyle bir araştırma ve soruşturmayı yapma olanaklarınız da geniştir. Hükümetle bile sıkı ilişkiler içinde olduğunuza göre.

Bu işlerle uğraşmaya gelince: Devlet bu konu ile ilgilenenlere olağanüstü baskılar uyguluyor diye geri çekilmek olmaz. Bilim her türlü konu üzerinde açıklamalar yapabilir. Kürt sorunu da bunlardan biridir. Devletin baskıları karşısında sinmek, geri çekilmek bilimsel gelişmeyi durdurur. Devletin baskılarına kölece boyun eğmek, sinmek, geri çekilmek devrimci ve demokrat kişilere ve kurumlara yakışır bir davranış değildir. İnsan doğru bildiğini, aksi ispat edilmeye kadar her zaman ve her yerde savunmalıdır. Bir kişinin söyledikleri ve yazdıkları eleştirilebilir, eleştirilmelidir. Bu eleştiri yapılmadan, "neden inatla bu konu üzerinde duruyosun, hem de Türk olduğun halde. Bunun için senden kuşkulaniyorum" demek doğru bir yöntem değildir. Siz benim yazdıklarımı eleştirin, yanlış olduklarına ikna olursam yazdıklarımı düzeltebilirim. Kürtlerin bu işlerle uğraşmadığı yargısı yanlıştır. Bu, yanlış bir gözlemin ve yanlış bir algı-lamanın sonucudur. Kürdistan, eski Kürdistan değildir.

Yine burada yaptığınız bir söyleşide “Doğu sorunu”nun çok çetrefil bir konu olduğunu, bu sorunun anlatılmasına bulaşamayacak kadar akıllı olduğunuzu söylemiştiniz. Vakıf yaptırdığınızı, çimento, demir boru vs. fiyatlarında çok büyük artışlar olduğunu, bu işleri sağlıklı bir biçimde yürütebilmek için bazı sorunlardan uzak kalmak gerektiğini söylemiştiniz. Şimdi bunun ne anlama geldiği daha iyi anlaşılıyor. Kuşkunuzu denetleyecek araştırmaları ve soruşturmaları muhakkak yapınız. O zaman Kürdistan konusu ile ilgilenen yazarların, dergi ve yayınevlerinin hangi ekonomik ve toplumsal koşullarda bu işleri yürüttüğünü daha iyi anlarsınız.

Aziz Nesin: Saçma sapan işlerle uğraşmanın geriği yok. Dünya kadar işin arasında buna vakit ayrılamaz.

İsmail Beşikçi: Kuşkulandığınızı söylediğinize göre, bu araştırma ve soruşturmayı yapmak sizin görevinizdir. Aksi halde devamlı kuşku içinde kalırsınız, dogmatik olursunuz. Öte yandan, bu açıklamanızdan dolayı artık, **TYS** üyelerine karşı da sorumlusunuz. Çünkü **TYS** üyesi olabilmenin temel koşulu demokrat olmaktır. Tüzük böyle yazıyor. Kendisinden kuşkulanan birisinin bu özelliğe sahip olmaması gerekir.

Aziz Nesin: Böyle gayri-ciddi işlerle uğraşılmaz. Türk yazarları devletin ideolojisi içindeymiş, yalan ideoloji yapıyorlarmış, kültür emperyalizmini taşıyorlarmış, sömürgecilikmiş... Böyle gayri-ciddi işlere uğraşılmaz. Bunlara cevap da verilmez. Bu saçma sapan şeylere hiç kimse inanmaz.

İsmail Beşikçi: Konuştuklarımız ciddidir. Ciddi bir konu üzerinde konuşuyoruz.

Aziz Nesin: Sen gayri ciddi şeyler söylüyorsun. Senden ne köy olur, ne kasaba. Ne o Doğu halkına, ne de emekçi sınıflara hiçbir fayda gelmez. Arkadaş bize hakaret ediyor. Kemalistlikmiş, devlet ideolojisi imiş, kültür emperyalizmi imiş, sömürgeymiş...

İsmail Beşikçi: Hakaret etmiyorum. Böyle bir niyetim yok.

Aziz Nesin: Ediyorsun, Fakat hakaret ettiğini söylecek kadar yiğit değilsin.

İsmail Beşikçi: Etmiyorum. Eleştiri mektubu açıktır. Burada yiğitlik etmeye de gerek yok. Yiğitlik devletin anti-demokrat baskıları

karşısında gösterilmelidir. **TYS**'nin demokratik bir baskı grubu olmak niteliğini ırkçı ve sömürgeci CHP ağırlıklı hükümete sunmak için didinen siz, yiğitlikten söz etmeyin. Kemalist, siyasal bir kavramdır. Komünist, faşist, liberal gibi. Bunlar, siyasal kavramlardır. Siyasal akımların içeriklerinin belirlenmesinde kullanılır. Kemalizm de böyle bir akımdır. Temel özellikleri anti-komünist ve anti-Kürt olan bir siyasal akım. Biraz önce **Tahsin Saraç**, Doğu'nun Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası olduğunu söyledi. Kuzey Kürdistan Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası, Güney Kürdistan Irak'ın ayrılmaz bir parçası, Güneybatı Kürdistan Suriye'nin ayrılmaz bir parçası olduğunu söyledi. Kuzey Kürdistan Türkiye'nin ayrılmaz bir parçası, Güney Kürdistan Irak'ın ayrılmaz bir parçası, Doğu Kürdistan İran'ın ayrılmaz bir parçası... Peki Kürdistan'ın siyasal kişiliği nerededir? Siz, Kemalist değiliz derken bile Kemalistsiniz. Kürdistan uluslararası bir sömürge dir. Kemalizm'in en önemli iki özelliğinden biri Kürdistan'ın Ortadoğu'daki bu statüsünün değişmesine engel olmaktır.

İkide bir, senden köy olmaz, kasaba olmaz, senden kimseye fayda gelmez diyorsunuz. Bunlar sübjektif konulardır. Tartışılması gerekli değildir. Toplumsal olaylar hakkında bazı düşüncelerim var. Onları açıklamaya çalışıyorum. Yazarlık bu değil midir? Fakat tartıştığımız konu çok ciddi bir konudur. Siz de bu konuyu ciddi bulduğunuz için, benimle 45 dakikadır konuşuyorsunuz. Ciddi bulmasaydınız konuşur muydunuz?

Aziz Nesin: (**Tahsin Saraç**'ı göstererek) Arkadaş lafı açtı da, Doğu gezisi ne oldu diye. Laf açılmışken konuşuyoruz.

İsmail Beşikçi: Sorunun can alıcı noktası da bu ya. Ben sözü edilen eleştiri mektubunu 8 ay kadar önce sendikaya gönderdim. Şimdiye kadar bu eleştiri ile ilgili olarak bana hiçbir şey söylenmedi. Şimdi birdenbire büyük bir öfke ve hışımla karşı karşıya kalıyorum. Ben bu toplantıda bulunmayabilirdim. Bir bakıma bu katılmaya tesadüf denebilir. Halbuki sendika başkanı ısrarla, hem de büyük bir saldırganlıkla bu konuyu konuşuyor. Böyle ciddi bir konu, "laf açılmışken" anlayışıyla aralık yerde konuşulmamalı. Hem sizin, Başbakan'a yazdığınız mektubu, hem de sözünü ettiğiniz eleştiri mektubunu birlikte yayınlayabilirdik. "**Sefer**" de yapılmadığı için buna gerek görmedik. Ama şimdi bunun yayınlanmasının gereği ortaya çıkmaktadır. Bakalın o zaman ne diyeceksiniz.

Aziz Nesin: Böyle saçma sapan şeylere cevap verilmez. Bunlarla

uğraşmaya vaktimiz de yok. Herkeste akıl var, izan var. Güler geçer. Bunlara kım inanır ki!

İsmail Beşikçi: Yayınlandığı zaman sonucun ne olacağını görürüz. (Toplantıda daha sonra, **TYS**'nin çağrılısı olarak Sovyetler Birliği'nden gelen üç yazarın misafir edilmesi ile ilgili bir konu görüşülmüştür. Bu görüşmeler sırasında bir ara, **Aziz Nesin, İsmail Beşikçi**'ye dönerek, “yakında **TYS**'nin Genel Kurulu toplanacak, bu konuları, bir rapor halinde Genel Kurul'a da bildir” demiştir.)

Not : Konuşmalarla ilgili, düzenleme, toplantıdan hemen sonra, **İsmail Beşikçi** tarafından, notlarına dayanılarak yapılmıştır.

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın 4. Olağan Kurultayı

31 Mart-1 Nisan 1979 tarihleri arasında, İstanbul'da, Gazeteciler Cemiyeti toplantı salonunda, Türkiye Yazarlar Sendikası'nın 4. Olağan Kurultayı yapıldı.

Eleştiriler, istekler gündemin ilk sıralarındaydı. Ben de söz aldım. 3 numaralı belgede sözü edilen görüşleri ifade etmeye çalışıyordum. Fakat konuşmama karşı, salondan şiddetli bir tepki gelmeye başladı.

Divan başkanlığını **Orhan Apaydın** yapıyordu. Yardımcılarından biri **Demir Özlü**'ydü. Gürültülerin ve tepkilerin gittikçe artması üzerine, divan başkanı da konuşmanın kısa kesilmesini istiyordu. **Orhan Apaydın**, "Biz zaten bunları biliyoruz, burada bunların anlatılmasının gereği yoktur" diyordu. Ve bunu sık sık hatırlatıyordu. Fakat divan başkanı, salondakileri sükunete davet edici bir gayret içine girmiyordu.

Ön sıralarda, **Necati Cumalı**, **Vehbi Belgin**, **İlhami Bekir Tez** ve isimlerini bilemeyeceğim birkaç kişi oturuyordu. Bunlar, konuşmama karşı çok büyük bir tepki gösteriyorlardı. Bu adam ne konuşuyor? Bunu niçin konuşturuyorsunuz? Bu adamı indirin. Daha fazla söz hakkı vermeyin! Özellikle önde oturanlar ırkçı bir hezeyan içindeydiler. Ellerini sıralara vuruyor, tehdit ediyorlardı.

Yazarların, Kürt diline ve kültürüne yapılan baskılara karşı durmaları gerektiğini, resmi ideolojiyi eleştirmeleri gerektiğini anlatmaya çalışıyordum. Fakat özellikle önde oturan kişiler büyük bir gürültü yapıyorlardı. Salonda büyük bir uğultu vardı. Divan başkanı gürültücülerini sessizliğe davet etmiyor, benden konuşmamı kısa kesmemi istiyordu.

Bu konunun, üniversitelerde konuşturulmadığını, siyasal partilerde, işçi kuruluşlarında konuşulmasına izin verilmediğini belirtmeye çalışıyordum. "Bu konu **Yazarlar Sendikası**'nda da konuşulmaya-

caksa nerede konuşulacak?” diye sormaya gayret ediyordum. Fakat ırkçı bir hezeyan içinde olanlar, Türk ırkçılarının hasları, “bu kutsal çatı altında Kürtler konuşulamaz. Türkiye'nin böyle bir sorunu yoktur” diye bağırıyorlar, gürültülerini sürdürüyorlardı.

Düşüncelerimi ifade etme fırsatı bulamadım. 10-12 dakika ancak konuşabildim. O da gürültüler içinde, kısa kes müdahaleleri altında yapıldı. Allak bullak olmuştum.

Benimle birlikte kurultayı izleyen genç bir arkadaşım vardı. O da benim konuştuğum sırada tuvalete gitmiş.

Ertesi gün yani 1 Nisan günü, Genel Başkan **Aziz Nesin**, eleştirilere cevap verdi. Fakat daha çok, hatta, konuşmasının tamamını beni suçlamaya ayırdı. Bir saati aşkın süre konuştu. Ankara'da Sanat Sevenler Derneği'nde yapılan tartışmaları kendine göre anlattı. Beni, bütün kurultayın önünde yine İngiliz ajanlığıyla suçladı. Bir gün önce benim de rahat bir şekilde konuşabilmem için elverişli bir ortam hazırlamayan **Aziz Nesin**, şimdi beni bol bol suçluyordu. Hatta tehdit ediyordu.

Bir gün önce, benim 10 dakika konuşmama tahammül edemeyen Yazarlar Sendikası Kurultayı, **Aziz Nesin**'in beni suçlayan konuşmalarını rahatça dinliyordu. **Voltaire**'i hatırlamamak mümkün değil.

Aziz Nesin'in suçlamalarına cevap verebilmek için ısrarla söz istedim. Fakat söz verilmedi.

1986 yılı başlarında Aziz Nesin ile Yalçın Küçük arasında bir tartışma çıktı. Bu tartışmada taraflar birbirlerini çeşitli kavramlar kullanarak suçladılar. Kamuoyu önünde yapılan bu tartışmalar, okuyucuları da etkiledi. Bazı okuyucular tavır belirledi. 22 Haziran 1986 tarihli *Nokta* dergisinde (Sayı 24) Arif Alkış isimli bir okuyucunun, Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı Aziz Nesin'i eleştiren, Yalçın Küçük'e arka çıkan bir mektubu yayınlandı. Okuyucu Arif Alkış, mektubunun bir yerinde, Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı Aziz Nesin'e "Sen zaten geçmişte, İsmail Beşikçi'yi de suçladın ve O'nun sendikadan atılmasını sağladın" diyordu. Aziz Nesin, Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı olarak 13 Temmuz 1986 tarihli *Nokta* dergisine gönderdiği mektupta (Sayı 27) Arif Alkış'ın bu mektubunu yanıtladı. Derginin Okuyucu Mektupları köşesinde yer alan bu mektup aynen şöyle:

Nokta dergisinin 22 Haziran tarihli sayısında, **Arif Alkış** adlı okurun mektubu, beni şu açıklamayı yapmak zorunda bıraktı:

1. **İsmail Beşikçi** cezaevindeyken, genel başkanı bulunduğum **Türkiye Yazarlar Sendikası**'na benim oyumla onur üyesi olarak alınmıştır. Yani, hem sendikanın üyesi yapılmış, hem de bundan onur duyduğumuz belirtilmiştir.

2. **İsmail Beşikçi**'nin kitapları, kendisi cezaevindeyken, Taksim Sergi Salonu'nda, kalın zincirlere bağlanıp kilitlenerek sergilenmiş, böylece simgesel olarak düşün özgürlüğünün sınırlandırılması protesto edilmiş ve **Beşikçi**'nin kitapları halkımızın ilgisine açılmıştır.

3. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kurultayında, **İsmail Beşikçi** söz alarak, gündem ve konu dışı ve ne yazık ki aynı zamanda yasadışı bir konuşma girişiminde bulunmuş ve **Türkiye Yazarlar Sendikası'nın**, Türklerin kültür emperyalizmine araç olarak, Doğu halkını sömürdüğü savında bulunarak suçlamıştır. Bu konular yüzünden bir partinin de kapatılmış olduğu o dönemde, hem de kurultayı izleyen hükümet komiserinin ve resmi görevlilerin bulunduğu, notlar alınıp konuşmaların ses bandında saptandığı o kurultayda, sendikamızın kapatılmasına, yönetiminizin suçlanmasına varabilecek böyle bir konuşmayı, bütün kurultay üyelerinin de onayıyla, gerçekten konu ve gündem dışı olduğu için, kesmek zorunda kalmıştık. Genel başkan olarak benim sendikamızı kapattırmak değil, kapattırmamak görevim vardı. Hem de hiçbir ödün vermeden, yönetim kurulu üyesi arkadaşlarımızın da ortaklaşa çabalarıyla bunu başarabildik.

4. On yıldan beri genel başkanı bulunduğum **Türkiye Yazarlar Sendikası'nda** hiçbir üyemiz onur kuruluna verilmemiş ve üyelikten çıkarılmamıştır. Bu arada doğal olarak **İsmail Beşikçi** de **Türkiye Yazarlar Sendikası'ndan** çıkarılmış değildir.

5. Derginizde yayınlanan kısa mektubuna bu denli çok yanlışı değil, yalanı sıkıştırmayı beceren okurun, bu yalanları dayanak yaptığı savının ne derece doğru olabileceğini **Nokta** okurlarının sağduyularına ve izarlarına bırakıyorum.

12 Eylül'den sonra Avrupa'daki mülteci Kürtler faaliyetlerini yoğunlaştırıyorlar.

12 Eylül'le birlikte Avrupa'ya binlerce Kürt devrimcisi çıktı. Bunlar siyasal mülteci olarak kaldıkları ülkelerde Kürt sorununu anlatan geniş bir kampanya başlattılar. Avrupa'nın demokratik kamuoyuyla çok sıkı ilişkiler kurdular. Türkiye'nin siyasal ve toplumsal düzenini Kürt sorunu açısından eleştirdiler ve bu süreçte çok başarılı oldular.

Bu arada, Türk aydınlarının düşünceleri, tavır ve davranışları konularında da köklü eleştiriler getirdiler. Türk aydınlarının düşüncelerini, tavır ve davranışlarını Kürt sorunu açısından incelemeye ve eleştirmeye başladılar. **Türkiye Yazarlar Sendikası** Başkanı **Aziz Nesin**'in, düşünceleri, tavır ve davranışları, sorgulanan konuların başında yer alıyordu.

Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı **Aziz Nesin**, 1986 yılında ve daha sonraki yıllarda birkaç kez yurt dışına çıktı. Avrupa'ya gitti. **Aziz Nesin**'e gittiği her yerde, 4 numaralı belgede yapılan tartışmalarla ilgili sorular soruluyordu. Rızgâri çevresi o tartışmalardan haberdardı. Olayı bütün detaylarına biliyorlardı.

Bu arkadaşlar 1986 yılının Eylül ayında **Kürdistan Press** isimli 15 günlük bir gazete çıkarmaya başladılar. Sözü edilen olayla ilgili olarak **Aziz Nesin**'le tartışanlar, tartışmaları gazete aracılığıyla kamuoyuna duyuranlar, bu konuda yazı yazarlar daha çok onlardı. **Türkiye Yazarlar Sendikası** Başkanı **Aziz Nesin** bu tür sorulara cevap vermek, bu konuda tartışma yapmak istemiyordu. Sorulardan çok rahatsız oluyordu. Kendisini "sıkıştırılmış" hissediyordu. **Kürdistan Press** çalışanları da bu tür soruları, **Aziz Nesin**'e, her gördükleri toplantıda ısrarla soruyorlardı.

Kürdistan Press gazetesinin 1. sayısında (22 Eylül 1986) **Celal Aydın**, "**Bir Mihenk Taşı: İsmail Beşikçi**" başlıklı bir yazı yayınladı. 3. sayıda, **Av. Ruşen Aslan**'ın, Almanya Cumhuriyetçi Avukatlar

Birliği'nin yıllık olağan kongresinde davetli sıfatıyla yaptığı konuşma yer aldı. Yine 3. sayıda, **Yorgo Baca** tarafından yazılan **“Türk Aydın-
nın Demokratik Ölçüsü”** başlıklı yazıda, Türk aydınının Kürt soru-
nuna ilişkin düşünceleri, tavır ve davranışları eleştiriliyordu. Yine 3.
sayıda, **Metin Olgun**'un, **Aziz Nesin**'in **“Niçin Savaş, Niçin Barış”**
isimli yazısını eleştiren bir yazısı yayımlandı. Bu yazılarda, kısaca,
“Türkiye'de, Kürdistan sorunu varolduđu sürece demokrasiyi kur-
mak yalnızca bir hayaldir” deniyordu.

Londra'daki bir toplantıda, İngiliz İşçi Partisi Milletvekili Jeremy Cornby ve TYS Başkanı Aziz Nesin neler söylediler?

Kürdistan Press Aziz Nesin'i nasıl eleştirdi?

Şexmus Merge'in Londra'dan gönderdiği ve 22 Ekim 1986 tarihli **Kürdistan Press**'te (Sayı 3) yayınlanan haber şöyle:

"Hakney Belediyesi'nin daveti üzerine İngiltere'ye gelen **Aziz Nesin**, İngiliz parlamenter **Jeremy Cornby**'nin Kürtlerle ilgili bir belirlemesine cevap verirken, 'Kürdistan vardır. Kürt halkı vardır. Bağımsızlık Kürt halkının hakkıdır. Ama bağımsızlığı nasıl alacaklar?' dedi.

Hakney Belediyesi'nin düzenlediği insan haklarıyla ilgili toplantıda konuşan parlamenter **J. Cornby**, 'Türkiye'de Kürt halkı baskı altındadır. Temel demokratik hakları çiğnenmektedir' dedi.

J. Cornby'den sonra söz alan **Aziz Nesin**, 'Arkadaşım bu konuya değindiği için ben de değineceğim' diye söze başladı ve devamla, 'Kürt halkı vardır. Kürdistan vardır. Bağımsızlık Kürt halkının hakkıdır. Ama bunu nasıl alacaklar? Çünkü Türkiye, 70 yıldır kendi bağımsızlığını alamamıştır. Kürtler nasıl alacaklar?' dedi.

Daha sonra, Kürdistan İşçi Birliği adına toplantıya katılan yazar-gazeteci **Mahmut Baksı** söz aldı. **Mahmut Baksı**, **Aziz Nesin**'i eleştirerek, '**Aziz Nesin** Türkiye'de Kürt sorununu tartışanları, Kürdistan'dan söz edenleri CIA ajanlığıyla suçlamaktaydı. Örneğin, başkanı olduğu **Türkiye Yazarlar Sendikası**'nın kongresinde **Sosyolog Dr. İsmail Beşikçi**'nin konuşmasını engelleyecek kadar şoven tavırlar içindeydi. Bugün hiç olmazsa Kürt halkının var olduğunu, -Türkiye dışında- söyleyebilecek duruma gelmiştir. Onun adına iyi bir gelişme. Bu tavrını Türkiye'de de ortaya koyacak kadar entelektüel ahlaka sahip midir? Bunu göreceğiz' dedi.

Mahmut Baksı devamla şunları söyledi: '**Aziz Nesin** dünyayı güldürüyor. Ama acılar içindeki Kürt halkını güldüremiyor. Çünkü

Aziz Nesin'in kitaplarının, milyonlarca Kürdün yaşadığı Türkiye'de Kürtçe yayınlanması mümkün değildir.”

Kürdistan Press, Şexmus Merge'in haberinin hemen yanında **‘Hafıza-i Beşer Nisyan ile Malüldür. Ama Arşiv Affetmez’** başlıklı küçük bir ‘hatırlatma’ yazısına yer verdi. Bu yazıda, 3 numaralı belgede yazılanlar ve 4 numaralı belgede yapılan tartışmalar hatırlatılıyor, **Aziz Nesin** eleştiriliyordu. Bu yazı şöyle:

“**Aziz Nesin** Türk milliyetçiliğinin yapıcısı ve yayıcısı olduğunu, Kemalizmi çağdaşlaştırma gayretlerini, kan-ter içinde, milyonluk vakıflar yükseltmenin ticari hasaplarıyla, sol'un uluslararası bağlantılarını bile kendi ticari hesapları için seferber ettiğini unutarak, Beşikçi'ye ‘senden ne köy olur ne kasaba’ diyebiliyor. Ve bilinen Kemalist mantıkla, ‘Ben zaten bu işlerde İngiliz parmağı olduğunu öteden beri söylemişimdir’ diyebiliyor. Düpedüz ırkçı, sarsak bir mentalite ile, ‘Ben **Beşikçi**'ye, sen iyi bir adamdın, biz de seni seviyorduk; bu işlere karışmamalıydın, dedim; senin gözlerin mavi, saçların sarıdır dedim’ diyor ve ekliyor ‘ama İngilizler de sık sık Ankara'ya böyle adamlar yerleştirirler.’

Aziz Nesin'in bu ölkesinin görünür nedeni, **İsmail Beşikçi**'nin, **Yazarlar Sendikası**'na gönderdiği bir mektuptu. Söz konusu mektupta **Beşikçi, Yazarlar Sendikası** adına, **Aziz Nesin** imzası ile hükümete verilen bir dilekçede, ‘**Doğu Edebiyat Seferi**’ için yardım isteniyor, yatılı okulların hizmetlerine verilmesi, masrafların hükümet tarafından karşılanması isteniyordu. **Beşikçi**, sendika başkanı **Aziz Nesin**'e gönderdiği mektupta, ‘Kürdistan'a Haçlı Seferi ya da Mercidabık Seferi gibi Edebiyat seferi düzenlemenin resmi ideolojiye hizmet eden, asimilasyon siyasetine hizmet eden bir tavır olduğunu’ vurguluyordu.”

(20 Mayıs 1979, **Rızgâri Basın Bülteni**)

Mülteci Kürtler Avrupa'daki faaliyetlerini yoğunlaştırıyorlar.

Batı kamuoyunda, Kürt sorunuyla ilgili tartışmalar yoğunlaşarak, yaygınlaşarak sürüyordu. Örneğin 3 Kasım 1986 tarihinde İsveç Parlamentosu'nda yapılan bir tartışmada **Bülent Ecevit** ve partisi ağır bir biçimde eleştirildi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 4, 10 Kasım 1986, s. 10)

Uluslararası Af Örgütü'nün 1986 raporunda, "Kürtler dilleri ve kültürleri için cezalandırılıyorlar" deniyordu. (Bk. Sayı 3, s. 3)

Paris Kürt Enstitüsü'nün etkinliği günden güne artmaya başladı. Paris Kürt Enstitüsü, bilim ve kültür kurumu olarak önemli bir işlev yürütüyordu. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 4, 10 Kasım 1986, s. 8)

Bu arada Federal Almaya'da da bir Kürt Akademisi kuruldu. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 4, s. 5)

"Halkların Kurtuluşu ve Halkları Birliği Örgütü"nün, 7-11 Kasım (1986) tarihleri arasında, Atina'da yapılan 10. yıl toplantısında, Kürt sorunu uluslararası bir platformda konuşuldu. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 5, 19 Kasım 1986, s. 6)

13 Kasım 1986 tarihinde Federal Almanya Parlamentosu'nda Kürt sorunu tartışıldı. Türk Devleti'nin Kürdistan'a ilişkin resmi politikası eleştirildi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 6, 3 Aralık 1986, s. 3)

14 Aralık'ta Londra'da, "Liberation isimli bir dernekte, Türkiye'deki Kürt ve Ermeni sorunu tartışıldı. İngiliz İşçi Partisi Milletvekili **Jermy Cornby**, Kürt sorunu ve Ermeni sorunu konusunda Türk hükümetinin ve İngiliz hükümetinin yürüttüğü politikaları eleştirdi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 8, 31 Aralık 1986)

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**'ün 1986 yılı Aralık ayında Avrupa'ya çıkışına izin veril-

di. DiSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk** Avrupa Sendikaları Konfederasyonu'nun davetlisi olarak Avrupa'ya çıktı. Bu gezisinde Abdullah Baştürk, kendisine Kürt sorunu ile ilgili olarak sorulan sorulara cevap vermekten şiddetle kaçındı. Hatta böyle bir sorun yoktur, önemli değildir, daha önemli olan sorunlar vardır gibi şeyler söyledi. **Abdullah Baştürk**'ün bu tutumu **Kürdistan Press** tarafından ağır bir şekilde eleştirildi (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 9, 14 Ocak 1987, **Derweş Ferho**'unun yazısı)

Federal Almanya'da Dortmund Bölge Radyosu, 1986 yılı sonlarında, Kürtlere 15 dakikalık Kürtçe yayın hakkı tanıdı. Türk hükümeti, WDR Bölge Radyosu'nun, Kürtlere tanıdığı 15 dakikalık yayının durdurulması için Federal Hükümetin İçişleri Bakanlığına başvurdu.

Dortmund Konsolosluğu, hazırladığı bir dilekçeyi Dortmund ve çevresindeki "Türk-İslam Dernekleri"ne imzalatılarak WRD'ye iletti. Elçiliğin hazırladığı dilekçede, "Türkiye'de yaşayan herkes Türktür. Yalnızca Hristiyanlar azınlık olarak kabul edilmişlerdir. Bu açıdan Kürtler yayın yapamaz. Kürt diye bir ulus, Kürtçe diye bir dil yoktur" denilmektedir. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 10, 28 Ocak 1987, s. 6)

İsviçre Dışişleri Bakanı **Sten Andersson**, **Mahmut Baksı** ile yaptığı bir söyleşide, "Ben, hükümetimizin görüşlerini belirtiyorum. Kürt halkı yok olma tehdidi ile karşı karşıyadır. Hükümetimiz, Kürtleri ezen hükümetlerle Kürt halkı arasında her zaman taraf olmuştur" dedi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 11, 11 Şubat 1987)

A. Dikili'nin "**Kürt Sol Sosyetesı**" başlığı altında bir dizi yazısı yayımlandı. Çok ilgi çekici olan bu yazılarda, Kürt solcuları eleştiriliyordu. Onların köksüzlüğü, Kürt halkından ayrı düşmüşlüğü vurgulanıyordu. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 5, 8, 9, 10, 12)

A. Dikili'nin bu dizisi, **M. Xarpeti** tarafından "**Kürt Sosyetesı mi, Sol Sosyetesı mi?**" başlıklı yazı dizisi ile eleştirildi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 8, 9)

A. Dikili'inin daha sonra yayımlanan, "**En Büyük Bireyler**", başlıklı bir yazı dizisi de ilgi çekiciydi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 16, 17)

Türk Devleti'nin 3 Mart 1987'de Güney Kürdistan'a yaptığı askeri saldırı, Avrupa'daki Kürt grupları ve Avrupa demokratik kamuoyu-

nun çok büyük tepki göstermelerine neden oldu. Avrupa Ekonomik Topluluğu Dışişleri Bakanları, Türkiye'yi, Kürtlere yaptığı baskılar konusunda uyardı.

24 Şubat 1987'de Kıbrıs'la ilgili bir konferans vermek üzere Selenik'e gelen Kıbrıs Sosyalist Emek Partisi'nin milletvekili **Dimitris İliadis**, "Özgür, Bağımsız ve demokratik bir Kürdistan" düşündüğünü açıkladı. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 14, 25 Mart 1987)

Alman televizyonunda gösterilen ve Kürt Enstitüsü'nün Almanya temsilciliği tarafından düzenlenen Newroz programı Türkiye'yi rahatsız etti.

"Türkiye Mektubu'nda Kürtçe türkü söylemek küstahlıkmış!" (**Kürdistan Press**, Sayı 14, 25 Mart 1987)

4 Mart 1987 tarihli Milliyet gazetesinde **Mehmet Ali Birand**, "**Kürt sorununu askeri hareketle çözemeyiz**" başlıklı bir yazı yayınladı. **A. Fevzi**, **Kürdistan Press**'te bu görüşü inceledi.

15 sayılı ve 8 Nisan 1987 tarihli **Kürdistan Press**'te, "**Sosyalist sömürgecilik! Demokratik Irkçılık!**" başlığı altında belgeler yayınlandı. Bu belgelerde, **İsmail Beşikçi**, 1980 yılı Şubat ayı başlarında **Prof. Dr. Türkkaya Ataöv**'ün düşüncelerini, tavır ve davranışlarını eleştiriyordu.

TKP Kürt sorunu konusunda konuşmaya başladı. Fransız Komünist Partisi'nin davetlisi olarak Paris'e giden TKP Genel Sekreteri **Haydar Kutlu**'nun bu görüşleri L'Humanite dergisinde yayınlandı.

Danielle Mitterand, Paris Kürt Enstitüsü'ne bir milyon frank bağışladı. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 16, 27 Nisan 1987)

Libya Devlet Başkanı **Muammer Kaddafi**: "Kürt halkı özgür devletini kurmalıdır!" (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 16)

Mahmud Levendi, ilk Kürt gazetesi olan Kürdistan'ı tanıtan bir yazı yayınladı. Gazete, 1892-1902 tarihleri arasında 31 sayı olarak çıkmıştı. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 16, 17)

TC Bonn Büyükelçiliği'nin ve gerici faşist Türk derneklerinin tüm çabalarına rağmen, Dortmund Radyosu'nda Kürtçe yayın başladı. Konu ile ilgili olarak hazırlanan "bilirkişi raporu"nda Türk resmi görüşü eleştirildi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 16, 22 Nisan 1987, s. 15)

18 sayılı ve 20 Mayıs 1987 tarihli **Kürdistan Press** gazetesinde **“Kürt Dili, SHP ve Demokrasi”** konulu bir yazı yayınlandı.

Yine aynı gazetede, **“WDR Bölge Radyosu’nda Kürtçe program engellenemedi”, “TC Bonn Büyükelçiliği, Kürtçe yayını durduramadı”** başlıklı yazılar yer aldı.

Yeşiller Avrupa parlamentosu üyesi Brigitte Heinrichy, “Türk Devleti’nin Kürt halkı üzerinde sürdürdüğü uygulama canavarlıktır!” dedi. (Bk. **Kürdistan Press**, Sayı 19, 3 Haziran 1987)

Aziz Nesin'in Kürt Sorunu Konusunda 2000'e Doğru Dergisi'ne Yaptığı Açıklama.

9 Ağustos 1987 tarihli ve 32 sayılı 2000'e Doğru dergisinde bazı kişilerle birlikte **Aziz Nesin**'in de Kürt sorunu üzerine bir açıklaması yayınlandı. Bu açıklama şöyle:

"Bu yasalar varken açık açık bu konuyu konuşma olasılığı yok. O yasalar ki, Kürt sorununu ortaya koymak, ona çözüm getirmek olanaklarını ortadan kaldırıyor. Bugün yapılacak ilk iş, bence bu yasaların çürümüşlüğü, geçersizliğini ortaya koyarak değiştirmektir. Göz göre göre suç işlemek istemiyorum. Bugün artık silahlı eyleme geçince bu insanlar, bunlara karşı yasaların çok elverişsiz olduğunu söylemek çok hafif kalıyor ve yanlış yorumlara meydan veriyor. Onun için, çok daha açık konuşmak için dingin bir dönem gerekir. Kürt Kürdü öldürürken, öldürülürken çözüm bulmak zamanı oldukça gecikmiştir.

Yasaların çerçevesi içinde kalmak koşuluyla şunu söyleyebilirim: En büyük yanlışlık bir halkı toptan yadsımadır. Bu halk toptan yadsınmıştır. Yıllardan beri yasal yollarla yadsınmıştır. Bu oyun bizim başımıza da geldi. Bulgarlar aynı felsefeyle oradaki Türkleri yok sayıyorlar, aynı şeyi biz de yaptığımız için net tavır alamıyoruz. Bir halka hiç kimsenin zorla 'senin kökenin bu değildir, şudur' demeye hakkı yoktur, olmaması gerekir.

Şunu açıkça söyleyeyim ki, bir Kürt halkı vardır. Ben Kürt halkının bağımsızlık savaşını, kültür bağımsızlığı olarak görüyorum. Siyasi bağımsızlıktan yana dağılım. Bunu yalnız Türkiye'nin çıkarları olduğu için söylemiyorum, Kürtlerin çıkarı da budur. TC bile tam bağımsız değilken, Doğu'da bağımsız bir bölgenin oluşması ve bağımsız kalması mümkün değildir. Yani Kürtlerin aklını başına toplayıp Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmamaları gerekir. Hareketler çok namuslu ve dürüst gibi gözüküyorlarsa da, temelde, özde öyle olduğu halde, dış güçler çok büyük rol oynuyor. Emperyalist

güçler, Türkiye'nin başına tıpkı atari oyunlarında olduğu gibi, oyunlar tezgâhlıyor. Türkiye-Yunanistan gerginliği, Ermeni sorunu, Kürtlerin bağımsızlığı, Ortadoğu'daki yeni sorun, Musul-Kerkük'te hakkımız var gibi birtakım lafların çıkarılması, bu atari planlarının birer kartı. Şartlara göre istediklerini oynuyorlar. Onun için ben bugünkü yasalar değiştirilerek, Kürt halkının varlığının kesinkes kabul edilmesi ve kültürel bütün haklarının verilmesinden yanayım. Ama Kürtlerin bağımsızlık iddialarının içtenliğine de inanmıyorum. Hareket, Türk yöneticilerinin yanlışlıkları yüzünden bu noktaya gelmiş bulunuyor.

Terör çıkar yol değildir. Teröre karşı terör de çıkar yol değildir. Buradan bağımsızlık çıkmaz, çözüm de çıkmaz. Türk Devleti'nin bugün uyguladığı yöntemlerle de sorun çözülmez. Bugünkü yasalar yanlış olunca yöntemler de yanlış oluyor. Yıllardan beri yanlış bir kamuoyu yaratıldı. Türkiye'de bir Kürt sevmelik yaratıldı. En büyük yanlış, 'Kürt yoktur, bunlar Türktür' gibi bir tarih tezi uydurarak ortaya çıkmak. Senin kökün şudur diye ulusçuluk olmaz. Bir insan, kendini hangi millettten sayıyorsa o millettendir.

Eğer Türkiye Doğu bölgesini kalkındırmış olsaydı, Kürtler bugünkü isteklere uyar mıydı uymaz mıydı sorunu var. Ekonomik refahtan sonra kültürel haklar da verilirse, ki verilmesi gerekir, daha ılımlı bir noktaya gelinebilir.

Bugünkü hükümet sorunu çözemiyor. Çünkü bilimsiz bir hükümet. Bilimsiz bir yaklaşımla hangi soruna köklü çözüm bulunabilir. Bu yeni bir sorun da değil. Eskiden bilimsel yöntemlerle çözülseydi, pekâlâ iki halk yazgılarını birleştirerek birlikte yaşayabilir, bugünkü noktaya gelinmezdi.

Bu hareketleri Kürt halkının hareketi saymak da doğru değil ve özü kendi hareketi, ama bunu manipüle eden birtakım dış güçler olduğuna da inanıyorum. Kürt bağımsızlığı isteyenler yanlış yapıyor. İstetilenler demek daha doğru aslında. Bunun sonu eskiden olduğu gibi ordu oraya girer bitirir işi. Ezer. Ama ne olur: Türk ordusu katil olur. Türk ulusu emperyalist olur. Bu hal gelsin istemiyor ordu. Savaş olsun istemiyor. Belki emperyalist güçler bunu istiyor ve bunun ortamını yaratmaya çalışıyor. O nedenle çok akıllı olmak gerekir. Türklerin de Kürtlerin de çok akıllı olması gerekiyor. Böyle bağımsızlık savaşı olmaz. Çoluğun, çocuğun öldürülmesi, doksan yaşında adamın öldürülmesiyle olmaz. Bunlar Türk halkını da tahrik eder.

Orada insanlar ne yapacağını şaşırmış, her iki tarafın baskısı altında.

Çözüm bu varlığı kabul etmek, tarihsel ve bilimsel gerçeği kabul etmekten geçer.”

Savcılık ifadesi

Aziz Nesin'in bu açıklaması üzerine dava açıldı. Davanın görülmesi sırasında Cumhuriyet Savcılığı tarafından alınan ifade şöyle:

“... Bu yazıda, açıkça ifade edildiği gibi ayrılıkçı bir Kürt Devleti'ne karşı olduğum ifade edilmiştir. Ve ben anayasanın 3. maddesindeki Türkiye devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, ayrılıkçı bir devlet olmayı engelleyen, bir kural olarak anlıyorum, böyle bir ayrılıkçı çalışmayı nasıl engelleneceğini ifade etmek için bu düşünceleri taşıyorum. Dolayısıyla düşünce ve görüşlerinde milli duyguları yok etme yolunda bir söz yoktur. Tersine ayrılıkçı devlet kurma isteklerine karşı, Kürt halkının kültürel haklarının verilmesi ve bununla birlik ve bütünlüğün sağlanacağını ifade etmiş oluyorum. Ancak böyle engelenebileceği düşüncesindeyim...”

(**Aziz Nesin, Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler**, Adam Yayınları, İstanbul, Haziran 1989, s. 42)

“Aziz Nesin Öfkелendi!”

2 Eylül 1987 tarihli ve 21 sayılı **Kürdistan Press** gazetesinde, “**Aziz Nesin Öfkелendi!**” başlıklı bir yazı yer aldı. Bu yazı aynen şöyle:

“Hessen Üniverisitesi Öğrenci Derneği'nin davetlisi olarak Bremen'e giden **Aziz Nesin**, Bilar hakkında açıklamalarda bulundu.

Toplantıdan önce Rızgari imzalı bir bildirinin dağıtılması, TKP'lilerin müdahalesine yol açtı. Bir sorumlu, alınan karar gereği salonda bildirinin dağıtılmaması gerektiğini bildirdi. Ancak, toplantıyı düzenleyen komitede yer alan Dev-Yol temsilcisi, böyle bir kararın olmadığını, bildiri dağıtılabileceğini belirtti. Tartışmalara rağmen bildiri dağıtıldı.

Toplantı, Alman konuşmacıların **Aziz Nesin**'i övücü kısa konuşmaları ile başladı. Daha sonra sözü alan **Aziz Nesin**, Karadeniz halkı diye sıfatlandırdığı Lazlara ait birkaç fıkra anlattı.

Bilar hakkında kısa bir değerlendirmeden sonra, Türkiye'deki askeri darbelerle ilgili bir değerlendirme yapan **Aziz Nesin**, 12 Eylül darbesinin, Türkiye'deki darbelerin en kötüsü olduğunu belirtti.

Darbeye karşı toplu bir muhalefet olmadığını vurgulayan **Aziz Nesin**, aydınların ve işçi sınıfının da kötü bir imtihan verdiğini belirtti. İlk toplu muhalefetin ise, Aydınlar Dilekçesi ile yapıldığını söyleyen **Aziz Nesin**, bu nedenle tutuklanan bazı aydınların bir süre sonra serbest bırakıldıklarını belirtti.

Konuşmasını sık sık Karadeniz halkına ait fıkralarla süsleyen **Aziz Nesin**, konuşmasını bitirdikten sonra sorulara cevap vermeye başladı.

Bilar üzerine sorulan ilk sorudan sonra, ikinci soru soruldu. Ve ne olduysa ondan sonra oldu. **Aziz Nesin** büyük bir öfkeye kapıldı. Atıp tuttu. Salondaki ‘demokrasi güçleri’ de **Aziz Nesin**'i alkışları ile kızıştırdılar.

Olay şöyle cereyan etti.

Uzun süreden beri Alınanya'da bulunan ve 'demokrasi güçleri'nin yakından tanıdığı bir bayan **Aziz Nesin**'e şu soruyu yöneltti.

— Avrupa parlamentosu, Ermeni jenosidini resmen kabul etti. Siz Bilar olarak konu ile ilgili bir girişimde bulunacak mısınız? Ermeni jenosidi hakkında neler düşünüyorsunuz? Tavrınız nedir?

Toplantı tercümanı sorunun Türkçe sorulmasını istedi. Ancak soru sahibi, kendi sorusunun da diğer sorular gibi tercüme edilmesini istiyordu. Karşılıklı tartışma sürerken, **Aziz Nesin** söze karıştı. Ve soru sahibi ile aralarında şu diyalog geçti:

— Türk müsün, Kürt müsün?

— Kürdüm.

— Fakat sen Türkiye'den geliyorsun.

— Hayır, Kürdistan'dan geliyorum.

— Madem Türkçe biliyorsun, sorunu Türkçe sor.

— Bu benim için bir prensip sorunu.

Tartışmaya 'demokrasi güçleri' de saha kenarında katılıp, 'Türkçe sor, Türkçe sor' gibi müdahalelerde bulunuyorlardı. Toplantının düpedüz kaosa dönüştürülmek istendiğini hisseden soru sahibi, 'Peki' dedi, 'bir defaya mahsus olmak üzere prensibimi bozarak, size soruyu bir de Türkçe soracağım.'

Soru bu kez Türkçe soruldu.

Aziz Nesin şöyle cevap verdi: 'Önce şunu belirtmek isterim; Osmanlı-Türk tarihinde çok gurur duyduğum ve çok utanç duyduğum olaylar vardır. Bunlardan biri Ermeni katliamıdır. Fakat siz zannetmeyiniz ki bu katliamı Türk halkı tek başına yaptı. Hayır! Katliamın en büyük suç ortağı Kürt halkıdır. Katliamı Türk halkıyla Kürt halkı beraber yaptılar!!! Kürt halkı da en az Türk halkı kadar suçludur.'

Soru sahibi **Aziz Nesin**'e şu cevabı verdi: 'Sayın **Aziz Nesin**, anlattıklarınız sorunun cevabı değil.'

Aziz Nesin işte bundan sonra küplere bindi. Celâllendi. Suratı kızardı. Tikleri çoğaldı. Sesi saldırganlaştı. 'Demokrasi güçleri'nin homurdanmaları arasında şöyle devam etti:

— 'Allah Allah, siz benden iyi biliyorsanız, buyurun benim yerime siz geçin. Sorunun cevabını madem biliyordunuz, niçin sordunuz efem? Siz mi bana öğreteceksiniz?'

'Demokrasi güçleri' sıralarından şiddetli alkışlar, yaşı, varol sesleri yükseldi. Soru sahibi şaşkındı. **Aziz Nesin** devam ediyordu.

'Siz kalkmış bana fikrinizi zorla kabul ettirmeye çalışıyorsunuz. Böyle demokrasi olmaz. Olmaz, efendim olmaz.'

Şiddetli alkışlar...

'Eğer siz bir insana fikirlerinizi zorla kabul ettirmeye çalışırsanız, demokrasi olmaz. İşte böyle anlarda gelir faşizm!'

Aziz Nesin, kıpırmızı tombul bir suratla sürekli alkışların heyecanı içinde miting alanında, bir parti sözcüsü havasına girmişti.

Soru sahibi, **Aziz Nesin**'e hakaret etmediğini, tersine, durumun çarpıtılarak kendisine hakaret edildiğini belirtiyor, ama sözleri salon-da bulunan 'demokrasi güçleri'nin 'sus', 'yerine otur', 'konuşma', 'beğenmiyorsan çık git' ve benzeri laf atmaları arasında duyulmuyordu bile. **Aziz Nesin** devam ediyordu:

'Biz demokratik bir ortam içinde tartışıyoruz. Neden lafımı kesip bana kendi düşüncelerinizi zorla kabul ettirmek istiyorsunuz? Ama ben nedenini biliyorum. Sizlerin niyetinizin altında neler bulunduğunu biliyorum!'

Aziz Nesin soru sahibine kesin olarak söz vermiyor, araya Karadeniz halkına ait fıkralar katıp -bunlar da soru sahibini küçümseyen fıkralardı- devam ediyordu. 'Demokrasi güçleri' sözleri alkışlayarak, fıkralara kahkahalar atarak **Aziz Nesin**'e tezahüratta bulunuyorlardı.

Nihayet ben de kendimi tutamayıp bir nara attım: 'Yaşasın Demokrasi!!!'

Birkaç kişi ters ters baktı; ama genel olarak benim sloganım bir iltifat kabul edildi sanıyorum.

Konuyu bağıra çağıra kapattılar. Soru sahibi düşüncelerini açıklayamadı. Soru sormak için yarım saate yakın bir süre parmakları havada duranlara söz hakkı verilmiyordu. Toplantıyı yöneten başkan kafasını olumsuz şekilde sallamakla yetiniyordu. Sonuçta bir Alman'a söz verildi. Alman tahminlerin aksine şunları söyledi:

'Sayın **Nesin**, verdiğiniz cevap beni tatmin etmedi. Kürt arkadaşın sorduğu sorunun cevabının verilmesini istiyorum. Soru aynıdır'

Aziz Nesin:

— Hanımefendi, sorduğunuz sorunun cevabını demin verdim. Siz Türkçe biliyorsunuz. Hepsini anladınız. Ayrıca ben 10 gündür gazete okumadım. Haber de dinlemiyorum. Avrupa Parlamentosu'nun kararını duymadım.'

— Sayın **Nesin**, Ermeni sorunu 10 günlük bir sorun değil ki... Katliamlar tarih içinde olmuş. Halen sürmekte. Haberim yoktu diyemezsiniz! Sorumuz, sizin konu ile ilgili tavrınızın, düşüncelerinizin belirtilmesi ile ilgilidir.

— Peki, peki... Madem istiyorsunuz, tekrar cevaplayayım:

Demin de belirtmiştim, benim Türk tarihinde çok gurur duyduğum ve çok utandığım olaylar olmuştur. Ben şahsen Ermeni katliamının 1.5 milyon olduğuna inanmıyorum. Biraz abartılmış; ama şunu söyleyeyim, bir kişi de olsa utanç duyarım. -Kürt arkadaşlara dönerek- Siz de utanç duyuyor musunuz? (Alkış!) Katliamı hem Türk hem de Kürt halkı yapmıştır... Birlikte yaptılar. Bunda benim ne suçum var?!" (Alkış!)

Alkışların bitmesinden sonra bir dinleyici söz almadan **Aziz Nesin**'e hitaben şu belirlemeyi yaptı: 'Ermeni katliamını Türk ve Kürt halklarının yaptığını söylemek yanlışdır. Katliam halklara yüklenemez. Bu bir devlet politikasıdır. Devlet güçleri tarafından gerçekleştirilmiştir.'

Aziz Nesin bu sözlerden sonra bütün kontrolünü kaybetti. Ayağa fırladı. Çığlık gibi çıkan ince ve kızgın bir sesle şöyle konuştu:

— Sus be, sus... Beğenmiyorsan dışarı çık. Anlatamıyorum. Sen mi öğreteceksin bana neyin ne olduğunu?

Oflayıp pufladıktan sonra hiddetle yerine oturdu. **Aziz Nesin**'i Türk ve Alman ilericileri (!) de yalnız bırakmadılar. Onlar da aynı ses tonu ile bağırarak demokrasi mücadelesine katılmışlardı. Şu sesler duyuluyordu: 'Yahu arkadaş böyle sorular sormayın', 'yeni bir şey mi icat ediyorsunuz?', 'beğenmeyen çekip gitsin', 'terbiyesiz herifler'...

Bir Alman şöyle bağırıyordu: 'Yine mi bu serseriler?'

Bir süre şora sessizlik sağlanabildi. **Aziz Nesin** sözlerine şöyle devam etti:

— Kardeşim niye müdahale ediyorsunuz? Niye bana fikirlerinizi zorla kabul ettirmeye çalışıyorsunuz? Ben buraya geldim. Bırakın konuşayım, bitireyim. Sonra arkamdan ne dersiniz deyin! Hiçbir bok bilmiyor deyin! Ama bırakın önce konuşayım. Bana bir şeyi zorla kabul ettirmeye çalışmayın. Biz, zorla, dolaylı yollardan, şirket kurarak demokrasi mücadelesi vermeye çalışıyoruz. Siz kalkmış, yok efendim Ermeni sorunuymuş, yok efendim Kürt sorunuymuş diyorsunuz! Biz böyle şeylerle uğraşsak, daha açılmadan kapanırız! Hem çok daha önemli meseleler var sırada. Önce demokrasi mücadelesi vermek la-

zım. Değil mi ama?! Sırasıyla. Ben sizin niyetinizin ne olduğunu biliyorum. İfade bir bana kalkıp katliamları soruyorsunuz. Sanki suçlu benmişim gibi. Yani şimdi kalkıp bir Alman'a siz Yahudileri kestiniz, şu bu dersiniz olmaz. Bu, o Alman'a haksızlık olur. İfade bir bana Ermeni katliamıyla, Kürt katliamıyla geliyorsunuz. Bana niye geliyorsunuz? İşte Türkiye orada duruyor. Gidin Toprak mı istiyorsunuz? Devlet mi kuracaksınız? Gidin oraya kolaysa. Bana gelmeyiri, Buyurun gidin, bizim bir sürü önemli işimiz var. Bunlarla uğraşamayız. Her şey sırayla.

Daha sonra **Aziz Nesin** yorgun olduğunu, toplantının bitirilmesini istedi.

Tam sırasıydı. **Aziz Nesin**'e yaklaşıp, **Kürdistan Press** muhabiriyim dedim. Sizinle kısa bir röportaj yapabilir miyim?

Aziz Nesin: 'Ne , kim?'

— **Kürdistan Press**..

— Hı hı. Tamam işte. Burada gördüklerinizin hepsini yazın kardeşim. Fakat röportaj yapamam.

— **Aziz** Bey, yalnızca bir iki soru. Söze **Aziz Nesin**'e tercümanlık yapan bayan arkadaş karıştı ve, 'Aaaa!! Kardeşim duymuyor musunuz? Yazar bey yorgun. Röportaj filan yapamaz...' dedi.

Müdahaleci bayan ile uğraşacak zaman yoktu. Hiç olmazsa bir iki sorunun cevabını alabilirim düşüncesi ile ilk sorumu sordum:

— Sayın **Nesin** biliyorsunuz, **İsmail Beşikçi** tahliye oldu. Sizin başkanı olduğunuz **Türkiye Yazarlar Sendikası**'nın üyesiydi. Sendika başkanı olarak bu bilim adamıyla herhangi bir dayanışmada bulunacak mısınız? Bu konu ile ilgili herhangi bir girişiminiz var mı?

— Yok yok kardeşim, hiçbir şey söylemiyorum. Bu işin dedikodusu çok yapılıyor. Hiçbir şey söylemek istemiyorum.

— Ama **Aziz** Bey, bütün ilerici kamuoyu bu konuyu tartışıyor. **TYS** başkanı olarak, bir aydın olarak susmak olur mu? Örneğin bir dayanışma mesajı falan düşünüyor musunuz?

— Bak kardeşim, biz tam 7 yıldır kapalıydık. Ve açılır açılmaz da, yani ilk toplantımızda, **İsmail Beşikçi**'yi konuştuk. Ve onun yeniden üyeliğe alınmasını da bizzat kendim önerdim. Bu konuda başka hiçbir şey söylemek istemiyorum.

— Teşekkürler...

Aziz Nesin çıkıp gitti. Aynı günlerde, Kürt Haber Ajansı'na gelen

haberler arasında **TYS**'nin ilk toplantısında **İsmail Beşikçi**'ye dayanışma mesajı çekilmesi önerisinin **Aziz Nesin** tarafından reddedildiği de vardı. 'Demokrasi güçleri' hayatlarından memnundular. Bunlar meydan savaşı kazanmış olmanın fiyakası içinde salondan ayrılırlarken, Türk burjuva basını, Kürdistan'daki katliamların suçlusu olarak Avrupa Parlamentosu'nun aldığı kararı gösteriyorlardı.

Aziz Nesin daha kaç gün gazete okumayacak, daha ne kadar haberleri dinlemeyecekti ve daha kaç toplantıyı bağırıp çağırarak, sorunları çarpıtarak provoke edecekti? Ve sırayla yapmaya çalıştığı işlerin içine, Türkiye'nin bir numaralı problemi olan ve günlük basının ana manşetlerinden bir türlü inmeyen Kürt sorunu da gelecekti. Bunları düşünün düşünün, toplantı ile ilgili gözlemlerimi metne geçip **Kürdistan Press**'e postaladım. Bakalım, okuyucularımız ne diyecek?"

“Aziz Nesin Öfkелendi!” haberi ile ilgili olarak Kürdistan Press'in “Kısa Bir Yorum”u.

“Türkiye'nin büyük talıhsızlıklarından biri, burjuva demokratların, Kemalistler tarafından komünist olarak sıfatlandırılması olmuştur. Burjuva demokratları da hiçbir zaman, bir komünistin göstermesi gereken yürekliliği ve cesareti gösterememişler, bedeli ne olursa olsun, yasal sınırlar içinde kalmayı bir hayat felsefesi olarak benimsemişlerdir. Detayları bir yana, bu tipin belki de en gelişmiş örneği Aziz Nesin'dir.

Batı'nın zorlamasıyla, Aziz Nesin de bir iki adım ilerlemeyi denemektedir. Bu denemelerden birini İngiltere'de yaptı. ‘Kürt halkı vardır. Kürdistan vardır. Bağımsızlık, Kürt halkının hakkıdır. Ama bunu nasıl alacak?’ dedi.

Son gezisinden sonra ise, artık Kürt sorunu üzerine basıp geçmenin mümkün olmadığına tamı tamına inanmış olacak ki, 2000'e Doğru dergisine verdiği bir demeçte şunları söylüyor: ‘Yasalar çerçevesinde kalmak koşulu ile, en büyük yanlışlık, bir halkı toptan yadsımaktır. Bu halk toptan yadsınmıştır. Şunu açıkça söyleyeyim ki, bir Kürt halkı vardır. Ben Kürt halkının bağımsızlık savaşını, kültür bağımsızlığı olarak algılıyorum. Siyasi bağımsızlıktan yana değilim.’

Aziz Nesin bu belirlemeyi yaparken, Kürtlerden söz etmenin büyük bir suç olduğunu savunduğunu unutmış görünüyor. Kürtler vardır diyenlere, İngiliz ajanı suçlaması yaptığını unutuyor. **İsmail Beşikçi**'ye ‘senin saçların sarı, gözlerin mavı... Bu sorunla ilgilenme’ dediğini unutuyor. ‘Zaten İngilizler ikide bir Ankara'ya bu tür adamlar yerleştirirler’ dediğini unutuyor.

Ancak **Aziz Nesin**'in unutmaması gereken şeyler de var. ‘Dünyada ulusal devlet esastır. Kültürde ulusal özerklik ise, zavallı aydınların buluşudur.’ (Lenin)

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı ayrılma, bağımsız devlet kurma hakkıdır. Ulus ayrılır mı, bağımsız devletin kurar mı, kurmaz

mı, bu, partiğin sorunudur. Teorik olarak ayrılma hakkının, bağımsız devlet kurma hakkının şartsız savunulması esastır. Ulusların ayrılma, bağımsız devlet kurma hakkının inkâr edilmesi, ezen ulusa mensup bir demokrat için, kendi burjuvazisinin sefil çıkarlarını savunmak demektir.

Bir adım daha ileri çıkmak gerekli bay **Nesin**. Sadece yapar gibi yapmak eğilimlerinin Türkiye'yi nerelere getirdiği gözler önünde. Artık gerçekten yapmak gerekli. Buna cesaretiniz ve gücünüz yoksa, kafa bulandırmaktan vazgeçin hiç olmazsa."

16 Eylül 1987 tarihli ve 22 sayılı Kürdistan Press gazetesinde, Oldenburg Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Yayla Mönch-Bucak ile yapılan bir söyleşi yayınlandı. "Almanya'da Türkçülük: Almanya'dan Kemalizme Taze Kan", "Yabancı Sorunu mu Türk Sorunu mu?" başlıklarıyla yayınlanan bu söyleşi şöyle:

"Son dönemlerde Almanya'da pro-Türk bir akım gelişmeye başladı. Özellikle üniversite çevrelerinde destek bulan bu akım, Türkiye'nin yüzyüze olduğu uluslararası sorunları, resmi ideolojinin çerçevesi içinde Alman kamuoyuna sunma gayreti içinde görünüyor. Sık sık Türkiye'den davet edilen yazarlara yaptırılan seminerlerde de, sorun daha modern biçimler içinde sunuluyor. **Kürdistan Press** konu ile ilgili olarak Oldenburg Üniversitesi Öğretim üyesi **Yayla Mönch-Bucak**'la bir görüşme yaptı.

— Türkiye'nin AET'ye girme girişimi aktüel bir sorun, Kürdistan genelinde ve özellikle Güney Kürdistan'da (Irak) ise Kürt halkına karşı savaş gündemde. TC, gerek bölgede, gerekse uluslararası diplomasi-de eksi puanlar alıyor. **Aziz Nesin** böyle bir ortamda Almanya'ya geldi. Toplantılar, konferanslar düzenledi. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Türkiye'nin politik düzeninin zaman zaman yetersiz de olsa Avrupa basınında eleştirilmesi, yine politik ve bilimsel çalışmalarda çok uluslu Türkiye gerçeğinden bahsedilmesi, örneğin BAGIV ve GEW'de ana dilde eğitim konusunun bilimsel tanımlaması, Avrupa Konseyi'nden çıkan bazı kararlar vs. Türkiye'yi Türk ulusunun ülkesi olarak lanse eden ve savunan 'bilim adamlarının', 'yazarlarının', 'sanatkarların' bilimselliğini, demokratiğini, kime, neye hizmet ettikleri gerçeğini beraberinde gündeme getiriyor.

Üniversitelerden kiliselere kadar uzanan Türk lobiciler, Türk

dostları', 'Türk uzmanları' geçmişte değişik gruplar halinde yürüttükleri çalışmaları, son dönemlerde, daha etkin kılmak amacıyla koordinasyonlu yürütüyorlar. Ve ilerici görünümlü birtakım eylemler yapıyorlar. Fakat içerik olarak Türkiye gerçeğine taban taban zıt olan bu çalışmalar, hakim ideolojiye hizmet etmenin ötesine gitmiyor.

Aziz Nesin Bremen'de yaptığı konuşmada, 'Ben kimseye bir şey öğretmek veya kimseden bir şey öğrenmek için gelmedim. Arkadaşlar çağırdı, ben geldim' cümlesini sık sık, üstüne basa basa tekrarladı. Kimseden öğrenecek ve kimseye öğretecek şeyleri olmayan insanların politik arenada piyasa atması düşündürücüdür ve üstünde düşünülmelidir.

— **Türkeş ve Karaduman** da Avrupa'ya çıktılar. Bu 'üçlü bağlantı'yı nasıl değerlendiriyosunuz? Herbiri kendi alanlarında 'lider' üç kişi, şu anda Türk toplumunda canlı tartışmalar yürütüyorlar. Yurt dışına bu taarruz neden?

— Bu konuda bir yorum yaparsam, belki bana bir Kürt aydını ya da Kürt milliyetçisi diyecekler. Onun için ben **Nokta** dergisinde çıkan **Cem Karaca**'nın konuşmasına dikkat çekmek istiyorum. (**Karaca** dönmeden önce, burada bir ilerici olarak, bir solcu olarak lanse ediliyordu) **Karaca** konuşmasının sonunda şöyle diyor: 'Son zamanlarda **Türkeş, Aziz Nesin, Abdullulah Baştürk ve Necmetin Erbakan** gibi tanınmış Türk politikacılarının Avrupa'ya gelmesi, Türkiye lehine, çok yararlı oldu.' Söylenmek istenen çok açık, bunun yorumunu biz yapmayalım. Bu konuda başka bir şey söylemeye gerek var mı?

— *Barış Derneği ile dayanışma var, dediniz. Bu nasıl bir dayanışma? Bu ortamda ne ifade ediyor?*

— Bence sorun, Türkiye hapishanelerindeki demokrat ve devrimcilerle dayanışma değil, 1980 cuntasına karşı direnemeyen, Avrupa'daki Türk muhalefетinin sorunu.

1980 cuntasına Türk muhalefeti teslim olmuştur. Bu teslim olma, sıkıyönetim komutanlıklarına gidip teslim olma (Örneğin **DİSK** üyeleri) veya Avrupa'ya çıkıp yarı gönüllü bir opozisyonel çalışma yapma ile kendini ifade etmiştir.

Örneğin, 1981 Avrupa Konseyi'nde ilk girişimi yapan Türkiyeli delegasyon içinde ben de vardım. Türk delegelerinin politik çalışmaları hiçbir zaman Türkiye'nin üyelikten atılmasını gündeme getirecek nitelikte değildi. Bu çalışma metinleri Avrupa Konseyi raporlarında mevcuttur. Hatta bu durum, Fransa PC (Komünist Parti) milletvekil-

lerinin, **Lady Fleming**'in (PASOK), Belçikalı sosyalist milletvekili **De-jardin Claude**'un eleştirilerine yol açmıştır. Bu politika günümüze kadar canlılığını kaybetmemiştir. Ve bu yarı gönüllülüğün utancı içerisinde Avrupa'daki Türkiyeli muhalefet (opozisyon) zaman zaman Türkiye'deki tutuklularla dayanışma eylemi düzenleme ihtiyacı duymuştur. Birtakım politik ve kişisel çıkarların hesabı yapıldığı için, bu eylemler politik içerik ve etkinlikten yoksun, yüzeysel, Türkiye'de hapishanelerdeki tutukluların sorunlarını, direnişlerini dahi dile getirememiştir. 7 yıl sonra, sona ermesi kararlaştırılan bir dava ile dayanışma eylemleri Türk opozisyonunun zavallılığının ifadesidir. DİSK ve Barış Derneği davaları çok ince politik hesaplar sonucu sona erdirilmiş davalardır.

— *Bremen'de yapılan, **Aziz Nesin**'in de katıldığı toplantıda siz de bulunuyordunuz. **Aziz Nesin**'in konuşmalarında bilinçli bir propaganda gözlemlediniz mi? **Aziz Nesin** ne yapmak istiyor?*

— Önce **Aziz Nesin**'in hayat hikayesi anlatıldı. Bu, Almanca'ya çevrildi. Sonra, **Aziz Nesin** kendi hayat hikayesini bir de kendisi anlattı. Bu da, yeniden Almanca'ya çevrildi. Yaklaşık 45 dakika.

Bence Türkiye'de insanların etiyile, tırnağıyla insanlık onurunu ayakta tutmak için direndiği bir dönemde, 45 dakika **Aziz** beyin özgeçmişinin Almanca-Türkçe anlatılması, **Marko Paşa** gülmeceleri ile, Türkiye'nin ciddi sorunlarının ötesine dikkatlerin çekilmesi, kalitesiz bir palyaçoluk ve Türkiye halkına karşı işlenen politik bir ayıptır.

İkincisi: **Aziz Nesin** bir yerde, 'Biz cuntaya karşıyız' diye bir çıkış yaptı. Türk entelektüellerinin 12 Eylül'den bu yana kötü bir sınav verdiklerinden bahsetti. Bazı klasik açıklamalar yaptı. Sonra, 'Biz cuntanın kapattığı bir kuruluşa alternatif bir kuruluş oluşturma kararını aldık' dedi. Ve Bilar'ı (YÖK'e alternatif) anlattı. Daha doğrusu, kendi girişimini anlattı. Bilar gibi projelerde (tabii kendi önderliğinde) yeni bir siyasal arenaya geçildiğini özellikle belirtmek istiyordu.

— *Almanların üniversite çevrelerinin Türkiye'yi pozitif gösterme çabalarının kaynağında neler duruyor?*

— Tüm üniversite bölümleri değil, yabancı sorunlarıyla ilgilenen bölümler yapıyor. Dil, pedagoji, sosyo-ekonomik konuları inceleyen, öğreten bu bölümlerin Türkiye'ye yaklaşımları son derece düşündürücü. Bu da adı geçen bölümlerin bilimsel bir geçmiştinin olmadığından kaynaklanıyor. Türkiye'nin tabuları, Alman bilim çevrelerinin tabuları olmuş.

— *Türk milliyetçisi Almanları mı kastediyorsunuz?*

— Avrupa'da yabancı işçi gücünün varlığı, yeni iş sahalarının oluşmasını dayatmıştır. Yabancı işçi sorunlarıyla ilgilenen bu kurumlar, yabancı işçileri kendi toplumunun dışında gördüğü için, sorunlarının çözüm yollarını dışarıda, resmi ilişkiler eşliğinde aramaktadır.

Türkdanış memurları, tercümanlar, bilirkişiler, öğretmenler, genelde konsolosluk aracılığıyla atanmış veya Bavyera Eyaleti'nde olduğu gibi Türk yetkililer tarafından gönderilmiş.

Türk kültür burjuvazisi içinde hakim olan Kemalist görüşün, Avrupa'ya transferi düşünüldüğünden daha da kolay olmuştur. (Buna bir de NATO çıkarlarının eklendiğini düşünün.) Süreç içerisinde Kemalizm, öğretim kurumlarında, sanat çevrelerinde, basın-yayın, işçi kuruluşlarında örgütlenerek kurumlaşmıştır. Ve Türkiye, 1970 yılından itibaren Kürt halkının ağır koşullar (hapis, ölüm vs.) altında, eleştiri düzeyinde tekrar gündeme getirmeyi başardığı (ve çok kısıtlı da olsa bazı Türk aydın çevreler tarafından desteklenen) 'Kemalizm', bugün Avrupa'da bir rönesans yaşamaktadır. Son yıl içerisinde gelişen dinci akımlara karşı tek alternatif olarak, Alman demokrat, ilerici çevreler tarafından kayıtsız, şartsız desteklenmekte ve bu da, kraldan çok kralcı Alman çevreleri oluşturmakta.

Türk dostu Alman, **Aziz Nesin**'e veya son yıllarda, Türkiye'nin kavununa, peynirine ve rakısına özlemlerini şarkıları ile dile getiren 'anti-cuntacı' sanatkarların gecelerine gidince büyük bir anti-faşist görev yaptığını düşünüyor!! Eğer bu kişi bu tip eylemleri düzenlemiş veya Türkiye'ye gidip geliyorsa, Milli Güvenlik üyeleri gibi ebedi dokunulmazlığı olan 'Türkiye Eksperti' unvanını almış oluyor.

— *Türkiye'de Kürt sorunu gündemde. **Aziz Nesin** Avrupa'da. Bu resmi organize mi? Özerk bir çalışma mı?*

— Resmi bir organizeden bahsedemem. Elimde belgeler yok. Ancak içerik olarak ister özerk olsun, ister resmi olsun, resmi ideolojiye yapılan bir hizmettir. Türkiye'deki devrimci demokratlara yapılan bir hizmet değil. **Aziz Nesin**, 'Bılar ulusal sorunla ilgilenmez' dedi. Bu, resmi ideolojiye hizmettir. Bir bilim yuvası nasıl oluyor da, Kürt sorunu, Ermeni sorunu ile ilgilenmiyor? Bu, resmi ideolojinin güdümünde olmaktır. **Aziz Nesin**, 'biz kültürsüz bırakılan gençliği geliştireceğiz. Bılar'ın ulusal sorunā verecek zamanı yok' demişti. Çok da haklı. Türkiye'de üniversite kurumları hiçbir tarihte demokrat olma-

dılar ki, Türk üniversiteleri **Beşikçi** gibi bir bilim adamını üniversiteden uzaklaştırmıştır.

—Kürtlerin bu alandaki çalışmalarını nasıl buluyorsunuz?

—Bu alanda çok eksiklerimizin olduğu üzücü bir gerçek. Almanya'da çalışan 350.000 Kürt işçinin sorunlarına gereken ağırlığı veremedik. Ama en ufak bir resmi yardım almadan, ırkçı bir politikanın sürekli gazabına uğrayan Kürt kuruluşlarının çalışmalarının politik değerlendirmesini yaptığım zaman, gelecek için umutlu olduğumu da belirtmek isterim. Örneğin, BAGİV çalışmalarında ana dilde eğitim konusunda değişik kesimlerden yapılan baskılar karşısında Kürt örgütleri başarılı olup kendilerini kabul ettirmiştir.

— *Peki, alternatif?*

— Koordinasyon, birlik, dayanışma ile Almanya'da yaşayan 400 bine yakın Kürdün sorunlarına eğilmek, kamuoyu oluşturmak.

— *Bir Kürt lobisi mi?*

— Hayır, hayır lobi değil. Ama pratik çalışan insanların ve örgütlü insanların birlikte çalışması. Bu, grup çıkarlarını esas alan bir çalışma olarak anlaşılmamalıdır.

— **Aziz Nesin** Türkiye'de bir 'demokrat'tır. Kürt sorununda ise, bir *soven*. Bu çaprazı nasıl açıklıyorsunuz?

— Türk insanında, ülkesinin gerçeklerinden kopuk, demokrat, yurtsever, bilim adamı, politikacı, sosyalist olunabileceği görüşü hakim.

Ülkesinde bir başka ulusun ulusal değerlerinin imha politikası uygulandığını duymaktan son derece rahatsız oluyor. İlk tepki, biz demokratız, hapis yatmışız, bu bize nasıl sorulur, oluyor. Sonra utangaçlığı geçince, ezen ulusun ilginç aydını pozlarında akılcılık yapıyor: 'Aman ne yapıyorsunuz, hassas konular, emperyalizm, barış, kardeşlik.' Çok sıkıştıncada 'vatan, millet, sakarya' nutuklarıyla, mahkemeye verdiği generalleri de gerilerde bırakan 'çifte standartlı' bir aydincık oluyor."

16 Eylül 1987 tarihli ve 22 sayılı Kürdistan Press gazetesinde Yalçın Küçük'le yapılan bir söyleşi yayınlandı.

Yalçın Küçük, "demokrat, çağını doldurmuştur" diyordu.

Bu söyleşi şöyle:

"Türkiye'de hassas çevrelerin başlıca hedefi durumunda bulunan **İsmail Beşikçi**, cezasını tamamlayarak tahliye oldu. Bu arada köprülerin altından çok sular akmış, Kürt sorununda sesli düşünmeye başlayanların sayısı artmaya başlamıştı. Bununla beraber sorun, **Beşikçi**'nin büyük bir titizlikle açıklamaya çabaladığı bilimsel çerçeveden çok, günün çıkarlarına uyarlı, politik bir zemin üzerinde durmaktadır. Konu ile ilgili olarak Türkiye'de bir hayli yayın yapıldı. Aşağıdaki yazıda, değişik konularda olumsuz dikkatleri üzerine çeken **Yalçın Küçük**'le yapılan bir söyleşiyi sunuyoruz. Anlaşıldığı kadarıyla Türkiye'de, sorunun burjuvazinin çizdiği sınırlar içinde boğulmaması için demokratik ve sosyalist siyasal güçlere daha bir hayli görev düşmektedir.

— **İsmail Beşikçi** ve çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Türkiye'de Kürt sorununun politik bir sorun olarak ele alınmasında öncülük, hatasıyla, sevabıyla I. TİP'e aittir. TİP, Doğu Mitingleri'nin Kürt yurtlarında gerçekleşmesini sağladı.

İsmail bu dönemin çocuğudur. Çok namuslu bir tutum takındı. Yaptığı, akademik, bilimsel çerçevede sorunu incelemek ve yazmaktır. Bunu da mümkün olan en yargısız şekilde yazdı. Ondan önce de yazarlar olmuş, ama bilimsel değil, şoven yaklaşımlar olmuş.

İsmail doğuştan Türk olduğu halde, bu şovenizm çemberini kırmıştır. **İsmail** bu işi, Erzurum Üniversitesi'nin sınırlı imkânları çerçevesinde, namuslu, medresede yetişen bir profesörün (**İbrahim Yassa**) kürsüsünde mümkün olan nesnellikle yaklaşan, hepimizin sevdiği, saydığı, çilelerine üzüldüğümüz bir arkadaşımızdır.

İsmail'in çalışmaları, Kürt halkı üzerine yaptığı çalışmalarla sınırlı değil. **Beşikçi** kişisel olarak da, son derece yumuşak, sessiz ama, inandığı yerde mücadele eden, karşısında, kendisine uygun görülen cezaları bir derviş aldırmaazlığıyla göğüsleyen bir arkadaşımızdır.

— Dünya kamuoyunun tepkisine ve yoğun ilgisine karşın, Türk kamuoyunun sessizliği ve ilgisizliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

— **Beşikçi** türünden bir arkadaşımızın (bu eylemci de olabilir) Türkiye gerçeğinde, sadece yazdıkları için, düşündükleri için acımasızca bir yazgıyla başbaşa bırakılması, düşünen, insansever taraftarları isyana sürükler, bu normal. Türkiye'de bu isyan yeteri kadar yüksek sesle dile getirilip duyulmadıysa, bu, Kemalizmin, ayrıca şovenizmin Türk aydınlarının bazı damarlarını dondurmasından ileri geliyor. Yine, Türkiye'de çok sayıda insanımız, birçokları gibi, **Beşikçi**'nin yaşamak zorunda bırakıldığı durumdan acı duymuştur.

— **İsmail Beşikçi**, 'Kürt sorununa yaklaşım, demokrat olmanın ölçütlerinden biridir' diyor. Siz nasıl düşünüyorsunuz?

— Buna çok yatkın değilim. 'Kürt hareketi demokrattır' dese katılırım. Durum demokrasi, demokrat niteliğiyle açıklanamaz. Demokrat çağını doldurmuştur. Devrimci, demokrat olmak dışındadır. Sosyalist olunur, devrimci olunur, derim.

Kısaca, eğer insanımız, başka bir konuda ilgilerini gösteriyorlarsa ve **İsmail Beşikçi**'ye ilgi göstermiyorlarsa, bu demokrat olmamalarından değil, aksine demokrat olmalarından geliyor. Çünkü tutarsız ve ürkektirler. Toplumun demokrat diye adlandırılan kesimi, Barış Davası'na yoğun ilgi gösterirken (ona da mutlaka gösterilmeli) **Beşikçi**'nin durumuna sessiz kalabiliyor.

Kendisi, kendisi için özgürlük kampanyaları istemedi. Bu onun derviş, efendi kişiliğinden gelir.

Sınıflı toplumlarda yöneticiler çok yüklenirler. Baskı, toplumu sahip çıkmaktan uzaklaştırır. Türkiye'de kim tepki gösterecek? Demokrat denilen kesim Kemalisttir. Kürt konusu da onların en hassas olduğu durumdur.

Sosyalist parti tartışmalarında, 'Kürt sorunu olmadan olmaz' dedim. Ama **Beşikçi** gibi değil. **Beşikçi**, yolu açan, öncülük eden tip. Genç yaşta başlattığı çalışmalarına saygım var. Çıktığı için de sevinyorum.

—1979'da, **TYS**'nin toplantısında var mıydınız? **Beşikçi** için ne yapılmıştı?

— Son Kongre'de ben de vardım. **Beşikçi** tutuklanmış ve Toptaşı Cezaevi'ne konmuştu. Bunun üzerine, 'geçmiş olsun' şeklinde dayanışmayı gösteren bir telgraf çekilmesi önerisini, **Bilgesu Erenus** ve **B. Kafaoglu** önerge olarak sundu. Ama, **TYS** başkanı sıfatıyla **Aziz Nesin** reddetti. Tartışma çıktı, ama sonuçta kabul edilmedi."

Avrupa'da, Kürdistan sorununa ilginin giderek artması.

Avrupa'da, Kürdistan sorununa ilgi artarak sürüyor. Belçika'da Gent Üniversitesi Tarih Bölümü'nün iki öğrencisi, **"Ortadoğu'da Kürdistan Sorunu'nun Rolü"** konulu tezlerini hazırlamak için Türkiye'ye geldiler. Kuzey Kürdistan'da incelemeler yaptılar. Buradaki izlenimlerini, **Kürdistan Press** muhabirlerinden **Derweş Ferho**'ya anlattılar.

"En basit Türk insanına, Kürt kelimesini sorduğumuzda, böyle bir şeyin olmadığını, 'bu ülkede herkes Türktür' tepkisini hayretle gördük.

Türk Devleti göz göre göre, bir halkı imha etmeye çalışıyor. Hem de imha etmeye çalıştığı halkın varlığını inkâr ederek. Utanç verici bir şey." (**Kürdistan Press**, Sayı 23, 30 Eylül 1987)

İsveçli bir milletvekilinin Kürt sorunu hakkındaki görüşleri ve Türk siyasal rejimini eleştirisi.

“Kürt sorunu çözüme kavuşmadıkça Türkiye’de demokrasiden bahsetmek mümkün değil.

Hükümetin, muhalefet partilerinin vb. görüşü aynı: Türkiye’de Kürt sorunu diye bir sorun yok! Türkiye’de sadece Türkler yaşıyor!

Eylül ayı sonunda iki haftalık bir gezi için Türkiye’de bulunan VPK (Sol Parti Komünistler) milletvekillerinden **Osvald Söderqwist** ile ANK muhabiri bir görüşme yaptılar. **Osvald Söderqwist**’in Türkiye izlenimleri şöyle:

— *Sayın **Osvald Söderqwist**, son günlerde Türkiye’deydiniz. Türkiye hakkındaki izlenimlerinizi anlatır mısınız?*

— Türkiye’deki politik partiler ve resmi kurumlarla görüşmemiz için, başta İsveç hükümetinden, İsveç Ankara Elçiliği ve İstanbul’daki konsolosluktan yardım aldık. Bunun dışında bazı ilişkiler için de İsveç’te bulunan Türk ve Kürt dostlarımız yardım ettiler. Böylece kendi olanaklarımızla görüşme fırsatını yaratmış olduk. Bu, oldukça iyi oldu ve bize yeni şeyler öğretti.

Türkiye’de halk açık bir ortamda yaşamıyor. Özellikle politik konularda açık tavır belirleyemiyor. Bu gezimizde, demokratik ortamın yaratılması için gerekli ön koşulların temelde bir değişikliğe uğramadığını açık bir şekilde gördük. Eski uygulamalar hâlâ yürürlükte, eski temel kanunlar hala geçerliliğini koruyor.

Özellikle politikacılarla görüşmelerimizde, bu anti-demokratik yasaları daha ne kadar yürürlükte tutacakları konusunda sorular sorduk. Bizim için en ilginç olanı buydu.

Acı bir şekilde belirtmek isterim ki, İsveç’te sürekli konuşulan konu olan Türkiye’nin demokrasiye döndüğü iddiaları, çeşitli politik partilerin serbestçe faaliyet göstermelerine dayanmaktadır. Oysa şu an, Türkiye’de demokratik bir ortam için köklü uygulamalar yok. Bu, çok önemli.

— *Gezi boyunca yaptığınız görüşmelerde Kürt sorununu gündemleştirebildiniz mi?*

— Evet. Kürt sorununu her görüşmemizde gündemleştirdik. Devletin üst kademesinde görev yapan yetkililerle görüşmeler yaptık. Örneğin **Özal** rejiminin ekonomik danışmanı **A. Kahveci** ile yaptığımız görüşmede Kürt sorununu da ele aldık. Ayrıca Çalışma Bakanlığı yetkilileri ile yaptığımız görüşmelerde de, sendikal sorunların yanında Kürt sorununu da gündemleştirdik.

Parti temsilcilerinin tümüyle görüştük. Örneğin, ANAP'la, **Demirel**'in partisiyle, **Ecevit**'in partisiyle, **İnönü**'nün partisiyle vb. Her görüşmemizde bir dizi sorunun yanında, parti yetkililerine Kürt sorunu ile ilgili sorular da yönelttik. Kürt sorununu ele aldığımız görüşmelerde, anayasa ile ilgili sorunları da ele aldık. Çünkü, anayasa ile Kürt sorunu birbirine bağlantılıydı ve Türkiye Anayasası Kürt sorununu dışlıyordu.

Bütün bu görüşmeler sonucunda Kürt sorunuyla ilgili değişik cevaplar aldık. Rejim temsilcileri bütün görüşmelerimizde, 'Türkiye'de Kürt sorunu diye bir sorun yoktur... Türkiye'de sadece Türkler yaşıyor' şeklinde alışagelmış cevaplar verdiler. Hiçbir kişi, 'Evet böyle bir sorun vardır, dikkatli olunmalıdır ve adım adım çözüme kavuşturulmalıdır' biçiminde bir cevap vermedi.

— *Kürt sorununu gündemleştirdiğinizde ne gibi tepkilerle karşılaştınız?*

— Özellikle hükümet yetkilileri ile görüşmelerimizde, bu sorun ile ilgili açık bir tepkinin olduğunu gördük. Hep bir ağızdan, 'Hayır, Türkiye'de Kürt sorunu yoktur' denildi. Bu konuyla ilgili görüşmelerimizde önümüze ana tez olarak terörizm ve teröristlik çıkarıldı. Kürt sorununda, örneğin ANAP yetkilisi ile görüşmemizde ana tez olarak şu ileri sürüldü: 'Kürt sorunu diye bir sorun yoktur. Bunların tümü Türktür.' (**Osvald** hayretle gülüyor)

— *Bu gezide Kürdistan'a gitmeyi planlamış mıydınız?*

— Hayır, bu gezi için bunu planlayamadık. Çünkü gezi süremiz sınırlıydı. İki hafta kaldığımız Türkiye'de, İzmir'den İstanbul'a Çanakkale üzerinden gittik. Oradan Ankara'ya geçtik. Ve tekrar İzmir'e döndük. 4 gün İstanbul'da, 2 gün ise Ankara'da ve İzmir'de kaldık. Görüşmelerimizi tamamladık.

Bu gezide özellikle Diyarbakır'a ve Doğu kesimine gitmeyi çok is-

terdim. Ama olmadı. Gidebilseydik şüphesiz bizim için ilginç olacaktı.

— *Resmi düzeyde, özellikle ticari alanda son dönemlerde İsveç-Türkiye ilişkilerindeki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?*

— Türk-İsveç ekonomik ilişkileri oldukça gelişkin bir yerde. Örneğin İsveç'in büyük şirketlerinden ASEA, İstanbul'da oldukça büyük bir ihale almış... Bunun dışında alış-veriş de oldukça boyutlu.

Türkiye'de, demokratik bir ortam için gerekli uygulamaların olmamasına, baskının devam etmesine rağmen, İsveç insanı Türkiye konusunda pozitif düşünmeye kendini zorluyor ve Türkiye'de demokratik bir gelişme olduğu umudunu taşıyor.

Biz buna karşı eleştiriciyiz. İsveç'e karşı bu konuda açık eleştirilerimiz var. Örneğin, İsveç'in Ankara Elçiliği, Türkiye'deki gelişmeler karşında oldukça sessiz ve tavırsız kalıyor. Bu konuyu parlamentoya sunacağım, raporda ele alacağım.

— *Kürt meselesini gündemleştirdiğiniz için, VPK ve özellikle siz Türk kamuoyu tarafından tanınıyorsunuz. Örneğin, Hürriyet gazetesi sizinle ilgili olarak bir keresinde, 'rezil adam' diye yazmıştı. Partinizin Kürt sorunundaki tavrı nedeniyle Türkiye'deki görüşmelerde tepkiler aldınız mı?*

— Bir şeyi bilmenizi isterim; bu gezide, bütün görüşmelerimizde oldukça açık ve net davrandık. Gezimiz parlamenter olarak, elçilik aracılığıyla yapılmış resmi bir geziydi. Az ya da çok, diğer parlamenter grupları gibi karşılandık.

Bizim, Kürt meselesine bakış açımız konusunda Türk parlamento komisyonu ile yaptığımız görüşmelerde tepki aldık. Komisyonunda yer alan iktidar partisi üyelerinden biri, görüşme esnasında tepkilerini dile getirdi. Bu kişi beni direk suçlamamakla birlikte, İsveç'i genelde eleştirdi. İsveç'in teröristlere kucak açtığını, Türkiye'de yasadışı işler yapmış teröristlerin İsveç'te kahraman ilan edildiğini belirtti. Bu tür iddialara cevabımız, bunların asılsız olduğu yönünde oldu. Görüşmelerimizde, bilakis, İsveç'in sert bir göçmen politikasına sahip olduğunu belirterek, -ki bu bizim parti görüşümüzdür- iddiaların asılsız olduğunu belirttik.

Tavrımız ve düşüncelerimiz konusunda, Biz VPK olarak, devlet yetkilileri ile görüşmelerimizde oldukça somut ve açık davrandık. Görüşlerimizi beyan etmekten çekinmedik. Şüphesiz tepkiler aldık. Bilmiyorum tanıyor musunuz? **Kahveci**, ekonomi danışmanı. Sadece

onunla görüşmemizde tepkiler gündemleşmedi. Kendisi oldukça genç olmasına rağmen, hükümetin en üst kademelerinde bulunuyor ve Amerika'da eğitim görmüş. Konuşmaları oldukça mantıklıydı ve konuşmalarında ekonomik terminolojiyi iyi kullanıyordu. Fakat hiyerarşik olarak daha alt kademelere inildikçe hükümet yetkililerinde İsveç'e karşı tepkilerinin olduğunu açıkça gördük.

— *Geziniz sonuçlarını parlamentoda gündemleştirmeyi düşünüyor musunuz?*

— Bu gezi ile ilgili oldukça iyi bir rapor hazırladık. Bu raporu parlamentoya sunacağız. Raporda, son politik durum, askerlerin fonksiyonları, çeşitli partilerin güncel durumla ilgili yaptığı belirlemelerin yanında, ilerici gazetelerle, örneğin, Gün ve 2000'e Doğru dergileri yöneticileri ile ve evinde görüştüğümüz Barış Derneği Başkanı **M. Dikerdem** ile yaptığımız görüşmeler yer alacak. Bu görüşmelerde oldukça ilginç görüşlerle karşılaştık ve rapor verdik. Örneğin, seçimlerde askerlerin partisi ANAP'ın, - ya da nasıl adlandırılır bilmiyorum- kazançlı çıkacağı, seçim yasasının ANAP lehine olduğu genel kanı. Ve eğer ANAP tekrar iktidar olur ve gücünü artırırsa, Türkiye'nin daha da dar bir ekonomik boğazda yüzeceği, baskıların artacağı ve Kürt halkına karşı sert tedbirlerin alınacağı belirtiliyor. Bütün bunlara raporumuzda da yer vereceğiz.

— *Kürtlerin durumunu da raporda ele alacak mısınız?*

— Evet, evet, kesinlikle. Çünkü bu önemli bir konu. Raporda yer alacak. Çünkü, Kürtler Türkiye'de oldukça büyük bir topluluk. Bu konuda İsveç Elçisi ile de farklı görüşlere sahibiz. Elçiyle bizim görüşlerimiz arasında büyük farklılıklar var. Bu konuyu da ayrıca raporumda ele alacağım.

— *Kürt sorunu çözülmeden Türkiye'de demokrasinin inşası mümkün mü?*

— Hayır. Buna inanmıyorum. Türkiye'de demokratik inşa için Kürt sorununun çözüme kavuşturulması gerekli. Bu da anayasada temel değişiklikleri şart koşuyor. Faşist yasalar yürürlükte olduğu müddetçe, Kürt sorunu çözüme ulaşamaz; büyük bir nüfusa sahip Kürtler, özgürce haklarını elde edemez ve Türkiye'de demokrasi inşa edilemez.

— **Kürdistan Press** aracılığıyla Avrupa'da yaşayan Kürtlere iletmek istediğiniz bir mesaj var mı?

— Bir İsveçli olarak Kürtlere bir mesaj iletmek oldukça zor. Sa-

dece şunu söyleyebilirim; Bütün Kürt toplantılarında belirttiğim gibi, Kürtler birlikte hareket etmeli, birleşmelidirler. Bu, hem Kürtler için, hem de sizin için oldukça iyi olur. Biz o zaman Kürtlere daha iyi bir şekilde yardım edebilir, Kürt sorununu daha etkin bir şekilde destekleyebiliriz. Birleşik bir Kürt hareketine destek daha kalıcı ve sağlam olabilir. Yani şunu söylemek istiyorum, mesela Filistin hareketini örnek olarak ele alalım. Filistinliler içinde farklı görüşler olmasına rağmen, hepsi FKÖ çatısı altında birleşmiş. böylece bizler, Birleşik Filistin hareketine daha etkin yardım edebiliyoruz. Kürtler de farklı görüşleri bir çatı altında birleştirebilirlerse, çok iyi olur kanısındayım.

Başka ne diyeyim. En azından ben bir İsveçliyim ve Kürt sorunu Kürtlerin sorunu..."

(**Kürdistan Press**, Sayı 24, 16 Kasım 1987 S. 4)

Kürtler'in Kürt dili, Kürt kültürü ve Kürt kimliğiyle ilgili çalışmaları sürüyor.

"Kürt Tercümanlar Erivan'da

Bilindiği gibi Kürtlerin özgür bir vatanları olmadığı için, ana dilde eğitim için pratik yapma alanı da resmi olarak bulunamıyor. Bu nedenle Kürt dili öğretmenleri gibi, Kürtçe-Türkçe tercümanlık yapan Kürtler de, pratik eğitim için Erivan'ı tercih etmektedirler."

(**Kürdistan Press**, Sayı 24, 16 Kasım 1987)

**Ermeni basını Kürdistan Press'ten
övgüyle söz ediyor. ,**

Kürt- Ermeni ilişkileri gelişiyor.
(**Kürdistan Press**, Sayı 24, s. 7)

Londra'da Kürtçe eğitim.

“Londra'nın Hackney bölgesinde bulunan Yetişkinler Eğitim Enstitüsü'nde Kürtçe dersler yapılmaya başladı. 22 Eylül'de başlayan derslere çok rağbet var. Şimdilik okulda dört ayrı ders veriliyor.

Kürtçe dersi, biri yeni öğrenmek isteyenlere ve gramer olarak verilmektedir. Kürtçe derslerin yanısıra, Kürt müziği ve Kürt folkloru dersleri de verilmeye başlandı. Ayrıca koro çalışması da yapılıyor.

Bu dersler, Hackney Yetişkinler Enstitüsü ile Komela Karkerên Kurdistan tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir. Geçen Eylül ayında, deneme olarak programa alınan dersler, başarılı sonuç alınması üzerine bu seneki programa kesin olarak alındı. Okulun yıllık bülteninde de 'Kürtçe dersler başlığı' ile basıldı.”

(Kürdistan Press, Sayı 25, 30 Kasım 1987, s. 6)

İngiliz İşçi Partisi Milletvekillerinin Kürtlerle ilgili görüşleri.

"İngiltere Kürdistan İşçi Derneği'nin düzenlendiği basın toplantısında konuşan İngiliz İşçi Partisi milletvekilleri, 'Kendi kaderini tayin, Kürt halkının hakkıdır' dediler.

İngiliz İşçi Partisi milletvekillerinden **Stuart Holland** ve **Jeremy Cornby**: '20 milyonu aşan nüfusa sahip olan Kürt halkı, dört parçaya bölünmüştür. Her dört parça da ağır baskılar altındadır.

Kürtler'in bağımsızlık mücadelesini desteklemek, insanım diyen herkesin görevidir."

(**Kürdistan Press**, Sayı 25, 30 Ekim 1987, s. 7)

“Eğer İspanyol Olsaydım.”

Metris Cezaevin'de yatan **Bertal Kocadağ**'ın, **Çağatay Anadolu**'u eleştiren mektubu, **Kürdistan Press** dergisinin 25. sayısında yer aldı. **“İyi ki İspanyol değilsiniz”** başlıklı yazısına bir cevaptı. Bu yazıda **Çağatay Anadolu**, “İspanyol olsaydım; bir Katalan ‘Ben Katalanım’, bir Basklı ‘Ben Basklıyım’ diyemediği müddetçe, ‘İspanyolum’ diyemezdim. Bask ve Katalonya özgür değilken, kendi de özgür olmayan İspanya’nın bir yurttaşı olarak kendimi özgür hissetmezdim” demektedir. (**Görüş**, Sayı 6, Mart 1987)

Bertal Kocadağ ise, eleştiri mektubunda, 1987’de artık, kavramların yerli yerinde kullanılması gerektiğini, teşbihlerle kinayelerle, Kürt sorununun anlatılamayacağını vurgulamaktadır.

(**Kürdistan Press**, Sayı 25, 30 Ekim 1987, s. 11)

Aziz Nesin, 8 yıl sonra itiraf etti: "Evet! Beşikçi'ye ajan dediğimi kabul ediyorum!"

13 Kasım 1987 tarihli ve 26 sayılı **Kürdistan Press** dergisi **Aziz Nesin**'in itirafının da yer aldığı bir yazı yayınladı. Bu yazı şöyle:

" 'O bizi Kürtlere Türk kültür emperyalizmi yapmakla suçluyordu. Kongre'de konuşmasını engelledim. Aksi halde sendika kapatılabilir-di!'

'Kürtlere karşı değilim. Bağımsız Kürdistan'a karşıyım. Buna inanmıyorum.'

Türk yazar, politikacı ve aydınları, geçtiğimiz hafta içinde, İsveç Türk İşçi Dernekleri Federasyonu'nun kuruluşunun 10. yılı nedeniyle üzerinde konuşmalar yaptılar.

'**Türkiye'de İnsan Hakları**' üzerine **Nevzat Helvacı**, '**Türkiye'de Sendikacılık ve Çalışma Yaşamı**' üzerine **Prof. Dr. Alparslan Işıklı**, '**Türkiye'nin Ekonomisi ve İşçi Dövizlerinin Ekonomideki Yeri**' konusunda **Prof. Dr. Korkut Boratav**, '**Türkiye'nin Dış Politikası**' üzerine, **Dr. Haluk Gerger**, '**Türkiye'de Basın ve Sansür**' üzerine **Varlık Özmenek**, '**Demokrasi, Göç ve Avrupa'da İkinci Kuşak Göçmenler**' üzerine **Dr. Gürbüz Vasaf**, '**Türkiye'de Kültür, Sanat ve Göçmen Edebiyatı**' konularında ise **Tahsin Saraç** ve **Aziz Nesin** konferanslar verdiler.

'**Türkiye'de İnsan Hakları**' konulu konferansta konuşan İnsan Hakları Derneği Başkanı **Nevzat Helvacı** ile ANK muhabiri arasında geçen konuşma çok ilgi çekiciydi. Esasen ANK, konuşmacıların tümüyle röportajlar yapmayı planlamıştı. Ancak alınan olağanüstü önlemler ve kafalarda taşınan kuşkuvar nedeni ile bunu gerçekleştiremedi. **Nevzat Helvacı** ile de ancak, toplantı arasında diyalog kurma olanağı bulunabildi. Doğal olarak **Nevzat Helvacı**'ya Kürt halkının durumunu sorduk.

— **Sayın Nevzat Helvacı**, TC siyasi sınırları içinde yaşayan 12 milyonluk Kürt ulusunun insan hakları üzerine görüşleriniz var mı?

— Siz bunları bana sorarsanız, ben oraya (Türkiye'ye) gittiğimde başım derde girer.

— *Evet girebilir.*

— Bak, 140. madde diye bir madde var. Oku bak neler diyor.

— *Evet biliyorum. İsmail Beşikçi bu maddeden yargılandı ve ceza aldı. Türkiye'de gerçek anlamda bir demokrasinin sağlanması halinde Kürt halkının konumu ne olacak?*

— Gerçek anlamda demokrasi kurduğumuz zaman, öyle bir sorun olmayacak. Gerçek anlamda bir demokrasi kurduğumuz zaman bunları 'rahatlıkla' tartışacağız.

Nevzat Helvacı ile ANK muhabirinin diyalogu, toplantıyı yöneten divan üyelerini bir hayli tedirgin etmişti. Değişik biçimlerde müdahale ederek, soruların bir izleyici olarak yazılı sorulmasını istiyorlardı. Bununla beraber **Nevzat Helvacı** ile kısa bir süre daha sohbet etme imkânı bulunabildi.

İnsan Hakları Derneği Başkanı sözlerini şöyle sürdürdü: 'Bak kardeşim, ben sana bir şey söyleyeyim. Bak, ben bu konu hakkında düşüncelerimi sana söyleyecek durumda mıyım? Değil miyim? Şimdi söyleyecek bir konumda değilim. Ben buradan Türkiye'ye gideceğim.'

— *Anlıyorum. Yalnız... soru sormamı istemiyor musunuz?*

— Yok! Sorarsanız doğru bir cevap alamazsınız.

— *Teşekkür ederim.*

Nevzat Helvacı'nın konuşması bittikten sonra, Kürdistan sorunu üzerine birçok soru yöneltildi. Fakat, **Nevzat Helvacı**, bu soruları yanıtlamayacağını, bir kısım sorular hakkında ise bilgi sahibi olmadığını, cevaplırsa yanlış bilgi vereceğini beyan ederek, Kürt sorunu ile ilgili soruları yanıtlamamayı tercih etti.

Ortalama günde bir konferans düzenlendiği hafta içinde, bu konferansları izleyenlerin büyük bir çoğunluğunun politik mülteciler olduğu gözlemlendi. Bu konferansların bir kısmını Türk Elçisi ile elçilik yetkilileri de izledi.

8 Kasım günü bu konferanslar dizisinin sonuncusu yine Stockholm'de, '**Türkiye'de Kültür Sanat ve Göçmen Edebiyatı**' üzerine **Aziz Nesin** tarafından verildi. Konferansa kalabalık bir izleyici kitlesi katıldı.

Konferansın ilk bölümünde genel olarak edebiyat üzerine görüşlerini belirten **Tahsin Saraç**, özellikle dil konusuna değindi.

Konferansın ikinci bölümü, izleyici soruları ve bunlara verilen cevapları kapsıyordu. Soruları yöneltenler daha çok Kürt izleyiciler oldu. **Tahsin Saraç**'a bir izleyicinin yönelttiği, '... Siz Kürt olarak, Türk dilinin gelişmesi için çaba sarf ediyorsunuz. Kürt dilinin de geliştirilmesi üzerine görüşünüz nedir?' şeklinde soru üzerine, **Tahsin Saraç** şöyle yanıt verdi: 'Ben Muş doğumluyum... Muş'ta çok Türkmen ve Çerkes vardır. Bizim aile Türkmen'dir. Hatta bunun dışında Bingöllüler de Türkmendir... Ben Kürt değilim ve Kürtçe'yi sokakta öğrendim. Aradan uzun yıllar geçtiğinden Kürtçe'yi unuttum. Şu anda birkaç cümle Kürtçe biliyorum. Fakat salonda N.'ye de söyledim. Herhalde 15 gün yanında kılırsam tekrar Kürtçe'yi hatırlarım. Ben Türküm! Türk olduğum için de Türkçe'nin gelişmesi için çalışmam doğal bir şeydir. Selçukluların ilk Anadolu'ya gelişlerinde, Erciş, Ahlat civarına yerleşen Türkler vardır. Bizimkiler oradan gelmedir.'

Daha sonra **Aziz Nesin**'e yöneltilen sorular okundu. **Aziz Nesin**'e yöneltilen iki soru, **Aziz Nesin**'in konferansa katılış amacına yönelikti. **Aziz Nesin**'e cunta lideri **Haydar Saltık**'tan, yaptığı görev bakımından bir farkı olup olmadığı soruldu. Salonda bulunan Kürt izleyicilerin genel kanısı bu iki sorunun, daha **Aziz Nesin**'e Kürt sorunu üzerine yöneltilebilecek soruları anlamsız hale getirmek için sorulduğu yönündeydi. Soru sahiplerinin de **Aziz Nesin**'in davet etmesine rağmen ortaya çıkmamaları, **Aziz Nesin**'e haklılık kazandırırken, Kürt sorunu konusunda gelebilecek ciddi soruların da anlamsız hale getirilmesine yol açtı. Zaten divanda bulunanların açıklamasına göre de, bizzat **Aziz Nesin** tarafından en başta okunması istenmişti.

Başka bir Kürt izleyicinin **Aziz Nesin**'e bir soru yöneltmesi ve **Aziz Nesin**'in soruya verdiği cevap, soruyu soran Kürdün **Aziz Nesin** ile sözlü tartışmaya girmesiyle, konferansı oldukça hareketlendirdi. Bir hayli ilginç olması açısından bu soru sahibi ile **Aziz Nesin** arasında geçen diyalogu kasetten çözülmüş haliyle yayınlıyoruz:

— Sayın **Aziz Nesin**, 1979 yılında **Türkiye Yazarlar Sendikası** Kongresi'nde, Türk bilim adamlarının onuru ve sembolü haline gelen **İsmail Beşikçi** için, 'Senin saçların sarı, gözlerin mavi, İngilizler senin gibi adamları çok severler' demiştiniz. **İsmail Beşikçi**'nin İngiliz ajanı olduğu kanaatini hâlâ koruyor musunuz?

— Bu soruyu açıklamakta yarar var. Çünkü bu, sık sık soruluyor. Söyleyeyim.. Efendim, **İsmail Beşikçi** hapishanedeysen, **TYS**

birkaç yazarı, cezaevinde bulunan birkaç yazarı onur üyesi yaptı. Kendilerine mektup yazdık. Dedik ki: Bu savaşınızdan dolayı sizi yazar olarak, **TYS** onur üyesi yapıyoruz. Bunlardan bir tanesi de **İsmail Beşikçi** idi. Sonradan **İsmail Beşikçi** yine cezaevindeyken, Taksim'de Belediye Galerisi var, resim galerisi, orada kitap sergisi açtık. **İsmail Beşikçi**'nin kitaplarını bir tepe yaptık, kalın zincirlerle çevirdik. Kocaman kilitler koyduk. **İsmail Beşikçi**'nin resmini oraya koyduk.

Sonra **İsmail Beşikçi** cezaevinden çıktı. **Yazarlar Sendikası**'nın kongresine gelmiş, ben bilmiyordum, gördüm orda. Yani şimdi anlatacağım.

Konuşuyoruz, bizim tabii şeyimizi, kongrelerimizi elbet bilirsiniz, sendikaların, öbür toplantıların kongrelerini hükümet komiseri izler. Ve teybe alır. Biz o yüzden çok defa mahkemelere gitmişizdir. 4, 5 sene sürmüştür son **TYS** davası bu teypler yüzünden. Birdenbire kürsüye çıktı bu arkadaş, ilk kez o zaman gördüm. '**Türkiye Yazarlar Sendikası** Kürdistan'a 'kültür emperyalizmi götürüyor' dedi. Ve yalnız bu kadarla kalmadı, başladı propaganda yapmaya.

Bundan önce bir parti, TİP, sadece bu Kürt sorunu yüzünden kapatılmıştı. Benim görevim sendikayı kapaltırmak değildir. Bir gerçek söylenir, ama söylemenin bir yeri ve zamanı vardır. Hemen indirdim, ben sendika genel başkanı olarak, sendikayı savunacağım. Şimdi ben buradan çıktığım, burada sizle konuşurken, buranın adabına, buranın usulüne, genel kurallarına aykırı şeyler söyleyemem. Sendikanın kongresinde, genel kongresinde, bir yazar, bir sendikanın onur üyesi yapılmış, kendisine böyle şey yapılmış, bunu söylememesi si gerekirdi.

Kaldi ki söylediği doğru değildi. Çünkü o dostunu düşmanını bilmiyordu. Biz hiçbir zaman Kürt halkının karşısında olmadık. Kendisini destekleyen, tabii kendisi değil, Kürtleri destekleyen insanlara karşı, bizi kültür emperyalisti olarak söyledi.

İndirdik. Sonra bu söylediğiniz sözü ben söyledim. **Tahsin** de tanıktır. Ankara'da, kızdığım için inanarak söylemedim. 'Sen' dedim, 'Yahu seni biz savunuruz. Türküz. Bir kere sen mavî gözlü, sapsarı saçlısın sen, ben senden kuşkulaniyorum' dedim. 'Sen belki ajansın' dedim.

Tabii bunu, ben onu biraz aşağılamak için Sanat Sevenler'de söyledim. Ben bunu herkesin içinde söyledim. Tabii inanarak söylemedim. Kesinlikle inanarak söylemedim...

Sendikamızın iki ay önceki kongresinde de **Beşikçi** hapishaneden çıkmamıştı. Gereken yardımları kendisine yapılması kararı aldık. Lütfen rica ederim, açık ve doğru olalım. Biz **İsmail Beşikçi**'nin karşısında değiliz... ama doğru olmak, namuslu olmak gerekir. İşte açık açık olayı anlattım size. Siz tasvip ediyor musunuz? **TYS**'nin kongresinde, kendisini onur üyesi yaptığımız, böyle sergi açtığımız bir insan, kürsüye çıkacak da, orada Kürt propagandası yapacak, sendikayı kapattıracak. Ve bize diyecek ki, siz **TYS** olarak kültür emperyalızını yapıyorsunuz. Bu güzel bir şey midir? Bakın ben ona söylediğimi söylüyorum; 'Sen' dedim, 'olsa olsa İngiliz ajanı olabilirsin' dedim. O da bana cevap verdi, tabii üzülerek, tabii, 'Belki öyleyimidir' dedi. O da kibarlık gösterdi ayrıca.

(**Aziz Nesin** bu açıklamalarından sonra, izleyiciler içinden biri şu konuşmayı yaptı:)

— Bu soruyu ben sordum. Açık yüreklilikle ve doğru konuşmalısınız. **İsmail Beşikçi**'yi **TYS** onur üyeliğine öneren siz değilsiniz. Onu öneren **Yalçın Küçük** ve **Adnan Başer Kafaoglu**'dur. Siz de buna karşı çıktınız, reddettiniz...

Taksim Sanat Galerisi'nde, **İsmail Beşikçi**'nin kitaplarını zincirleyip sergileme yürekliliğini gösteren siz değilsiniz. Onu yapanlar Komal Yayınevi'nin sorumlularıdır. Onlar da bugün cezaevinde yatmaktadır. Siz de o yürek var mıydı? Komal Yayınevi'nin kitaplarını zincirleyip Taksim'de bilmem nerede sergileyip önünde durmak. Böyle bir yürek yoktur sizde. Bunlara sahiplenemezsiniz.

(İzleyicinin konuşması divan üyelerini şiddetli biçimde rahatsız etti. Konuşması engellenmek istendi. Salondan dışarı çıkarılması için müdahaleler oldu. Ancak izleyici konuşmasını sürdürmek istiyordu. Şöyle devam etti:)

— Ayrıca siz hangi şekilde Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını açıkça savundunuz? (Divan üyeleri konuşmayı kesmek istiyor) Demokrasi mücadelesi veriyorsanız, bırakın bu işi demokratikçe tartışalım. Sayın **Aziz Nesin** açık yüreklilikle şunu söylüyor musunuz? Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kabul ediyorum. Bağımsız demokratik bir Kürdistan'ın kurulmasından yanayım, bunu diyor musunuz? Bunu Türk sosyalistleri diyebilir, bu onların görevidir. Yaz siz..?

— Siz bunu yalandan söylediniz sayın **Aziz Nesin**. **Türkkaya Ataöv** de bunları **İsmail Beşikçi**'ye söyledi. Kalkıp ona yazdı, sömürgeci BAAS'ı övdü.

Bizim yaşıma bakıp, lafımızı kesip, siz bunları bilemezsiniz, demeyin...

(Divan: Ne yapalım yahu, kalkıp aşağı mı inelim?)

... Sizin söylediklerinizi size hazırlatıyoruz. Başka bir şey yapmıyoruz! Açık yüreklilikle söyleyin. O konuda **Yalçın Küçük** ile **A. Başer Kafaoglu** onu önermediler mi? Onun kitaplarını, siz burada zıncırladığınızı söylüyorsunuz. **Beşikçi**'nin portresini de önüne astığınızı söylüyorsunuz. Onu yapan siz miydiniz? Yoksa bugün Diyarbakır zindanlarında Komal Yayınevi'nin yayınladığı kitaplardan dolayı kahır çeken, işkence gören, bütün duyularını kaybeden insanlar mı yaptı?

(Divan müdahale ediyor.)

Aziz Nesin:

— Teşekkür ederim, çok, çok, tamam, tamam bi dakika, bi dakika.

Ben Kürdistan, diyor ki, yüreksizsin diyor. Olabilir yani. Sen yüreklisin. Ben Türkiye'den geliyorum. Bakın arkadaşlar ben Türkiye'den geliyorum. Türkiye'ye gideceğim. Sizin içinizde milli emniyet ajanları vardır. Ben bu kadar rahat konuşuyorum. Yüreksiz **Aziz Nesin** böyle konuşuyor. Ben Bağımsız Kürdistan'ı savunmadım. Çünkü ondan yana değilim. Hakkım değil mi? Ben Kürtlerin hakkının verilmesinden yanayım. Ama o arkadaş bundan yana olabilir. Olsun. Bu özgürlük yok mu? Ben Bağımsız Kürdistan'dan yana değilim. 2000'e Doğru dergisindeki bu sorudan, Kürt sorunu için sorudan ötürü hakkımda soruşturma açılmış bir adamım ben... Bu kadar yürekli insanlar niye gelip böyle Stockholm'da bağırıyolar, Berlin'de bağırıyolar da, İstanbul'da, Ankara'da bağırıyolar?

Soru sahibi:

— Biz bunun faturasını Türkiye'de verdik. Sırtımızda hâlâ işkence izleri taşıyoruz. Biz I. Şubelerden, işkencelerden, hapislerden geçtik. Oralarda biz, bunların, savunucularımızın hesabını verdik. Eğer bugün Stockholm'a gelmişsek, bunların faturasını vererek geldik.

Aziz Nesin:

— Buraya tartışmaya gelmedik. En sonunda burada bu konuşma biter, buradan gittikten sonra ne kadar berbat bir herif, ne kadar cahil dersiniz... Bu, herkesin özgürlüğü içerisinde.

Bu tartışmadan sonra söz alanı bir yönetici, 'Bu tür soruları öne

almamız istendi. Şimdi de yumuşak sorulara geçelim' dedi. Yumuşak sorulara geçildi.

Sorulan bir soru üzerine **Aziz Nesin** şu belirlemeyi yaptı: 'Ben Atatürkçü değilim. **Atatürk**'e büyük saygım var. **Atatürk** anlaşılmasından, gerçek değeri verilmeden, Türkiye'de herhangi bir ileri adım atılamayacağına inanıyorum... Atatürkçülük bir doktrin olmadığı için ben Atatürkçü değilim.'

Toplantı arasında, yukandaki tartışmalardan ötürü bir grup, Kürtler adına, divana verilen bir yazılı mesaj ile, **Aziz Nesin**'i rahatsız eden tartışma ve sorulardan yana olmadıklarını belirttiler."

S. Baran'ın Yazısı: "İsveç'e Türk Çıkartması ve 'Yürekli Demokratlar.' "

"İlla Viyana kapılarına dayanmak gerekmiyordu. Bu kez de Stockholm kapılarına dayanmışlardı. Atalarından aldıkları bu tarihsel gelenekle, bu kez kılıçlı kalkanlı değil, sazlı sözlü, hukukçusundan ekonomistine, sendikacısından dış politika uzmanına ve yazarına kadar hepsi gelmişlerdi veya getirtilmişlerdi (!) ama hepsinde ortak birçok özellik vardı. Bir kere hepsi 'sol'cuydu, 'demokrat'tı. Hepsi de Türkiye'de 'demokrasi mücadelesi' veriyordu. Bir bakışta insan neler düşünmüyordu ki; bu vefalı insanların nice zorlu bir mücadelenin içinde oldukları, kelle koltukta neler yapıp neler ettiklerini, bir bir gözlerinin önünden bir film şeridi gibi geçirebiliyordu insan...

Şaşmamak elde değildi. Faşist cunta nasıl oluyordu da, bu insanların buralara gelip konferanslar vermesine izin verebiliyordu. Konferans vermesini bırakalım da, pasaport nasıl verebiliyordu? Zaten ilginç olan yalnız bu da değil ki; ülkede faşizmi yıkmak için stratejiler çizen partiler bir çırpıda, 'demokrasinin yerli yerine oturması için ülkeye dönme ve legal Komünist Parti kurma' kararı bile almışlardı.

Bir dizi konferanslar verildi, durdu. Öyle ki, konuşmalar özenle hazırlanmıştı, hangi sözün Türk Ceza Kanunu'nun bilmem kaçınıcı maddesine aykırı düşmeyeceği, neyi söylersem suç teşkil etmeyeceği hesaplanmış bir şekilde konuşuldu. Tabii her şeyin istenildiği gibi rayında gitmesi olmazdı. Bundan evvelki çıkartmalarda nelerle karşılaşıldığı, nelerin olduğu, işin ustaları tarafından bir bir anlatılmış, taktikler verilmişti.

Bu konferansların izleyicilerinin büyük bir kısmı ise, İsveç'te oldukça yoğun bir mülteci kütlesine sahip olan Kürtlerdi. Demokrasi mücadelesi verildiği için, konferansların gidişatı da demokratik (!) olmalıydı. Herkes soru sorma hakkına sahipti. Soruları yanıtlamada

da... Konuşmalarda özellikle 'Kürt' 'Kürdistan' sorunundan kaçınan, meseleleri yuvarlak laflarla geçiştiren konuşmacılar, izleyicilere nasıl 'yürekli birer demokrat' olduklarını da göstermeyi ihmal etmiyorlardı. Öyle ki, devlete hangi raporları sunduklarını, hangi olayların üzerlerine gittiklerini, ne cevaplar aldıklarını, devlet makamlarının kendilerini nasıl tehdit ettiklerini bir bir anlatıp durdular. Konferans sonrası kendilerine Kürt ve Kürdistan sorunu ile ilgili gelen sorulara bilgi sahibi olmadıkları (!) gerekçesiyle cevap vermediler. Türkiye'de insan hak ve özgürlükleri hakkında konuşan İnsan Hakları Derneği Başkanı **Nevzat Helvacı**, TC sınırları içinde yaşayan Kürt halkının insan hak ve özgürlükleri konusunda bilgi sahibi değildi. Bir dış politika uzmanı olarak gelen **Haluk Gerger**, TC'nin Kürdistan sorununa bakışı konusunda bilgi sahibi değildi!

Sayın **Aziz Nesin** ise, 8 yıl aradan sonra **İsmail Beşikçi**'ye ajan dediğini kabul ediyordu. Önemli değildi! TC de TKP ile beraber 60 yıl **Şeyh Said**'e İngiliz ajanı dememiş miydi? Sol ise, bütün bir tarih boyunca bu hesaplaşmanın kıyısından köşesinden geçip gilmeyi denemiş, sonuçta Kürt direnme hareketleri olgusunu kabul etmişti. 'Ajanlık' suçlamasını 8 yıl önce Ankara Sanat Sevenler Kulübü'nde, 'kalbimden gelmeyerek' söyleyen Aziz Nesin de Stockholm'de bunun bir kızgınlık sonucu olduğunu söylüyordu. Ne iyi!!!

Sayın Aziz Nesin bunu itiraf etmesine etti ama, aynı zamanda kalbinden gelmeyerek, bu itirafına iftiralar da ekledi. Demek ki bu itirafına eklediği iftiraların tekzibini yapmak için, bir 8 yıl daha beklememiz gerekecekti!

Neydi **Aziz Nesin**'in itiraflarına eklediği bu iftiralar?

Sayın **Aziz Nesin**'e sorulan soru **İsmail Beşikçi** olduğu için, Sayın **Nesin** de, **İsmail Beşikçi**'ye yaptığı yardımları anlatmadan duramazdı ya. 1979 yılında, **Türkiye Yazarlar Sendikası** Kongresi'nde **İsmail Beşikçi**'yi sendikanın onur üyeliğine önerdiğini, bununla da kalmayıp, yine 1979 yılında, İstanbul'da açılan kitap fuarında, hatta, yer ve zaman belirterek Taksim Belediye Galerisi'nde **İsmail Beşikçi**'nin yasaklanmış kitaplarını zincirlere bağladığını ve Beşikçi'nin portresini de kitapların üzerine asarak, **İsmail Beşikçi**'ye yapılan baskıları protesto ettiğini bir bir anlattı.

Bu iftiraların itiraflarının 8 yıl beklemeye tahammül edemeyen soru sahibi çıkıp da, Sayın **Aziz Nesin**'e olayların öyle değil de böyle olduğunu açıklayınca işin rengi değişiverdi.

Evet, doğrudur. **İsmail Beşikçi**, **Türkiye Yazarlar Sendikası** onur üyeliğine önerilmişti. Ama Beşikçi'yi öneren, yazar **Yalçın Küçük** ile **Aslan Başer Kafaoglu** idiler. Bu öneriye karşı çıkan da, 8 yıl sonra **Beşikçi**'ye ajan dediğini itiraf eden 'yürekli demokrat' **Aziz Nesin**'di.

Hadi bu da neyse, **İsmail Beşikçi**'nin kitaplarını zincire vuran Sayın **Aziz Nesin** değildi. **Beşikçi**'nin kitaplarını zincire vuran, onun kitaplarını basan, dağıtan ve bu eylemlerinden dolayı ceza alan Komal Yayınevi'nin sorumlularıydı. Ve şu an bu sorumlu kişiler Diyarbakır ve İstanbul'da Metris Cezaevi'nde bulunmaktadır...

Bu açıklamalar da bazılarını rahatsız etti. O'na puan kazandıracak, manevra alanı açacak 'pis' sorular sorarak, ortalığı bulandırmak istediler. Bunu başardılar mı bilemem. Ama bu saatten sonra **Aziz Nesin**'in, **İsmail Beşikçi**'ye ajan dediğini kabul etmesi de pek hoş bir şey değildi doğrusu. Onlar bir pusula yazarak, **Aziz Nesin**'i itirafa zorlayan tavırları tasvip etmediklerini belirtmekten geri kalmadılar.

Doğru ya, Kürtlerin varlığının tartışıldığı bir dönemde, "Kürtler vardır, sosyolojik temelleri şu nedenlere dayanır" diyerek hapislere giren, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kayıtsız şartsız savunan, Kürdistan sorunu nedeniyle ömrünün yarısını cezaevlerinde geçiren bu kişi Sayın **Aziz Nesin** değil miydi?

Maalesef bu kişi **Aziz Nesin** değildi. Bu nedenle olsa gerek, bu tür insanlara sorulması gerekli değildi! Ayrıca İnsan Hakları Derneği Başkanı'na, 'Kürtlerin insan hak ve hürriyetleri' konusunda soru sormaya gerek yoktu. Dış politika uzmanına 'Türk ordusu Güney Kürdistan'ı işgal edecek mi?' diye soru sormaya gerek yoktu... Kürt asıllı bir dilciye 'sen Kürt asıllı bir Türk yazar değil misin?' demenin ne anlamı olabilirdi ki...

Bu uzman demokrat insanlar misafirlerdi, yarınlara ülkelerine döneceklerdi. Ya yanlışlık eseri bir şeyler söyleselerdi, ne olurdu o zaman? Bu durumu vicdanımız kaldıracak mıydı?

Evet, işte demokrasi uğruna Stockholmlere bile gelen demokratların ne tür bir demokrasi mücadelesi verdikleri belliydi.

Bu uzman demokratlar, demokratik bir Türkiye'nin yaratılmasının koşulunun, demokratik bir Kürdistan'dan geçtiğini, Kürt halkının özgürlüğü sağlanmadan Türk halkının özgür olamayacağını, Türkiye'de demokrasi mücadelesi adına, burjuvazinin çizdiği sınırlar

içinde hareket etmenin demokrasi mücadelesi olmadığını gayet iyi biliyorlardı. Ve bu 'yürekli uzman demokratlar' Kürdistan sorununda turnusol kağıdı gibi renk vermekten kendilerini ne zaman kurtaracaklarını hiç düşünmüşler miydi?"

(**Kürdistan Press**, Sayı 26, s. 11)

**Paris Kürt Enstitüsü'nün Kürt Dili Çalışmaları:
Barselona Semineri.**

“Özerk Katalonya Cumhuriyeti'nin katkısıyla Paris Kürt Enstitüsü'nün Barselona'da düzenlediği seminerde, Kürt dilinin sorunları tartışıldı.

Konferanstan sonra, Kürt dilbilimcileri Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın davetine katıldılar.

Paris Kürt Enstitüsü'nün, Özerk Katalonya Cumhuriyeti'nin katkısı ile düzenlediği ikinci dil seminerinde, yazı diline esas alınacak siyasi, hukuki ve idari kavramlar tartışıldı.

Üzerinde anlaşma sağlanan bu terim ve kavramlar önümüzdeki günlerde özel bir bültende yayınlanacak.

Geçen yıl düzenlenen seminerin ürünleri ise, Kurmanci isimli bir bültende yayınlandı. Bu bültende, Kürtçe isimleriyle devletler, başşehirlerinin bulunduğu bir de dünya haritası var.”

(**Kürdistan Press**, Sayı 27, 27 Kasım 1987)

“Avrupa'nın Gözü Türkiye'de.”

“Türkiye'nin Ortak Pazar'a girmesi durumunda 15 milyon işsiz bir anda Avrupa'ya doluşmasının dehşeti içinde bulunan Avrupa burjuvazisi; politikacısı, gazetecisi, sendikacısı ile Türkiye'ye demir attı.

Ortak Pazar için, Komünist Parti'ye serbestlik tanımının yeterli olmayacağı, Kürt halkının varlığının da resmen kabul edilmesinin şart koşulduğu projeler tartışılıyor!

Türkiye'ye giden heyetler, seçimlerden sonra işbaşına gelecek hükümetten göstermelik bir af çıkarmasını isteyecekler. Böylece Avrupa'daki politik mültecilerin geri gönderilmeleri mümkün olabilecek.”

(Kürdistan Press, Sayı 27)

Aziz Nesin ve öteki Türk "demokrat"ları, Avrupa'da resmi ideolojiyi yayma faaliyetlerini sürdürüyorlar.

"Atatürk de Sosyalistti.

Stockholm'dan sonra Hollanda'da konferanslarına devam eden **Aziz Nesin**, Kürt sorunu ile ilgili tepkici tavırlarını sürdürmeye devam etti. Sorulan sorulara kısaca, 'Bağımsız Kürdistan'dan yana değilim. Kürtler hakkında fazla bir şey söylemek istemiyorum' şeklinde cevap veren **Aziz Nesin**'den sonra söz alan **Tahsin Saraç**, uzun uzun **Atatürk**'ü anlattı. Kendisinin sosyalist olduğunu belirten **Tahsin Saraç**, konuşmacıların eleştirisine neden oldu. **Atatürk**'e övgüleri sürerken, dinleyicilerden birinin 'Dersim'de akan kanlar ne oldu?' biçimindeki sorusu üzerine toplantının havası gerginleşti. Ve **Tahsin Saraç** mikrofonu **Aziz Nesin**'e devretti. **Aziz Nesin** ise, 'Kardeşim, ben sizi buraya çağırmadım ki... Beni dinlemek zorunda değilsiniz' dedi.

Daha sonra bir dinleyici ile **Aziz Nesin** arasında şöyle bir konuşma geçti.

— Burada kültür sorununu tartışacağınızı söylediniz. Ama Atatürkçülük yapıyorsunuz. **Atatürk**'ün sosyalistliğini, devrimciliğini anlatıyorsunuz. Kürtlerle ilgili soruları da cevapsız bırakıyorsunuz. **Atatürk**, her şeyden önce bir Kürt celladıdır. Madem demokratsınız, bilim adına yola çıktığınızı iddia ediyorsunuz, bilimsel olmanın asgari ölçülerine de uymak zorundasınız. Oysa siz, kültür sorunu adı altında Kemalizmın propagandasını yapıyorsunuz.

Aziz Nesin ise şöyle konuştu:

— Bakın arkadaşlar, ben Bremen'de de bu tür sorularla karşılaştım. Bir bayan bana Kürtçe bir soru yöneltemeye kalkıştı. Ancak ben sordum. 'Türkçe bilmiyor musunuz!' O ise biliyorum ancak Kürtçe'yi yeğlerim, diyerek bana hakaret etti. Biliyor musunuz bu bayan kim? Üniversitede Türkçe dersi veren ve aynı zamanda öğretim üyesi ve bir Alman'ın karısı ve Türkçe'den ekmeek parası kazanan biri...

Aziz Nesin daha sonra, **Kürdistan Press** gazetesini göstererek:

— Bakınız burada baştan sona kadar bana hakarete bulunulmuştur... Burada **İsmail Beşikçi** hakkında dayanışma mesajının **Aziz Nesin** tarafından reddedildiği yazılmaktadır. Bu büyük bir iftira ve yalandır. Onu onur kurulu üyesi yaptık. Sonra kongreye geldi ve bizi kültür emperyalizmi yapmakla suçladı. Ben de onun konuşmasını engellemeye çalıştım.”

(**Kürdistan Press**, Sayı 27, s. 3)

Kürdistan Perss Çalışanları'nın Aziz Nesin'e "Açık Mektup"u.

"Sayın **Aziz Nesin**,

Hollanda'nın Arnhem kentinde, konuşmanızda **Kürdistan Press**'i göstererek, '... Bu gazete yalan dolanla bana hakaret ediyor' dediniz.

Konuşmanızı izleyen **Kürdistan Press** muhabiri, uyguladığınız yöntem nedeni ile size cevap vermedi.

Çünkü bu konferanslarınızda, karşılıklı diyalog yerine yazılı soru sorma yöntemini uyguluyordunuz. Cevap verme ihtiyacı içinde olanların seslerini size duyurabilmeleri için yüksek sesle konuşmalarını ise eleştiri konusu yapıyordunuz. Bu nedenle yukarıda sözü edilen iddianızla ilgili olarak iki noktayı kamuoyu önünde bu açık mektupla duyurmanın daha yararlı olacağını düşündük.

Bildiğiniz gibi İngiltere'de yaptığınız bir konuşma nedeni ile gazetemizde sizinle ilgili şu satırlar yer almıştır:

'**Aziz Nesin** bazı şeyleri unutuyor. Örneğin, **İsmail Beşikçi**'ye senin saçların sarı, gözlerin mavi. Olsa olsa sen İngiliz ajanı olabilirsin, dediğini unutuyor.'

Bu konuyu Stockholm'de itiraf ettiniz. **İsmail Beşikçi**'ye ajan dediğinizi, ancak, bunu kızgınlık sonucu söylediğinizi belirttiniz.

İkinci olarak, sizinle ilgili gazetemizde yer alan diğer iddia ise, **TYS** Başkanı olarak **İsmail Beşikçi**'ye çekilmesi önerilen dayanışma mesajının çekilmesine karşı ve engel olusunuz. Bu iddia gazetemizin ortaya attığı bir iddia değildir. İddia **Yalçın Küçük**'e aittir. Gazetemizde yayınlanan bir röportajında **Yalçın Küçük** şunları söylüyor:

'**Beşikçi** tutuklanmış, Toptaşı Cezaevi'ne alınmıştı. Bunun üzerine 'geçmiş olsun' şeklinde dayanışmayı gösteren bir telgraf çekilme önerisini **Bilgesu Erenus** ve **A. B. Kafaoğlu** önerge olarak sundu. Ama, **TYS** Başkanı sıfatı ile **Aziz Nesin** reddetti. Tartışma çıktı, ama sonuçta kabul edilmedi."

Eğer bu belirlemenin yalan dolan olduğu iddiasındaysanız, herhangi bir biçimde bu olayın olmadığını belirleyiniz. Tersî durumda gazetemize yalan dolanla hakaret ettiğinizi kabul etmek durumunda-sınız.

Bunların dışında gazetemizde sizinle ilgili olarak yer alan metin-lerin tümü teyp bantlarından aynen çözümlenerek yayınlanmıştır. Kasetler arşivimizde durmaktadır. Size ait olmayan herhangi bir keli-me varsa lütfen bildiriniz.”

(Kürdistan Press, Sayı 27, S. 3)

“Doğu Edebiyat Seferi”, Aziz Nesin vb.

“Önce İngiltere’de, sonra Almanya’da ve nihayet İsveç’te **Aziz Nesin**’in verdiği konferansları gerektiği biçimde okuyucularımıza duyurmaya çalıştık. Bu konferansları verirken, özellikle **Aziz Nesin**’in konuşmalarının teyipten çözülmüş - ve tek bir kelime değiştirmeden metinlerini verdik. Bunlara ek olarak Sayın **Aziz Nesin**’in **İsmail Beşikçi**’ye ilişkin suçlamasını da hatırlatma ihtiyacını duyduk. Gazetemiz çalışanlarının bir bölümü, **Aziz Nesin**’in Kültür Müsteşarı olarak görev yaptığı **Ecevit** Hükümeti döneminde kapatılan ve yayın şartları ortadan kaldırılan Komal Yayınevi’nde de çalıştıkları için, bu konuya özel bir önem vermekteydiler. Konu, unutulup bir kenara atılacak cinsten bir konu değildi. **Şeyh Said** direnmesinden bu yana, bir devlet politikası olarak sürdürülegelen propagandaydı. **Aziz Nesin** de, aynı propagandayı rahatlıkla sürdürmüş oluyordu. Bu, Türkiye’nin yetiştirdiği nadir değerlerden biri olan **İsmail Beşikçi**’ye karşı yapılmıştı. Suçlama, bizim anlayışımıza göre politik ve ideolojik bir suçtu. **Aziz Nesin** bu tavrı ile suç işlemişti ve bunu soruşturmak ve giderek mahkûm etmek de bir görevdi. Hemen altını çizelim ki, sorunun, **İsmail Beşikçi** ile doğrudan bir ilişkisi yoktu. Esasen **İsmail Beşikçi** bu tür hafiflikleri ciddiye almayacak kadar ciddi bir baskı altında bulunuyordu zaten. Zaten sorun, Kürt hareketinin Türkiye’deki konumu ile ilgiliydi. Demokratların bir sorunu idi. Sosyalistlerin bir sorunu idi. Bilindiği gibi **Şeyh Said** hareketinden sonra, Kürtlerin dışardan kışkırtıldığı, özellikle İngilizler tarafından kışkırtıldığı görüşü yalnızca Türkiye’nin değil, uluslararası kamuoyunun da, SSCB’nin de ortak görüşü haline gelmiş, getirilmişti. 70 yıl bu suçlama ile mücadele edildi.

Aziz Nesin de, bu 70 yıl içinde Türk üniversitelerinden yükselen tek eleştirici sesin sahibi olan **Beşikçi**’yi, Kürdistan’ın sosyo-ekonomik sorunlarını incelemesi nedeni ile, bu iddia ile suçlama hafifliğini göstermişti. Bunu, şu ya da bu biçimde açıkladık. Tartıştık.

Ne Kürt hareketinden ve ne de Türk solundan konu ile ilgili tutarlı bir tavır gelmedi. Konu kendi içine kapatıldı.

Nihayet **Aziz Nesin**, Stockholm'de verdiği konferansta, sorulan bir soru ile ilgili olarak, -Biraz karşılıklı tepkiler içinde olunmasına karşın- itiraf etti. 'Ben O'na, *'yahu senin saçların sarı, gözlerin mavi dedim. Sen olsa olsa İngiliz ajanı olabilirsin'* dedim' dedi.

Ve sözlerine devam ederek, konuyu karıştırabildiği kadar karıştırdı. İnsanların kafasında, **İsmail Beşikçi**'nin **TYS**'yi (**Türkiye Yazarlar Sendikası**) sabote ettiği, MİT'e malzeme verdiği gibi kuşku, şaibeler yarattı. Bunu yaparken de, olayı ters-yüz etmekten geri durmadı.

Aziz Nesin şöyle konuştu: 'Birden bire kürsüye çıktı bu arkadaş, ilk kez o zaman gördüm. *'TYS Kürdistan'a kültür emperyalizmi götürüyor'* dedi. Ve yalnız bu kadarla da kalmadı, başladı propaganda yapmaya. Hemen indirdim. Ben sendikanın genel başkanı olarak sendikayı savunacağım. Sendikanın genel kongresinde, bir yazar, sendikanın onur üyesi yapılmış, bunu söylememesi gerekir."

Şimdi konuyu tartışabiliriz, Sayın **Aziz Nesin**. Siz ki, demokrasi mücadelesi verdiğinizizi ısrarla iddia ediyorsunuz. İnsanların düşüncelerinden ötürü suçlanmaması gerektiğinden, insanların düşüncelerini serbestçe ifade etme özgürlüğünden söz ediyorsunuz.

Bir yazar, mensubu olduğu sendikanın genel kongresinde konuşamazsa, nerede, nasıl konuşsun? Suçlandığınızı iddia ediyorsunuz. Mümkün, Siz de ona cevap verme hakkına sahiptir. O'nun konuşmasını engelleme, hele hele generallerin yöntemi ile 'indirme'ye hangi hakla cesaret ettiniz? **Beşikçi**, sizi Kürdistan'a kültür emperyalizmi götürmekle mi suçlamıştı? Götürmediğinizi açıklayabilir, kendinizi savunabilirdiniz. Ama diyelim ki, o günün şartlarında Kürdistan demezdiniz de, Doğulu halkımız derdiniz! Sonuç olarak siz de kongrede konuşma hakkına sahiptir. Bunu yapmadınız. Ama, bir bilim adamını, uğruna zindanlarda çürütüldüğü düşüncelerini ifade etme özgürlüğüne saldırdınız. Şimdi, üstelik bunu savunmaktasınız. Çok kullanılan bir özdeyiş vardır. Bilirsiniz: 'Şikayet arzederken merdi kipti sirkatin söyler' derler. Eylemenizi savunurken, aynı duruma düşüyorsunuz. 'İndirdim' diyorsunuz. İradesi kongre delegelerine terk edilmiş bir toplantıda bu tavır, despotça bir müdahale değil midir. Kongre delegelerinin ifadesini hiçe indirmeye değil midir? Bir delegenin söz hakkına, düşünce, ve kanaat özgürlüğüne anti-demokratik,

diktatörce el koyma değil midir? Bunu nasıl savunabilirsiniz? Ayrıca, 'başladı propaganda yapmaya' diyorsunuz. Biliyor musunuz ki, **Beşikçi** bütün hayatı boyunca propaganda yapmamış bir insandır. Böyle bir eğilimi de yoktur. Bu tür bir ihtiyaç içinde de değildir. Bu bizim yargımız değildir. Türkiye dahil, konu ile ilgilenen herkes bu gerçeği bilir. **Beşikçi**'nin propaganda yaptığını iddia edenler, siyasi polisler, askeri ve sivil savcılardır. Bunu suç kabul edip ceza verenler de o mahkemelerin yargıçlarıdır. Bu tür suçlamaları, yurt dışındaki şakşakçı 'politik' dinleyicilerimize yaparken, savcılarla, hakimlerle, siyasi polis mantığı ile aynı seviyeye düştüğünüzü görmüyorsanız, burada onu hatırlatmış olalım.

'Eğer konuşsaydı sendika kapatılırdı.' 'TİP de bu yüzden kapatılmıştı' diyorsunuz.

Önce, kongrede bir delegenin konuşması ile sendika kapatılmaz, Sayın **Aziz Nesin**. Şayet kongreniz bu konuşmaya katılsaydı, bu konuşmanın içeriğini karar olarak benimseseydi kapatılabilirdi. Bu da, yalnızca varsayımlar tabii. Hiçbir şey de olmayabilirdi. Ama, siz de çok iyi biliyorsunuz ki, bir konuşma konuşmacıyı bağlar. Kongrelere konan teypler, konuşmacıların konuşmalarını kaydetmek içindir. Kaldı ki **Yazarlar Sendikası**'nın diğer sendikalardan oldukça önemli bir farklılığı vardır ki, delegeler genellikle orada konuştuklarını, daha önce şu ya da bu biçimde yazmış, açıklamış ve yayımlamışlardır. Bu bağlamda mantığınızın hiçbir tutarlı tarafı olmadığını kabul etmek zorundasınız. Ayrıca tavrınızın son derece anti-demokratik ve despot-ça olduğunu da...

Kaldı ki Sayın **Aziz Nesin**, sendikanız kapatıldı. Bu kongreden çok sonra ve çok değişik nedenlerle sendikanızı kapatanlar, siyasi iktidara el koyan Atatürkçü generallerdi. Siz 7 yıl kapalı kaldınız. Bunu sık sık tekrarlıyorsunuz. Ama konuşmasını engellediğiniz **Beşikçi**, aynı dönemlerde zindanlarda yattı. Sizin özgür bir ortamda, demokratik bir kongrede tahammül edemediğiniz düşüncelerini sıkı-yönetim mahkemelerinde savundu. Bunlar propaganda sayıldığı için de ağır şekilde cezalandırıldı. Tabii orada da sık sık sözü kesildi. Duruşma salonundan dışarı atıldı. Dahası, gönderildiği cezaevlerinde eğitilmiş gardiyanlar tarafından anadan üryan soyulup, dayak atıldı. Yazmasın diye ellerine vuruldu. Düşünme yeteneklerini kaybetsin diye kafasına vuruldu.

Tabii **Beşikçi** bir politikacı, mizah yazarı değildi. Bir bilim adamı

idi. Ve her gerçek bilim adamı gibi, inandığı bilimsel görüşlerini savunma konusunda tavizsizdi. Tarihte görülen yüzlerce örneği gibi, zulmün, kaba kuvvetin önünde düşüncelerini eğip bükmedi. Zamanı mıdır, değil midir tartışmalarına girmedir. Açıktır ki, o böyle davrandığı için, siz bugün en azından Türkiye’de bir Kürt gerçeğinden, bir Kürdistan olgusundan söz edebilmektesiniz. Çünkü, bütün bir yazarlık hayatınız boyunca konu ile ilgili herhangi bir yazınız veya görüşünüz olmuş değildir.

İkide bir, ‘Siz tutmuş adamı onur üyesi yapmışsınız, o da gelip işte böyle şeyler konuşuyor’ diyerek bunu bir övünme ve suçlama nedeni haline getirmenize de gerek yok. **Beşikçi** Dünya Yazarlar Birliği’nin onur üyesi idi. Siz de Atatürkçü generaller tarafından kapatılmış bir sendikanın başkanı idiniz. Gittiğiniz her yerde size **Beşikçi** soruldu. Doğru olan da buydu. Bir yazar zindanda yatıyordu. Yazarlar Birliği Başkanı’nın konu ile ilgili görüşü vardı elbette. Ayrıca dünya yazarları konuyu her düzeyde tartışır, dayanışma kampanyaları sürdürürlerken, yazarın üyesi olduğu ve sizin başkanı olduğunuz sendika ne yapmaktaydı acaba? Kaldı ki **Beşikçi** ile ilgilenme ihtiyacı duyan yazarlar da vardı. Fakat esas baskı dünya yazarlarından geliyordu. Yapacak hiçbir şey yoktu. **Beşikçi** doğal olarak **Türkiye Yazarlar Sendikası**’nın onur üyesi idi. Bunu onayladınız.

Her neyse, şimdi esas konumuza gelelim. ‘Kongre’ye geldi, O’nu ilk defa orada gördüm’ diyorsunuz. Doğru değil, Sayın **Aziz Nesin**, Siz **Beşikçi** ile kongreden çok önce, Ankara Sanat Sevenler Kulübü’nde tanıştınız. O’na orada hakaret ettiniz. Kongre bundan çok sonra yapıldı. Kongrede, Sanat Sevenler’deki hafıllığınızın deşifre edeceğinden korktuğunuz için, ayrıca **Beşikçi** ile giriştiğiniz tartışmanın konusunun da deşifre edilmesinden şiddetle çekindiğiniz için konuşmasını provoke ettiniz. Olay ise sizin anlattığınız gibi olmadı. **Beşikçi**’nin konuşması, Divan Başkanı rahmetli **Orhan Apaydın** tarafından kesilmişti. Siz yalnızca bir delege olarak çok yakışsız tavırlar içine girdiniz, müdahalelerde bulundunuz.

Peki sorun ne idi? Sizi böylesine öfkeliendiren, kontrolsüz davranışlara iten ne idi?

Hatırlayın Sayın **Aziz Nesin**. Siz **Ecevit** hükümeti tarafından kültür müşteşarlığına getiriliniştiniz. Faaliyetlerinizin başına da, ‘**Doğu Edebiyat Seferi**’ diye bir proje getirmiştiniz. Bugün bile hayretler içinde sormak gerekir: Bir kültür faaliyeti için, niçin bir askeri kavra-

mi çağrıştıran '**sefer**' sözcüğünü seçmiştiniz acaba? Doğal olarak Osmanlıların seferlerini çağrıştırıyordu bu kavram. Örneğin, Çaldıran Seferi gibi. Ya da Mercidabık Seferi gibi... Siz bu seferi Batı için düşünseydiniz belki bu kadar göze batmazdı. Ama söz konusu Doğu olunca '**sefer**' sözcüğü bir hayli alerjik oluyordu!

'**Doğu Edebiyat Seferi**' için başkanı olduğunuz yazarlara birer çağrı mektubu gönderdiniz. Bu mektupta, yatılı bölge okullarında kalınabileceği, hükümetin otobüs temin edebileceği vb. öneriler vardı.

Mektup gönderdiğiniz yazarlardan biri de **İsmail Beşikçi** idi. Beşikçi bu projeyi Sendika Yönteim Kurulu'na yazdığı bir mektupla eleştirmişti. **Beşikçi**, Doğu'da varlığı reddedilen bir halkın var olduğunu, bunun ana dilini konuşmasının yasaklara bağlandığını, kültür ürünlerini geliştiremediğini biliyordu. Oraya gidecek Türk yazarları bu halka ne anlatacaklardı? Kaldı ki, Türkiye'de çok acımasızca işleyen bir asimilasyon eylemi de vardır. Yazarlar birliği böyle bir faaliyet ile asimilasyona hizmet etmiş olmuyor muydu? Yoksa Doğu'da Kürtçe şiirler mi okunacaktı? Kürt yazarlardan örnekler mi sunulacaktı? Şüphesiz ki bunlar yapılmayacaktı. Sefere hükümet de yardım edeceği için, doğal olarak devletin asimilasyon politikasına uygun bir çalışma yapılmış olacaktı ki, bu, bir yanı ile 'kültür emperyalizmi' kavramı içinde değerlendirilebilirdi.

Eleştirinin sendika yönetimine yapılmasına rağmen, siz bunu kişisel bir mesele, bir şeref meselesi haline getirdiniz. Ve kişisel bir mesele haline getirdiğiniz bu sorunu görüşmek için, konu ile ilgili bilgi sahibi olmayan yazarları bir nedenle Ankara'da Sanat Sevenler Kulübü'ne davet ettiniz. Ama orada hiç gereği yokken, **Beşikçi** ile dalaştınız. Ahlakî düzeyi burada anlatılamayacak kadar düşük tavır ve sözcüklerle **Beşikçi**'ye hakaret ettiniz. Bu arada, 'senin saçların sarı, gözlerin mavi, sen olsa olsa, İngiliz ajanı olabilirsin', 'Zaten İngilizler de ikide bir Ankara'ya senin gibilerini yerleştiriyorlar' dediniz. Tersine bilinçli olarak, son derece ciddi bir biçimde, üzerine basa basa söylediniz. Toplantıda ismi büyük bir hayli yazar da vardı. Ama bunların hiçbirisi tartışmaya katılmadı. Müdahaleci de olmadı. **Beşikçi**'ye gelince, her zamanki gibi sakın ve sorumluluklarının bilinci içinde esas sorunu size anlatmaya çalıştı. Dinlemediniz. Çünkü dinlemek işinize gelmiyordu. Tıpkı Avrupa'da yaptığınız toplantılarda yaptığınız gibi, Ukalaca ve dinleyicileri de kışkırtıcı biçimler içinde atıp tuttu-
nuz.

Ve, fakat siz ne hikmetse '**Doğu Edebiyat Seferi**'ni yapamadınız. Keşke yapsaydınız. Niçin yapamadığınız bugün bile bizim için merak konusu. Yoksa **Beşikçi**'nin eleştirilerinin doğru olduğuna gizlice ikna mı olmuşunuz? Böyle bir '**sefer**'den sonra cevap vermekte zorluk çekeceğiniz sorularla mı karşılaşacağınızı sandınız? Demokratiğinizi zedeleyici bir şeyler mi olabilirdi? Bilemiyoruz. Ama, '**sefer**' yattı. Kongre bundan çok sonra yapıldı.

Ve yukarıdan beri anlattığımız gibi, siz kongrede de bu sorunun tartışılmaması için, anti-demokratik, despotik müdahalelerde bulundunuz.

Sekiz yıl sonra da, 'Kongre'de propaganda yapıyordu, engelledim. Ve ona İngiliz ajanı dedim' diye düpedüz şecaat arzediyorsunuz Sayın **Aziz Nesin**.

Çok ayıp, 70 yaşındasınız ve 70'in üzerinde kitabınız var. Demek ki bunlar yetmiyor.

Kişisel olarak sizinle alıp veremediğimiz bir şey yok. Eleştirilerimiz, taşıyıcılığını yaptığınız düşüncelerin Kürt halkının köleliğini pekiştirici nitelikte olmasındandır.

Eğer gazetede yer bulabilirsek, gelecek sayılarda, Kürt sorununu niçin tartışma dışında tutma ihtiyacı içinde olduğunuzu, bu nedenle kimlerin ve niçin size şakşakçılık yaptıklarını ve en önemlisi, Kürt halkı yok olma tehdidi altında dişile, tırnağıyla direnirken, sizin uluslararası düzeyde nasıl TC'nin resmi ideolojisinin taşıyıcılığını ve yayıcılığını yaptığınızı anlatmaya çalışacağız."

(**Kürdistan Press**, Sayı 27, s. 11)

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın uzun bir süre cezaevinde kaldıktan sonra tahliye olan bir üyesine ilgisi.

a) Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanlığı'na

8.3.1988 tarihinde postaya verildiği anlaşılan mektubunuzu aldım. Birikmiş üye ödentisi borcunun kapatılması isteniyor.

Bir sendikayı gerekli kılan en önemli nedenlerden biri üyeler arasında maddi dayanışmanın sağlanmasıdır. Bunun başlıca kaynağı da kuşkusuz üye ödentileridir. Sendika faaliyetlerini, ancak maddi gücü varsa yürütebilir. Bu bakımdan üyelerin ödentilerinin zamanında ödemeleri önemli bir görevdir. Üyeler sendikanın hatırlatmasına gerek kalmadan bu görevlerini yerine getirmelidirler.

Sendikanın önemli bir görevi de, mesleğiyle ilgili faaliyetlerinden dolayı cezai müeyyidelerle karşılaşan üyelerine maddi, manevi ve hukuksal yardım yapabilmektir.

6 Eylül 1979-12 Nisan 1981 ve 19 Haziran 1981-25 Mayıs 1987 tarihleri arasında cezaevinde kaldım. 1979 Eylülü'ne kadar üyelik görevlerimi yerine getirdiğim kanısındayım. Bunlar, üyelik ödentilerini normal olarak ödeme, genel kurul toplantılarına katılma ve benzeri faaliyetlerdi. Fakat, sendika, üyelerine karşı, en azından bana karşı aynı hassasiyeti göstermemiştir. Bunu hatırlatmaya mecbur kaldığım için üzgünüm.

Bana, 1982-1986, 1987-1988 ödentileriyle ilgili hatırlatma yapıyor. Cezaevinde olan bir yazardan üyelik ödentisi istenir mi? Benim kaldığım cezaevlerine kitap alınması bile yasaktı. Gaziantep Özel Tıp Cezaevi'ne, 1984-Mayıs 1987 tarihleri arasında kitap alınmıyordu. Ve bu yasak, yönetmeliklerle, tüzüklerle pekiştirilmişti. Bu tür cezaevlerinde inceleme, araştırma yapmak, yayınlamak son derece zordur. Ben yapamadım. Sık sık yapılan aramalar, yazılı olan her şeye el koyup götürmeler bunu engellemektedir. Bu tür koşullarda cezaevinde tutulan bir yazardan üyelik ödentisi istenmez. Ona ancak yar-

dım edilir, fizik varlığını koruyabilsin, ileride elverişli bir ortamda tekrar üretebilsin diye...

Türkiye Yazarlar Sendikası ise kendi görevlerinin hiç farkında değil. Birtakım görevlerini bilmezden, anlamazdan geliyor. Ama üyesinin görevlerini hemen hatırlatıyor. Hem de üyesinin hangi koşullarda olduğunu hiç bilmeden. Sendika, örneğin, 1981 yılına ilişkin üyelik ödentisi miktarını belirtmemiştir. Sendika'nın kapatıldığını, faaliyet göstermediğini düşünmüş olmalı. Ama, 1982-1987 yılları arasında üyesinin de cezaevinde olduğu bilmek zorundadır. Aksi halde sendikaya üye olmanın üyeler açısından hiçbir avantajı kalmaz.

25 Mayıs 1987'de tahliye olduğumu yukarıda belirttim. Uzun süre cezaevinde kalan bir kişinin, dışarıya adım atar atmaz kitaplar yazıp yayınlayacağını da düşünmemek gerekir. Bütün bu ilişkiler hep sözlü kurallara bağlanmalı. Örneğin cezaevinde olan bir yazardan, cezaevinde kaldığı süre içinde ödenti istenmemesi konusunda bir gelenek olmalı. Tahliye olan bir yazardan ne zamandan itibaren ödenti isteneceğine dair gelenekler oluşmalı. Bunlar sendikanın maddi gücüne, üye sayısına, ilgili kişilerin ne kadar süreyle cezaevinde kaldığına, çalışma alanına vs. göre değişiklikler gösterebilir. Sözlü kurallar her zaman içinde çeşitli olaylarla güçlenir, giderek gelenek haline gelir.

Bir sendika, üyeleriyle her zaman ilgilenmek durumundadır. Sendikanın da cezai müeyyidelerle karşı karşıya olması bu ilgiye engel olmamalıdır. Bir üye her zaman bilimin ve siyasetin kavramlarıyla örgütsel faaliyetleri eleştirebilir. Eleştirinin hafifliği veya yoğunluğu ilgili faaliyete karşı yapılan muhalefetin genişliğiyle ilgili bir sorundur. Bu eleştiriler de onun ilgiden uzak tutulmasını gerektirmez. Sendika cezaevindeki bir üyesine, hiç olmazsa selam gönderebilmek yakınlığını gösterebilmelidir.

Bugün, kitapçılarda satılan hiçbir kitabın yok. Hatta, 1975'den sonra yayınlanan bazı kitaplarımı ben de arıyorum... Benim gibi kişiler, devletten bir darbe yediğinde bir daha kolay kolay toparlanamıyor.

Sendikanın önemli gelir kaynağının üye ödentileri olduğu açıktır. Bunu dikkate alarak 1988 yılı ödentisi olan .... TL'yi gönderiyorum... Sendikanın üyeleriyle daha sıcak ilişkilere girmesini diliyorum...

İsmail Beşikçi

4 Nisan 1988

b) Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanlığı'na, İstanbul

11.7.1988 tarihli mektubunuza ilişkin

1. 1988 yılı Mart ayı başlarında gönderdiğiniz bir mektupla, 1982-1986 birikmiş ödentilerini, 1987 ve 1988 yıllarına ilişkin ödentileri istediniz.

2. 4 Nisan 1988 tarihli mektubumda tutuklu veya hükümlü üyelere, bu süreler boyunca ödenti istenmemesi gerektiğini ifade etmiştim. Tahliye olan kişilerden de, tahliye olur olmaz, hemen o aydan itibaren ödenti istenmemelidir, demiştim. Bu konuda bazı önerilerim olmuştu.

3. Bir üyeden, tutuklu veya hükümlü kaldığı sürelerle ilişkin ödenti istenmesi bir yana, aksine, o süreler içinde sendikanın bu üyelere ilgi göstermesi gerekir.

4. Yine aynı mektupta, 1988 yılı ödentisi olarak ..... TL gönderdiğimi belirtmiştim. Bunun 1988 yılı ödentisi olduğunu da özellikle yazmıştım.

5. Daha sonra, sendikanın 19.4.1988 tarih ve 383 numaralı gelir makbuzunu aldım. Bu gelir makbuzundan anlaşılmaktadır ki, sendika hiçbir gerekçe göstermeden, tutuklu ve hükümlü kalan süreler için de ödenti istemekte ısrar etmektedir...

6. Böyle bir tavır ve davranış karşısında üzülmemek, hüzünlenmemek mümkün değildir. Bunların gerekçesi nedir acaba?

Türkiye Yazarlar Sendikası'yla, üye olarak benim aramdaki ilişki, Sıkıyönetim Mahkemeleri'yle, genel olarak mahkemelerle olan ilişkiyi andırmaktadır. Mahkemelerde istediğimiz kadar güçlü savunmalar yapalım, hiç dikkate alınmazdı. Savunmalar tartışılmadan, reddedilmeden ceza veriliirdi. **Türkiye Yazarlar Sendikası**'na da, tutuklu ve hükümlü yazarlardan, tutuklu ve hükümlü kaldığı süreler içinde ödenti istenmemelidir, diyorum. Fakat sendika beni hiç dinlemiyor, ödenti istemekte ısrar ediyor. Fakat tavır ve davranışına gerekçe göstermiyor.

7. Sendika, 11.7.1988 tarihli mektubunda aynı tutumunda ısrar ediyor. Ben de üzülerek yine bu hatırlatmayı yapmak zorunda kalıyorum.

8. Yukarıda belirtilen ..... TL 1988 ödentisi idi.

Sendika tutuklu ve hükümlü üyelere, bu süreler içinde birik-

miş ödentileri hâlâ istiyorsa, buna gerekçe göstermelidir, beni ikna etmelidir.

İsmail Beşikçi

Ankara, 30.7.1988

c) Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanlığı'na, İstanbul

1. Benden hâlâ, 1982-1986 ve 1987 yıllarına ait birikmiş ödentileri istiyorsunuz. Halbuki 4 Nisan 1988 tarihinde ve 30 Temmuz 1988 tarihinde yazdığım mektuplarda, tutuklu ve hükümlülerden, tutuklu ve hükümlü kaldığı süreler içinde ödenti istenmemesi gerektiğini yazmışım. 4 Nisan 1988 tarihinde gönderdiğim ödentinin 1988 yılı ödentisi olduğunu belirtmişim.

2. 26 Ocak 1989 tarihli mektubunuzda benden yine, 1982-1986 ve 1987 yıllarına ait birikmiş ödentileri istiyorsunuz. Halbuki bu gibi dönemlerde, sendika, tutuklu ve hükümlü üyelerine yardımcı olmalıdır. Böyle bir yardımdan uzak durmak, fakat tahliyeden hemen sonra birikmiş ödentiler peşine düşmek, bunu ısrarla istemek yanlış bir davranıştır.

3. Türkiye Yazarlar Sendikası, benim yazdıklarımı hiç tartışmamakta, önerilere yanıt vermemekte, bunları yazılmamış farzetmekte, fakat ısrarla birikmiş ödentileri istemektedir. Bu ilişki kopukluğu da hüznün verici bir durumdur.

4. Ben tahliye olur olmaz iki fatura ile karşılaşıyorum. biri devlet tarafından uzatılıyor: Şu kadar yıl, şu kadar gün cezaevinde kaldın. Devlet sana yemek verdi, ekmek verdi. İaşe bedeli şu kadar. Bunu öde. Aksi halde... İkinci fatura **Türkiye Yazarlar Sendikası** tarafından gönderiliyor: Şu şu yıllara ait birikmiş ödentilerini öde. Devlet bir şeyin karşılığını istiyor. Mahkûmu iyi kötü beslemiş. Ya **Yazarlar Sendikası**? O neyin karşılığını istiyor? Tutuklu veya hükümlü kişilerden ödenti istenir mi? Hem de ısrarla, defalarca...

5. 1989 yılı ödentisi olan ..... TL'yi gönderiyorum. Geçen yıl gönderdiğim ..... TL 1988 ödentisi idi...

İsmail Beşikçi

Ankara, 20. 2. 1988

- ALKIŞ Arif 57
ALP Orhan 33
ALTUĞ Yılmaz 43
ANADOL Çağatay 97
APAYDIN Orhan 55, 118
ASLAN Ruşen 59
ATAÖV Türkkaya 65, 102
(ATATÜRK) Mustafa Kemal 18,
104, 111
AYDIN Celal 59
Aydınlık Dilekçe 71
Baas Partisi 36
BACA Yorgo 60
BAKSI Mahmut 61, 64
BARAN S. 105
Barış Derneği 80
BAŞTÜRK Abdullah 64
BİRAND Mehmet Ali 65
BELGİL Vehbi 12, 55
BORATAV Korkut 98
BUCAK Yayla Mönch 79
CLAUDE DeJardin 81
COŞKUN Alev 33
CORNBY Jeremy 16, 61, 63, 96
CUMALI Necati 12, 55
CÜCENOĞLU Tuncer 45
ÇAVDAR Tevfik 45
ÇUKURKAVAKLI Kemal
Bayram 45
DEMİREL Süleyman 89
DİKİLİ A. 64
DİKERDEM Mahmut 91
DİNLER Ahmet Hamdi 10
DOĞAN Lütfü 33
“Doğu Edebiyat Seferi” 7, 8, 13,
27, 28, 29, 33, 34, 36, 46,
62, 115, 118, 119
DÖNMEZER Sulhi 43
ECEVİT Bülent 7, 25, 26, 27, 33,
38, 63, 89, 115
ERENUS Bilgesu 86, 113
FERHO Derweş 64, 87
FRANKO 39
GERGER Haluk 98, 106
Görüş 97
HACIHASANOĞLU Muzaffer 45
“Halklara Özgürlük” 7, 25
HELVACI Nevzat 98, 99, 106
“Hırsar” 46

HOLLAND Stuart 96

IŞIKLI Alpaslan 98

İNÖNÜ Erdal 13, 14, 89

2000'e Doğru 23, 67

KAFAOĞLU Aslan Başer 86,
102, 103, 107, 113

KAHVECİ Adnan 89, 90

KARACA Cem 80

KARADENİZ Şadan 45

KARADUMAN Necmettin 80

KIŞLALI Ahmet Taner 33

KOCADAĞ Bertal 97

KOÇTÜRK Osman Nuri 45, 46

KUTLU Haydar 65

KÜÇÜK Yalçın 8, 57, 84, 102,
113

Kürdistan Press 59, 63, 64, 65,
66, 72, 75, 76, 77, 79, 87,
91, 92, 93, 94, 95, 96, 97,
98, 108, 109, 110, 113, 114,
120

LAYD Fleming 81

LEVENDİ Mahmut 65

MARKO Paşa 81

MERGE Şexmus 61, 62

MİTTERAND Danielle 65

MUAMMER Kaddafi 65

NEFES Abdullah 10, 45

NESİN Aziz 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
22, 27, 33, 38, 39, 45, 47,
48, 49, 50, 51, 52, 53, 54,
57, 59, 60, 61, 62, 67, 70,
71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
79, 80, 81, 82, 83, 98, 99,
100, 101, 102, 103, 104,
106, 107, 111, 112, 115,
116, 117, 118, 120

Nokta 57, 58

OKANDAN Recai Gallp 43

OLGUN Metin 60

ÖKÇÜN Gündüz 33

ÖZLÜ Demir 55

Paris Kürt Enstitüsü 63, 109

RIZA Pehlevi 34, 37

Rızgari 42

Roja Welat 42

SADDAM Hüseyin 19

SALAZAR 39

SALTİK Haydar 100

SARAÇ Tahsin 8, 16, 45, 48, 51,
53, 98, 99, 100, 101, 111

Sefo Deresi 20

ŞÖDERGWİST Osvald 88, 89

ŞEYH Sald 15, 19, 106, 115

TANYOL Cahit 43

TELLİ Ahmet 45

TEZ İlhamı Bekir 12, 55

TURGUT Mehmet 45

TÜRKALİ Vedat 49

TÜRKEŞ Alpaslan 79

UÇAR Yaşar 10

UĞUR Necdet 33

Uluslararası Af Örgütü 63

ÜSTÜN Şükrü 45

XARPETİ M. 64

VASAF Gürbüz 98

VOLTAİRE 56

YARAN Azer 45

YASA İbrahim 84

YAŞAR Kemal 10

YÜCEL Can 10

Zilan Deresi 20

